

Masteroppgave

«Det må komme fra ungdommene sjøl»

- En kvalitativ studie om ungdomsmedvirkning

Kristin Audestad

Master i samfunnsplanlegging og ledelse

2020

Tall ord: 34517

HØGSKULEN
I VOLDA

Sammendrag

Denne masteroppgaven omhandler ungdomsmedvirkning. Ungdommer under 18 år har ikke stemmerett, slik at medvirkning er deres eneste mulighet til å påvirke samfunnsutviklingen. Masteroppgaven har sett på hvordan ungdom kan rekrutteres og motiveres til medvirkningsprosesser. Det er spesielt sett på hvordan det kan arbeides for å få frem en mangfoldig ungdomsmedvirkning, og hvordan de ulike ungdomsstemmene kan ivaretas i medvirkningsprosessene.

I masteroppgaven er det benyttet kvalitativ metode. Det er intervjuet 10 prosjektledere fra 8 ulike kommuner. De har vært prosjektledere for prosjekter tilhørende to program i Helsedirektoratet. Alle de intervjuede prosjektlederne har kunnskap og erfaring fra ungdomsmedvirkning. De har hatt en stor rolle i prosjektene med å igangsette og følge opp medvirkningsprosessene.

Resultatene viser at de fleste prosjektlederne hadde fokus på å rekrutterte ulike typer av ungdommer. Det ble ofte opprettet faste medvirkningsgrupper med ungdom. Skolene var også en god arena å anvende til medvirkning da det her er ulike ungdomsgrupper.

Prosjektlederne benyttet ulike metodikker for å få frem de unges stemmer, og de vektla at alle ungdommene skulle få fremmet sine forslag og innspill i møter og dialoger. Det var viktig for dem at ulike ideer kom frem. Prosjektlederne vektla at medvirkningen skulle være reell. De har vist til konkrete tiltak som viser at ungdommenes forslag og ideer har ført til tydelige resultater. Det at medvirkningen er reell, blir til en motivasjonsfaktor for at ungdommene fortsetter medvirkningen.

Når ulike typer av ungdommer medvirker, gir det et bredt tilfang av synspunkter, ideer og forslag til lokale utviklingstiltak som er viktige for ungdommen. I tillegg kan ungdomsmedvirkning bidra til andre positive effekter for de deltakende ungdommene, så som mestringstro og tilhørighet til sitt lokalsamfunn.

Abstract

This master thesis is about youth participation. Adolescents below 18 years old do not have the right to vote, meaning their participation is the only way for them to contribute to community development. This master thesis has looked at how adolescents can be recruited and motivated to participation processes. In particular, it is looking at how it can be worked towards to bring a more diverse youth participation, and how the different youth voices can be kept throughout the process.

In this master thesis a qualitative method is used. Ten project managers from 8 different municipalities have been interviewed. They have been the project managers for projects relating to two programs in the Norwegian Directorate of Health. All those interviewed have knowledge and experience coming from youth participation. They have played a major role in setting and following up on the participation process.

The results show that most of the project managers had focused on recruiting different types of adolescents. It was often established their own adolescent groups. The schools were also a good arena to turn to participation, considering they house diverse types of adolescents.

Project managers used a diverse set of methods to get across different adolescent voices, and they emphasized that all adolescents should be able to have their suggestions and inputs in meetings and dialogues. It was important to them that different ideas came forward. The project managers put weight on that all participation should be real. They have shown concrete interventions that prove that adolescents' inputs and ideas had caused evident results. That the participation was real, becomes a motivational factor so that adolescents continue this participation.

When different types of adolescents contribute, it gives a wide resource of different views, ideas and proposals to local development projects that are important to adolescents. In addition, youth participation can lead to positive effects for the participating adolescents, like the feeling of mastery and belonging to one's society.

Forord

Da er to år med master-studier ved Høgskolen i Volda ferdig. Det har vært to utrolig spennende år som har gitt mye kunnskap, refleksjon og nye tanker. Jeg har gledet meg til hver samling på høgskolen, og de har alle vært givende.

Jeg vil først rette en stor takk til min veileder Grethe Mari Mattland Olsen. Tusen takk for konstruktive tilbakemeldinger underveis i hele prosessen. Det å skrive en masteroppgave er en krevende prosess. Det hadde ikke vært mulig uten din oppfølging, gode innspill og kommentarer underveis i alle stadier av prosessen!

Tusen takk til mine 10 informanter. Uten dere hadde det ikke blitt noen masteroppgave. Takk for at dere tok dere tid til et intervju i en travel hverdag. Takk for at dere delte raust av deres erfaringer, kunnskap og tanker om ungdomsmedvirkning i alle deres spennende prosjekter!

En takk til kollokviegruppa med Astrid, Cecilie og Mette for alle deres oppmuntringer underveis i skriveprosessen. Det er godt å ha noen som heier en frem når det butter imot!

Tusen takk til familie for hjelp med oversettelse av sammendrag, og ikke minst korrekturlesing!

Tusen takk til familien min for tålmodighet både under studiene, men ikke minst under skriveprosessen!

Lierskogen, september 2020

Kristin Audestad

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn, problemstilling og forskningsspørsmål	8
1.1	Innledning	8
1.2	Aktualitet	8
1.3	Bakgrunn for valg av tema	9
1.4	Formålet med masteroppgaven.....	9
1.5	Problestilling og forskningsspørsmål	10
1.6	Definisjoner og forklaringer på begreper	10
1.7	Oppgavens oppbygging	11
2	Bakgrunn og kontekst	14
2.1	Viktigheten av medvirkning i planprosesser	14
2.2	Medvirkning av barn og unge i lovverket	15
2.3	Presentasjon av de to folkehelseprogrammene.....	17
3	Teori og relevant forskningslitteratur	20
3.1	Forskning om innbyggermedvirkning	21
3.2	Norsk forskning om ungdomsmedvirkning.....	23
3.3	Internasjonal forskning om ungdomsmedvirkning.....	26
3.4	Presentasjon av ulike teorier	29
3.5	Demokratiteorier.....	29
3.6	Instrumentell og kommunikativ rasjonalitet.....	31
3.7	Freire sin pedagogikk	37
3.8	Arnsteins medvirkningsstige	37
3.9	Empowerment – individuell og kollektiv mestring	40

3.10	Strands organisasjonsmodell «gruppeorganisering»	41
4	Metode	44
4.1	Vitenskapelig ståsted	44
4.2	Valg av metode	45
4.3	Utvalg av informanter	46
4.4	Forberedelse til intervju	49
4.5	Gjennomføring av datainnsamling	50
4.6	Analyse av data	52
4.7	Dataenes kvalitet og etiske vurderinger	54
4.8	Generalisering og overførbarhet	57
4.9	Anonymitet	58
4.10	Svakheter med masteroppgavens valgte metode	58
5	Empiri	60
5.1	Presentasjon av et typisk prosjekt	60
5.2	Prosjektlederne	62
5.3	Rekruttering	64
5.4	Arenaer for ungdomsmedvirkning	69
5.5	Viktige samarbeidspartnere for prosjektleder	71
5.6	Praktisk tilrettelegging	72
5.7	Oppsummering	79
6	Drøfting	81
6.1	Rekruttering til medvirkningsprosesser	81
6.2	Praktisk tilrettelegging for ungdomsmedvirkning	89
6.3	Innflytelse og påvirkning som motivasjonsfaktor	93

6.4	Tilrettelegging for gode dialoger	97
6.5	Tilrettelegging for økt mestringstro	103
7	Oppsummering og avsluttende kommentarer	107
7.1	Hvilke kriterier vektla prosjektlederne i rekrutteringsprosessen?	108
7.2	Hvordan tilrettela prosjektlederne for å motivere ungdommen både til delta i og underveis i medvirkningsprosessen	110
7.3	I hvilken grad har prosjektlederne fokus på å fremme flerstemt og mangfoldig ungdomsmedvirkning, og hvorfor er dette viktig i medvirkningsprosesser for ungdom? .	113
7.4	Avsluttende kommentarer	115
7.5	Videre forskning	117

Oversikt over tabeller, figur og vedlegg

Oversikt over tabeller

Tabell 1 Oversikt over antall kommuner, fordelt på fylker, som er med i to folkehelseprogrammer, hvorav antall kommuner med ungdom som målgruppe i programmene, samt utvalg i denne masteroppgaven fordelt på fylke.....	47
Tabell 2 Oversikt gjennomførte åpne møter, etablerte medvirkningsgrupper, og møter med skole/elevråd eller ungdomsråd fordelt på informant	62
Tabell 3 Oversikt over om informant har vært møteleder, om prosjektleder har prosesskompetanse, samt om det er innleid prosesslederkompetanse	73
Tabell 4 Medvirkning i prosjektene satt inn i Arnsteins medvirkningsstige.....	94

Oversikt over figurer

Figur 1 Arnsteins medvirkningsstige	38
Figur 2 Oversikt over rekrutteringskanaler	65

Oversikt over vedlegg

Vedlegg nr. 1: Godkjenning og vurdering fra NSD (Norsk senter for forskningsdata AS)	
Vedlegg nr. 2: Informasjonsskriv til informanter	
Vedlegg nr. 3: Intervjuguide	

1 Bakgrunn, problemstilling og forskningsspørsmål

1.1 Innledning

Denne masteroppgaven handler om ungdomsmedvirkning. Det skal sees nærmere på hvordan ungdom kan rekrutteres og motiveres til å delta i offentlige utviklingsprosjekter.

Ungdommene er en sammensatt gruppe, og i masteroppgaven vektlegges særlig hvordan dette mangfoldet kan komme til syne gjennom medvirkning.

Informantene i denne masteroppgaver er prosjektledere i Helsedirektoratets kommunerettede program; «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og «Program for folkehelsearbeid i kommunene».

1.2 Aktualitet

Medvirkning er i dag et viktig prinsipp i lokaldemokratiet. Ved at innbyggerne involveres, vil de få mulighet til å påvirke utviklingen av samfunnet. Hensikten med medvirkning er å få frem innbyggernes ulike syn, ønsker og behov. Medvirkning kan bidra med kunnskap om lokalsamfunnet, eller bidra til nye ideer og løsninger (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 8).

I innbyggermedvirkning bør alle grupper i samfunnet ha mulighet til å delta. Imidlertid medvirker ungdom i mindre grad i lokale politiske saker, enn resten av befolkningen (Klausen, et al., 2013, s. 82). Medvirkning handler om at innbyggerne er med på å planlegge fremtiden sin (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 8). Derfor er det av stor betydning at ungdom får anledning til å medvirke og fremme sitt syn. Medvirkning gir i tillegg andre positive effekter. Hagen m.fl. (2016) har følgende begrunnelse: «Å involvere unge kan dessuten gi dem verdifull erfaring med medvirkning, demokratiopplæring og en opplevelse av å bli verdsatt som samfunnsborgere» (side 1).

Ungdomsmedvirkning er et tema som er særlig relevant innenfor planlegging, samt i kommuner og fylkeskommuner. Det er nå lovpålagt at alle kommuner og fylkeskommuner skal etablere ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom (Kommuneloven, 2020).

Innenfor planlegging er det gjennom plan- og bygningsloven lovpålagt medvirkning. Det er i loven særlig vektlagt at det blir tilrettelagt for medvirkning fra barn og unge, slik at de sikres aktiv medvirkning i planprosesser (Plan- og bygningsloven, 2008).

1.3 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har vært deltaker i mange planprosesser både privat og i jobbsammenheng. Dette har vært medvirkning med utgangspunkt i plan- og bygningsloven, hvor det er et sentralt element at alle innbyggere skal ha mulighet til å delta.

I de fleste av planprosessene jeg har deltatt i, har det vært en iøynefallende likhet i den deltakende gruppen. Dette er særlig med hensyn på alder, hvor de aller fleste har vært 40 år eller mer. Det var i de fleste medvirkningsprosessene svært liten deltakelse fra personer under 40 år. Dette inntrykket bekreftes i forskning, hvor det ofte er befolkningen over 40 år som deltar i innbyggerinvolvering (Klausen, et al., 2013, s. 108). Det synes også å være flest menn i flere av prosessene hvor jeg deltok. Med en slik sammensetning i en planprosess, vil det være mange samfunnslag og -grupper som blir fraværende. Dette til tross for at det i Plan- og bygningsloven er spesifisert at enkelte grupper skal sikres deltakelse.

På denne bakgrunn vil jeg i masteroppgaven se nærmere på grupper som i mindre grad deltar i ulike planprosesser. Valget falt på å studere en gruppe som ofte var fraværende i de prosessene jeg har deltatt i; ungdom. Jeg er interessert i temaet ungdomsmedvirkning fordi en planlegger eller fasilitator som skal involvere ungdommer må tenke annerledes enn i rekruttering til tradisjonelle planprosesser. For å nå frem til ungdom, må fasilitator nøye vurdere hvordan ungdommen skal rekrutteres, og hvordan en får et bredt utvalg av ungdommer i tale.

1.4 Formålet med masteroppgaven

I masteroppgaven ble 10 prosjektledere intervjuet. Prosjektlederne har alle fått innvilget et prosjekt innenfor Helsedirektoratets prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» eller «Program for folkehelsearbeid i kommunene».

Masteroppgaven vil fokusere på hvordan ungdom rekrutteres til disse prosjektene, og hvordan de motiveres til å delta i utviklingsprosjektene. Derfor vil masteroppgaven vektlegge hvordan de ulike ungdomsstemmene ivaretas i prosjektene. Det er også viktig av demokratiske hensyn at mangfoldet i ungdomsgruppa kommer frem. Samtidig kan medvirkning gi ungdommene en mestringsfølelse og en fellesskapsfølelse.

Ved å intervju prosjektledere som alle har erfaring fra ungdomsmedvirkning vil jeg fremskaffe kunnskap om hvordan prosjektledernes tilrettelegging bidrar til økt ungdomsmedvirkning. Det vil i masteroppgaven fremheves hvordan prosjektlederne bidro til å få frem bredden i de ulike ungdomsstemmene.

1.5 Problemstilling og forskningsspørsmål

Hvilke erfaringer har den enkelte prosjektleder med ungdomsmedvirkning, og hvordan har de arbeidet for å få frem flerstemt ungdomsmedvirkning?

På denne bakgrunn har vil jeg se på følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilke kriterier vektla prosjektlederne i rekrutteringsprosessen?
2. Hvordan tilrettela prosjektlederne for å motivere ungdommen både til delta i og underveis i medvirkningsprosessen
3. I hvilken grad har prosjektlederne fokus på å fremme flerstemt og mangfoldig ungdomsmedvirkning, og hvorfor er dette viktig i medvirkningsprosesser for ungdom?

1.6 Definisjoner og forklaringer på begreper

Det er noen ord og uttrykk i denne masteroppgaven som kan ha ulikt innhold. Nedenfor er en forklaring på ord og begreper.

Medvirkning

Begrepet medvirkning vil i denne masteroppgaven omfatte mer enn plan- og bygningsloven § 5-1, hvor det skal foregå aktiv medvirkning fra barn og unge i planprosesser.

I denne masteroppgaven omfatter medvirkning også prosesser utenfor plansystemet, da mange av prosjektene her ikke omfattes av plansystemet. Her er det medvirkning når ungdommer er invitert inn i prosjektene for å komme med innspill, uavhengig av i hvilken grad innspillene gir innflytelse på resultatet.

Det vil i masteroppgaven sees på ungdomsmedvirkning. Aldersgruppe er ikke definert her. Det er i alle prosjektene oppgitt om ungdom er involvert i prosjektet. Dersom prosjektleder har definert tiltaket til å inkludere ungdom, så er det tatt inn her. Det har i intervjuene vært nevnt ungdommer i aldersspennet fra 13 til 22 år, hvorav den eldste var en deltaker i en medvirkningsgruppe.

Medvirkningsmetoder

Medvirkningsmetodene er de metodene som er anvendt i medvirkningsmøtene. Ofte også kalt for fasiliteringsmetoder. Dette er systematiske metoder som sikrer at alle deltakerne kommer til orde. Eksempler er cafe-dialog, gallerimetoden eller IGP-metoden.

Fasilitator / prosessleder

Fasilitator / prosessleder er den personen som er ansvarlig for at medvirkningsprosessene gjennomføres. Ofte benyttes de medvirkningsmetodikk som beskrevet ovenfor. Fasilitator har kontroll på praktiske gjøremål slik som tidsbruk, hva som skal gjennomføres, gruppeinndeling og så videre. Fasilitator er den som sikrer fremdrift i den konkrete medvirkningen.

Medvirkningsprosessene

Dette er dialogene og debattene som ungdommen deltar på. Dette er altså prosessene som foregår i medvirkningsmøtene.

1.7 Oppgavens oppbygging

Jeg har innledningsvis sett på bakgrunn for valg av temaet ungdomsmedvirkning. Her er det formulert problemstilling med tilhørende tre forskningsspørsmål. Det er også satt opp forklaringer på noen ord og begreper som benyttes.

I kapittel 2 vil temaet ungdomsmedvirkning settes inn i en kontekst. Det skal først belyses hvorfor medvirkning er viktig. Her er det tatt utgangspunkt i en veileder fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Deretter skal relevant lovverk og føringer for medvirkning av barn og unge beskrives. Etter dette vil programinnholdet og mål fra Helsedirektoratets prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og «Program for folkehelsearbeid i kommunene» presenteres.

I kapittel 3 vil det presenteres forskningsrapporter tilknyttet innbygger- og ungdomsmedvirkning. Her trekkes det frem forskningsartikler både innen i norsk og internasjonal forskning. Deretter vil utvalgte teorier presenteres. Demokratiteori er utgangspunkt for medvirkning, og vil derfor presenteres. Deretter vil den kommunikative teorien beskrives. Andre teorier som vil presenteres er Freires pedagogikk, Arnsteins medvirkningsstige og Strands modell for hvordan ledertyper blir påvirket av valgt organisasjonsmodell. Her er hans kategori «gruppeorganisering» sentral

Kapittel 4 er masteroppgavens metode-kapittel. Det ble benyttet kvalitativt intervju i denne masteroppgaven. Her vil det først sees på hvordan intervju ble planlagt og gjennomført. I tillegg vil det beskrives analysemetodikk som er benyttet her. Tilslutt vurderes reliabilitet, validitet, generaliserbarhet og etikk.

Kapittel 5 er en presentasjon av det empiriske materialet fra de 10 intervjuene. Informantene er alle prosjektledere med ansvar for ungdomsmedvirkning. I dette kapitlet vil resultater fra intervjuene presenteres.

Kapittel 6 er drøftingskapitlet. Her vil det drøftes rekruttering av ungdom til medvirkningsprosessene, samt hvordan prosjektlederne motiverte ungdommene. Det diskuteres hvordan dialog anvendes som medvirkningsmetode. Til slutt drøftes viktigheten av en flerstemt medvirkningsprosess. Medvirkning kan i tillegg være en metode for at ungdommene skal få mestringstro. I dette perspektivet omtales de gruppene av ungdommer som ikke deltar, og hvorfor det er særlig viktig at særlig denne gruppen inkluderes i medvirkningsprosesser.

I kapittel 7 foretas det en oppsummering. De tre forskningsspørsmålene som ble stilt innledningsvis vil gjennomgås og besvares med utgangspunkt i de resultater som er kommet frem i denne masteroppgaven.

2 Bakgrunn og kontekst

Innledning

Barn og unges medvirkning er forankret i flere lovverk. I plan- og bygningsloven er medvirkning et sentralt element. Selv om prosjektene i denne masteroppgaven ikke er tilknyttet plan- og bygningsloven, kan likevel den samme argumentasjon benyttes for hvorfor medvirkning er viktig.

I forbindelse med medvirkning i plan- og bygningsloven har Kommunal- og moderniseringsdepartementet utgitt en veileder. Her defineres medvirkning slik: «I plan- og bygningsloven forstås medvirkning som enkeltpersoners og gruppers rett til å kunne delta i, og påvirke offentlige utrednings- og beslutningsprosesser» (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 8).

2.1 Viktigheten av medvirkning i planprosesser

Det er mange argumenter for hvorfor medvirkning er betydningsfullt i planprosesser. De samme argumentene vil gjelde også i andre offentlige utviklingsprosjekter, eksempelvis prosjektene i denne masteroppgaven. Her er noen viktige argumenter basert på veileder om medvirkning i planlegging utgitt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 12):

- Medvirkning er en god metode under kunnskapsinnsamlingen da den kan bidra til stor iverkdom, nye problemstillinger, lokalkunnskap og informasjon om innbyggernes ønsker og behov. Ved å benytte innbyggermedvirkning til kunnskapsinnsamling vil beslutningsgrunnlaget bli mer utfyllende enn dersom ekspertenes kunnskapsinnhenting.
- En plan- eller utviklingsprosess med innbyggermedvirkning bør reflektere mangfoldet i samfunnet. Mangfold kan for eksempel være i forhold til alder, kjønn, utdanningsnivå, religion eller etnisitet. I denne sammenhengen vil grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge må motiveres og engasjeres til å delta.
- Aktiv og bred deltakelse fra innbyggerne kan gi et eierskap til stedsutviklingsprosesser. Gjennom eierskap kan innbyggerne engasjeres til videre

deltakelse. Medvirkning kan føre til at nye nettverk dannes og at deltakerne opparbeider en tilhørighet til sitt lokalsamfunn.

- Demokratiopplæring: Medvirkning er et viktig demokratisk prinsipp da innbyggernes synspunkter får kommet frem, og kan danne grunnlag for planer og beslutninger. Innbyggernes deltakelse i plan- og utviklingsprosesser gir god læring i demokratiske prosesser, samt erfaring i å fremme sine synspunkter og diskutere dem. Av denne årsak er det betydningsfullt at det er innbyggere som medvirker i utviklingen av planer og i utviklingsarbeid i lokalsamfunnene.

2.2 Medvirkning av barn og unge i lovverket

Medvirkning av barn og unge er forankret flere steder i lovverket, blant annet plan- og bygningsloven og lovpålagte ungdomsråd i Kommuneloven. I tillegg er det i FN-systemet lagt opp til medvirkning for barn og unge.

FNs barnekonvensjon

FNs barnekonvensjon gir alle barn i Norge under 18 år en særskilt juridisk status, da konvensjonen er innarbeidet i norske lover (Barne- og familiedepartementet, Mars 2003, ss. 8-9).

FNs barnekonvensjon gir barn og unge rett til å uttale seg og medvirke i relevante saker. Dette er tatt opp i FNs barnekonvensjon artikkel 12 og 13. FNs barnekonvensjon artikkel 13 gir alle barn og unge en rettighet til å kunne ytre seg. Her står det (Barne- og familiedepartementet, Mars 2003):

Barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge. (side 13)

Plan- og bygningsloven

Det er lovpålagt å tilrettelegge for medvirkning slik at innbyggerne kan få sagt sin mening i en plansak. Dette er med bakgrunn i plan- og bygningsloven § 5-1. Medvirkning. Her

vektlegges det at kommunene spesielt skal følge opp at noen grupper, blant annet barn og unge, blir involvert i planprosesser (Plan- og bygningsloven, 2008).

Veileder for barn og unge i plan- og byggesaker

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet en veileder for hvordan barn og unge skal involveres i plan- og byggesaker. Kommunen må påse at det i utarbeidelse av et planforslag har vært en aktiv medvirkning fra barn og unge. Hensikten med medvirkning fra barn og unge er å etablere gode lokalsamfunn. Ved at denne gruppen får delta i medvirkningsprosesser vil de kunne ha direkte innflytelse på tiltak og beslutninger. Det er lagt opp til lagt opp til at plan- og bygningsloven og folkehelseloven samordnes under planprosessen. (Kommunal og moderniseringsdepartementet, 2020).

Kommunal og moderniseringsdepartementet uttaler følgende om hvorfor det er grunnleggende med medvirkning fra barn og unge (Kommunal og moderniseringsdepartementet, 2020):

Barn og unges medvirkning er viktig fordi dette gir barn og unge rett og mulighet til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor, og at deres innspill får virkning på fellesskapet. Erfaring viser at dersom barn og ungdom får være med og delta i utvikling av sitt nær- og lokalmiljø, så tar de bedre vare på det. Det gir eierfølelse. (side 38)

Folkehelseloven

Det er i denne masteroppgaven tatt utgangspunkt i to programmer fra Helsedirektoratet. Av denne årsak vil også folkehelseloven være av interesse som bakgrunnsinformasjon.

I planleggingsaker skal folkehelseloven sees i sammenheng med plan- og bygningsloven når det gjelder saker og utviklingsforslag som påvirker barn og unge (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, ss. 9-10).

Folkehelse er i loven både definert som helsetilstand. Dette omhandler i tillegg elementer som blant annet trivsel og forebygging av psykisk sykdom. Det er vektlagt at både indirekte og

direkte elementer som kan påvirke folkehelsen er relevante i denne sammenhengen (Folkehelseloven, 2012).

Det påpekes i veileder for medvirkning i planlegging (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, ss. 9-10) at det særlig viktig at folkehelsevurderinger tas i plansaker. Det fordi plansaker kan ha store konsekvenser i et folkehelseperspektiv.

Lovpålagte ungdomsråd i kommunene

I forbindelse med den nye kommuneloven med virkning fra 2019 skal det i alle kommuner opprettes et ungdomsråd eller annen type medvirkningsorgan for ungdom. (Kommuneloven, 2020).

FNs bærekraftsmål

Mange av Norges kommuner arbeider nå med å implementere FNs bærekraftsmål. Noen av kommunene fremhever i denne sammenhengen viktigheten av medvirkning og involvering, da dette er inkludert i et av delmål 16.7 hvor det skal: «Sikre[s] lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer» (FN-sambandet, 2020).

Flere kommuner har benyttet medvirkning fra innbyggerne i deres arbeid med å konkretisere og implementere bærekraftsmålene. Noen kommuner har i denne sammenhengen involvert ungdom i disse prosessene (Lundberg, et al., 2020, s. 83 og 133).

2.3 Presentasjon av de to folkehelseprogrammene

Innledning

Masteroppgaven tar utgangspunkt i to prosjekt fra Helsedirektoratet. Det er informanter som har deltatt i det avsluttede prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse». I tillegg er det informanter fra det pågående «Program for folkehelsearbeid i kommunene». Alle informantene tilknyttet denne masteroppgaven har arbeidssted i en kommune på Østlandet. Det er intervjuet 10 prosjektledere fra 8 ulike kommuner. Det er 3 prosjektledere fra kommuner i Viken, og 7 prosjektledere fra kommuner i Vestfold og Telemark.

Informasjon om prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse».

Det er Helsedirektoratet som har tatt initiativ til utviklingsprosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse». Prosjektet ble gjennomført i perioden 2015 – 2018. I prosjektet deltok 8 fylkeskommuner og 41 kommuner (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 6).

Helsedirektoratets satsing «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» hadde som hovedmål «å medverke til gode nærmiljø og lokalsamfunn som fremmar folkehelse, og å styrke arbeidet med den kommunale folkehelseoversikta» (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 6).

I prosjektperioden ble det gjennomført ulike medvirkningstiltak (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 49). I noen kommuner omfattet medvirkningsprosessene hele befolkningen. I andre kommuner var det valgt ut noen målgrupper i prosjektene. Mange kommuner valgte å prioritere medvirkning fra barn og unge (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 51).

I utviklingsarbeidet ble nærmiljøkvaliteter identifisert. Dette ble kartlagt gjennom deltakelse og medvirkning fra lokalbefolkningen (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 47). Bakgrunnen for at nærmiljøkvaliteter ble valgt som tema i satsingen, er at dette har stor betydning for innbyggernes trivsel. Innbyggerne besitter kunnskap om hvilke nærmiljøkvaliteter de verdsetter i sitt lokalmiljø, og av den grunn var medvirkning fra dem viktig (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 43).

I noen prosjekter oppsøkte prosjektlederne folk på de stedene de var. Det ble for eksempel gjennomført medvirkning i butikker eller på skoler. Dette medførte at prosjektet traff ulike grupper og miljøer (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 50).

Prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» er avsluttet.

Informasjon om «Program for folkehelsearbeid i kommunene»

Programmet er en tiårig satsing med oppstart i 2017. Dette er altså et pågående utviklingsarbeid. Hensikten med programmet er å styrke kommunene i deres folkehelsearbeid. Mens prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» var innrettet på tiltak i hele lokalbefolkningen, skal «Program for folkehelsearbeid i kommunene» prioritere barn og unge. I utviklingsarbeidet vektlegger Helsedirektoratet at kommunene bygger videre på erfaringer fra prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse». Her var medvirkning fra befolkningen et sentralt element (Helsedirektoratet, 2017, s. 1 og 5).

Målet med satsingen er å igangsette tiltak som: «fremmer barn og unges psykiske helse og livskvalitet» (Helsedirektoratet, 2017, s. 2). Utviklingsarbeidet skal ha innovative innslag. Blant annet skal utenforskap i samfunnet forebygges ved å skape tilhørighet i lokalsamfunnet. Det skal arbeides for at barn og unge kan få økt mestringfølelse gjennom prosjektene. Barn og unge få ta del i fellesskapet, og få mulighet til å påvirke sitt lokalsamfunn gjennom deltakelse og engasjement i programmet. Av denne årsak skal barn og unge selv delta i både utvikling og gjennomføringen av tiltak. Helsedirektoratet legger opp til stor variasjon i tiltakene som kommunene kan gjennomføre (Helsedirektoratet, 2017, ss. 4-6).

Kommunene har hatt stor frihet i selv å velge hvilke satsingsområder og tiltak som skal iverksettes, og har på det grunnlag søkt om midler. Dette kommer tydelig til uttrykk i intervjuene i denne masteroppgaven. Det er stor ulikhet i prosjektenes innhold, og det er av den grunn svært forskjellige tiltak som er igangsatt.

3 Teori og relevant forskningslitteratur

Innledning

Det er gjennomført mye forskning innenfor området medvirkning og innbyggerinvolvering (KS, 2018). Imidlertid viser forskningen at det i liten grad er forsket på medvirkning fra barn og unge. Det foreligger imidlertid forskning som er relatert til medvirkning i ungdomsråd (Sletterød, Carlsson, Kleven, & Sivertsen, 2014, s. Sammendrag VI og 9).

Forskning på ungdomsmedvirkning kan ha ulike inngangsporter; det kan handle om medvirkning og empowerment, deltakelsesaspektet i medvirkning, samskaping, stedsutvikling, i hvilken grad ungdom har medbestemmelse eller demokratiaspektet som blir et tema i slutten av masteroppgaven (Hagen, et al., 2016, s. 16).

I dette kapitlet beskrives først innholdet i norsk litteratur og teori tilknyttet medvirkning generelt. Deretter vil det omtales utvalgte forskningsrapporter tilknyttet ungdomsmedvirkning innen både i norsk og internasjonal forskning.

Alle voksne innbyggerne har stemmerett ved valg. Mens innbyggermedvirkning handler om at innbyggernes synspunkter og meninger kan synliggjøres mellom valgene (Klausen, et al., 2013, s. 17). Ungdom under 18 år har ikke stemmerett. På denne bakgrunn er medvirkningsprosesser eneste mulighet for å påvirke samfunnsutviklingen. Demokratiteorier danner utgangspunktet for medvirkning. Det vil derfor presenteres demokratiteorier som en introduksjon til hvorfor medvirkning er relevant i samfunnsutviklingen.

Videre vil instrumentell og kommunikativ rasjonalitet presenteres, da dette regnes som to motsetninger i planleggingsteorien (Amdam, 2011, s. 35). I sistnevnte rasjonalitet er dialog og samtaler et virkemiddel for at innbyggerne skal få uttrykket sine meninger, ønsker og behov (Farner, 2011, ss. 36-39). Således er dialog med innbyggerne selve grunnlaget for innbyggermedvirkning.

Dernest vil det presenteres to teorier hvor utgangspunktet var medvirkning av sårbare grupper. Dette er forfatterne Paulo Freire og Sherry R. Arnstein som omtaler viktigheten av å involvere sårbare grupper i samfunnet i samfunnsutviklingen.

Tilslutt presenterer en praktisk rettet modell av Torodd Strand (Strand, 2007, ss. 259-296). Hans modell beskriver hvordan ulike organisasjonsformer gir føringer for (prosjekt)lederens rolle, sosiale prosesser, samt dilemmaer som organisasjonen og lederne opplever i de ulike perspektivene.

3.1 Forskning om innbyggermedvirkning

Et sentralt bidrag til kunnskap om innbyggermedvirkning er forskningsrapporten «Medvirkning med virkning? Innbyggerdialog i den kommunale beslutningsprosessen» (Klausen, et al., 2013).

I det representative demokratiet velges politikerne av innbyggerne gjennom regelmessige valg. Det representative demokratiet er grunnpilaren i demokratiet. Mens i deltakerdemokratiet får innbyggerne anledning til å komme med innspill til politiske saker og prosesser underveis i valgperioden (Klausen, et al., 2013, ss. 21-22). I rapporten til Klausen m.fl. (2013) formulerer medvirkning slik:

Målet med slik direkte deltakelse, eller *medvirkning* som vi kaller det i denne rapporten, er å øke innbyggernes innflytelse i politiske prosesser ved å opprettholde kommunikasjonen mellom innbyggerne og deres politiske representanter underveis i valgperioden, og i noen tilfeller ved å gi innbyggerne rett til medbestemmelse. (side 21)

Det vektlegges at innbyggermedvirkning handler om å skape arenaer for deltakelse, involvering og dialog (Klausen, et al., 2013, s. 35). Barn og unge er representert i kommunene med egne representasjonsordninger. I 2012 hadde 24 % av kommunene et kommunestyre for barn og unge. Det var barne- og/eller ungdomsråd i 74% av kommunene (Klausen, et al., 2013, s. 33).

I perioden 2004 – 2012 var det i økende grad dialog mellom kommunen og innbyggerne (Klausen, et al., 2013, ss. 29-32). Folkemøter og høringer var det mest anvendte tiltaket i kommunene. Brukerundersøkelser var og et medvirkningstiltak som var mye brukt. Mens medstyring anvendes i liten grad (Klausen, et al., 2013, ss. 28-31).

Barn og unge medvirker i politiske saker i mindre grad, enn resten av befolkningen. Spesielt er ungdommen en vanskelig gruppe å nå (Klausen, et al., 2013, s. 82 og 84). Et kommunalt tiltak har vært å arrangere barn og unges kommunestyre eller etablere barne- og ungdomsråd i kommunene. Dette ble gjennomført både for å få innspill på relevante saker, og for å øke det politiske engasjementet hos barn og ungdom (Klausen, et al., 2013, s. 82).

Når innbyggerne skal delta i aktiviteter tilknyttet det deltakende demokrati, må de aller først rekrutteres inn i medvirkningsprosessene. Rekrutteringsprosessen kan deles inn i to grupper (Klausen, et al., 2013, s. 37):

- **Selvrekruttering:** Dette betyr at innbyggere selv møter opp for å delta i medvirkningsprosesser.
- **Utpeking av kandidater:** Kandidatene som rekrutteres blir innhentet

Det er gjerne befolkningen over 40 år som deltar innbyggerinvolvering (Klausen, et al., 2013, s. 108). I tillegg er dette ofte ressurssterke personer som en finner igjen som aktive i annet organisasjonsarbeid. Dette kan også sees på som en fordel, da denne gruppen ofte taler på vegne av hele sitt engasjement i ulike organisasjoner (Klausen, et al., 2013, s. 108).

Det er flere grupper som ofte ikke deltar i medvirkningsarbeid; de eldre, ungdommene, innvandrere, samt mennesker med sosiale problem (Klausen, et al., 2013, s. 109). Informanter tilknyttet rapporten påpeker at deltakere i medvirkningsprosesser bør være fra ulike sosiale grupper. Dette omtales i rapporten som sosial representativitet (Klausen, et al., 2013, ss. 109-110).

Mange innbyggere mener at de trenger kunnskap både om saken og om strukturene i kommunen, dersom de skal medvirke (Klausen, et al., 2013, s. 111). En løsning for å gjøre det enklere å medvirke er å finne medvirkningsarenaer der hvor innbyggerne oppholder seg (Klausen, et al., 2013, s. 112).

Formelle tiltak som eksempelvis ungdomsråd skaper et mer varig engasjement (Klausen, et al., 2013, s. 118). Dersom det blir tilrettelagt for at flere innbyggere fikk anledning til for eksempel å sitte i politiske utvalg, så ville dette medføre at flere innbyggere fikk kunnskap og således demokratiopplæring. Dette ville gi en større forståelse for de politiske beslutningene (Klausen, et al., 2013, ss. 118-119).

3.2 Norsk forskning om ungdomsmedvirkning

Rapporten «*Ungdom og lokal samfunnsutvikling. Hvordan involveres ungdom på fylkeskommunalt nivå?*» (Vestby & Ruud, 2012) kartlegger ungdomssatsing og ungdomsdeltakelse i fylkene i 2012.

Det er noen forutsetninger som må være tilstede i råd og utvalg hvor ungdom medvirker. Det er særlig avgjørende at utvalget har en egen koordinator/ansvarlig. Dette må være personer som både har faglig kompetanse, og som har gode personlige egenskaper i møtet med ungdommene (Vestby & Ruud, 2012, s. 73).

Når ungdom skal medvirke, må prosessene og dialogene ta utgangspunkt i deres forutsetninger. Dette betyr at ungdom må være deltaker i utforming av medvirkningen, både med tanke på metoder og innhold. Ungdommene trekker frem at både de formelle og uformelle dialogene er betydningsfulle. I tillegg er det er særlig viktig å snakke et språk som ungdommene forstår (Vestby & Ruud, 2012, ss. 77-78).

Det er noen utfordringer tilknyttet rekruttering av ungdom. For eksempel har en vanlig ungdom mangelfulle kunnskaper om ungdomsråd (Vestby & Ruud, 2012, s. 80). Det er en utfordring å rekruttere ulike typer ungdom (Vestby & Ruud, 2012, s. 10), samtidig som det er svært viktig at det er en ulikhet i ungdomsgruppene i medvirkningsprosessene hvor ungdommer deltar (Vestby & Ruud, 2012, s. 86).

Forskningsrapportens informanter var opptatt av bredde i sammensetningen til ulike råd. De la til grunn at sammensetningen skulle være geografisk spredt og inkludere begge kjønn. Det skulle ikke være dominans fra enkelte grupper eller organisasjoner (Vestby & Ruud, 2012, s. 86). Det har kommet kritikk om at ungdomsråd ikke er representative for hele ungdomsgruppen. Det menes at rådet besettes av såkalt ressurssterk ungdom; lederemner blant ungdom, samt ungdom fra eliten. Mens andre legger vekt på at alle ungdommer kan utvikles til å bli ressurssterke, dersom det tilrettelegges for det (Vestby & Ruud, 2012, s. 87).

Ungdommene som var informanter tilknyttet denne forskningsrapporten mente at de kunne representere andre ikke-deltakende ungdommer på en god måte. I intervjuene tilknyttet rapporten ble det påpekt at ungdom har mye til felles gjennom å være i samme livsfase, og at dette er viktigere enn deres ulikheter. (Vestby & Ruud, 2012, s. 88).

Rapporten «*Medborgerskap, politisk deltagelse og makt. Et ungdomsperspektiv*» (Ødegård, 2011) ser blant annet på ungdommers muligheter til å medvirke på politisk arenaer. Det er en persons ressurser som avgjør hvorvidt han/hun blir politisk engasjert. Det er mulig å tilrettelegge for at ungdommene får disse ressursene slik at de i fremtiden vil kunne ha en mulighet til å delta politisk (Ødegård, 2011, s. 6).

Demokratiet kan deles inn i det store demokratiet og det lille demokratiet. Dersom ungdommene inviteres inn i det store demokratiet gir det muligheter for å påvirke samfunnsforholdene. I det lille demokratiet får en ungdomsgruppe delta i utviklingen av lokalsamfunn sitt (Ødegård, 2011, s. 7).

Når det gjelder rekruttering av ungdommer til politiske fora er det satt opp to faktorer som påvirker: «push» eller «jump». Foreldre med høy utdanning, som stemmer ved valg og som prater politikk med barna, vil føre egne barn inn i politiske arenaer. Dette beskrives som «push»-faktor. De ungdommene som ikke har fått denne påvirkningen i oppveksten, har mindre sannsynlighet for å delta i politiske sammenhenger som voksne (Ødegård, 2011, s. 9).

Det er flere faktorer som kan påvirke fremtidig politisk engasjement. Det å inneha kunnskap om politikk, kalt «Jump»-faktor. Eksempelvis vil aktive ungdommer i en ungdomsorganisasjon få politisk opplæring, noe som kan bidra til en fremtidig politisk interesse. Her har skolene en rolle med å gi opplæring slik at ungdom, uavhengig av bakgrunn, har samme valgmuligheter til politiske deltakelse (Ødegård, 2011, ss. 9-10).

Forskningsrapporten «*Hva motiverer elever til å bli aktive medborgere?*» (Ødegård & Svagård, 2018) har hentet data fra ICCS 2016-undersøkelsen hvor forskerne har analysert data fra norske elever på 9. trinn.

Elevene i Norge har svært gode demokratikunnskaper (Ødegård & Svagård, 2018, s. 28). Forskningen viser at teoretisk kunnskap om demokrati slik som elevene får på skolen, betyr lite for hvorvidt elevene tror de vil delta i fremtidig politisk aktivitet (Ødegård & Svagård, 2018, s. 39). Det som har størst betydning for hvorvidt elevene tror at de blir politisk aktive som voksne, er at de føler en høy politisk mestringstro. Elevene som mener at de er gode til å diskutere politikk, er de som har størst tro på at de i fremtiden vil være politisk engasjerte

(Ødegård & Svagård, 2018, ss. 39-40). Dette medfører således at elever med liten tiltro til egne evner i politiske diskusjoner, ikke innehar en tro på at de i fremtiden vil delta i politikk.

På dette grunnlag anbefaler forskerne at skolene får en mer deltakende undervisningsmodell innenfor demokratiopplæringen, slik at elevenes politiske mestringstro styrkes gjennom undervisningen. Dette vil si at elevene læres opp til aktiv deltakelse i diskusjoner, og på den måten øker elevenes mestringfølelse og tro på at de kan være fremtidige politiske deltakere. Demokratiundervisningen må utvikles sammen med arenaer utenfor skolesektoren hvor det skjer politisk mobilisering (Ødegård & Svagård, 2018, ss. 43-44).

Et annet eksempel på forskning om ungdomsmedvirkning er notatet: *«Å høre til og bli hørt. Et notat om ungdom og involvering i kommunal planlegging»* (Hagen, 2017). Notatet omhandler medvirkning og involvering av ungdom i kommunale stedsutviklingsprosesser.

Det er mange positive effekter av ungdomsmedvirkning. Ungdommene er godt kjent i sitt lokalsamfunn. Gjennom medvirkning i lokale stedsutviklingsprosesser vil ungdom både få demokratiopplæring og samtidig vil medvirkningen kunne gi ungdommen en opplevelse av å være en deltaker i samfunnet. Ungdom kan få en mestringfølelse gjennom utviklingsarbeidet. Dette som en følge av at de får opplevelsen av å høre til og bli hørt, slik som tittelen på notatet indikerer. Ungdommens nettverk kan utvides gjennom medvirkningsprosessen ved at ungdom samhandler sammen med andre i utviklingsarbeidet (Hagen, 2017, ss. 5-6).

I notatet blir det påpekt at dersom kommuner eller utbygger ikke klarer å inkludere ungdom på en god måte, vil dette kunne medføre medvirkningstrøtthet som følge av at medvirkningen ikke har gitt resultater. Dette kan være verre for ungdom som samtidig føler seg utenfor i samfunnet. Denne gruppen får bekreftet sin opplevelse av utenforskap når medvirkningsprosessene ikke gir resultater (Hagen, 2017, ss. 7-8).

Noen forskningsrapporter har en praktisk tilnærming til feltet. Et eksempel på det er rapporten «Ung og ute. En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom». Hensikten med medvirkningen var å utvikle gode uterom for de unge, og som de unge fikk eierskap til (Hagen, et al., 2016).

Et problem når ungdom skal medvirke, er at planleggerne ikke vet hvordan de skal få tak i ungdommene. Det vektlegges at planleggerne må oppsøke arenaene hvor ungdom er; skole,

idrettslag, treningssentre og andre fritidstilbud (Hagen, et al., 2016, s. 75). Skolene kan benyttes som rekrutteringsarena da dette er en enkel måte å rekruttere ungdom på (Hagen, et al., 2016, s. 102). Skolene kan også benytte til demokratiopplæring (Hagen, et al., 2016, s. 124).

I en medvirkningsprosess har fasilitator en svært viktig rolle. Fasilitator skal finne frem til de som skal medvirke. Deretter skal fasilitator sørge for prosjektets fremdrift, samt ivareta alle deltakerne, og sikre at deres innspill kommer godt frem i medvirkningsprosessene (Hagen, et al., 2016, s. 85).

Det påpekes at det er viktig at resultatene av medvirkningen tilbakeføres til de som har medvirket (Hagen, et al., 2016, s. 89).

3.3 Internasjonal forskning om ungdomsmedvirkning

Demokratiopplæring

Utdanningssystemet spiller en viktig rolle for demokratiopplæring av ungdom. Det har vært fokus på demokratiopplæring i Tyskland siden 2. verdenskrig, mens demokratiopplæring er et relativt nytt fenomen i andre vesteuropeiske land (Buck & Geissel, 2009, s. 238). I Tyskland er det lavere deltakelse fra unge mennesker både i valg og i politiske bevegelser (Buck & Geissel, 2009, s. 239). Artikkelen omhandler viktigheten av at innbyggerne innehar kompetanse om demokrati, samt hvilket fokus utdanningsinstitusjonene har (Buck & Geissel, 2009, s. 238).

Demokratiopplæring kan ideelt sett føre til aktive, informerte og demokratiske borgere som blir fortrolige med blant annet å delta i samfunnsdebatter (Buck & Geissel, 2009, s. 233).

Demokrati er en pågående prosess hvor innbyggerne må inkluderes i utviklingen av demokratiet. Demokratiopplæring er derfor avgjørende, og således er demokratiopplæring en sentral oppgave for skoler og utdanningsinstitusjoner (Buck & Geissel, 2009, s. 234). I Tyskland har det de senere årene foregått en endring. Flere utdanningsinstitusjoner fokuserer nå i større grad på økonomi. Utdanningsinstitusjoner er i mindre grad opptatt av sitt samfunnsansvar med å gi demokratiopplæring (Buck & Geissel, 2009, ss. 235-236).

Når utdanningene har et økonomisk fokus, så vil det fokuseres mindre på andre områder som demokratiopplæring. Det er av stor betydning at det er en balanse mellom de to perspektivene; økonomisk fokus og demokratiopplæring. Når balansen mellom dem endres, bør dette være som et resultat av en bred diskusjon med både utdanningspolitiske eksperter, lærere, samt innbyggerne hvor også skoleelevene involveres (Buck & Geissel, 2009, ss. 239-240).

Ungdomsmedvirkning hos lokale myndigheter i USA

En forskningsrapport fra USA studerer hva som fremmer og hemmer ungdomsmedvirkning. En barriere tilknyttet ungdomsmedvirkningen er manglende ressurser, både i form av midler og ansatte. I tillegg til at ungdomsmedvirkningen ofte er tilknyttet mindre tiltak (Palmy David & Buchanan, 2020, ss. 11-12). I forskningsstudien ble det rapportert om at lokale myndigheter i stor grad fattet beslutninger innenfor ungdomsrelaterte områder uten involvering av ungdommene i forkant av beslutningen (Palmy David & Buchanan, 2020, s. 29).

Offentlige høringer blir annonsert i avisene. Dette er metoder som ikke appeller til ungdom. Workshops eller fokusgrupper er derimot arenaer som er godt egnet for ungdommene da ansikt til ansikt-kommunikasjon er en god metode for ungdom (Palmy David & Buchanan, 2020, s. 28).

Forskningsstudien viste at lokale myndigheter som deltok i undersøkelsen i liten grad hadde ungdom som medvirket i utarbeidelse av ulike planer. Dette ble begrunnet med at myndighetene antok at ungdom hadde for liten kompetanse til å delta i prosessene, og at voksne ville være gode representanter for dem. Samtidig viste resultatene at der hvor det var ungdomsmedvirkning, så hadde de lokale myndighetene satset på egne ansatte med kunnskap om ungdomsmedvirkning. De ansatte brukte ulike deltakelsesteknikker, veiledning, samt partnerskap med skoler slik at medvirkningen foregikk som en del av utdanningen (Palmy David & Buchanan, 2020, ss. 29-30).

Ungdomsmedvirkning i kommuner og bydeler i Sverige

En forskningsrapport fra Sverige har studert lokale ungdomsråd i kommuner og bydeler (Kassman & Vamstad, 2019). Forskerne fant at deltakerne i ungdomsrådet hadde relativt lik bakgrunn. Flertallet av ungdommene hadde utdannende foreldre, og hadde vokst opp i politisk engasjerte familier (Kassman & Vamstad, 2019, s. 489). Et annet funn var at ungdommene

fant frem til en spesiell fanesak for ungdomsrådet. Dette var en sak som rådet samlet var enige om, og hvor ungdommene i ungdomsrådet hadde felles interesse eller felles identitet til. Dette medførte at ungdomsrådene ikke representerte hele ungdomsgruppa i kommunen/bydelen (Kassman & Vamstad, 2019, s. 490).

Forskningsstudien kartla hvordan ungdommene var rekruttert inn i ungdomsrådene. Det var i stor grad benyttet vennegrupper. Når noen sluttet, kunne gjenværende medlemmer komme med anbefaling om nytt medlem. Det var i liten grad vurdert en rekruttering på bredere grunnlag, slik at ungdomsrådet kunne blitt mer representativt for ungdomsgruppa som helhet (Kassman & Vamstad, 2019, ss. 490-491).

Det er av stor betydning å ha en fast og dedikert ansatt i kommunen til å følge opp ungdomsrådet. Det må være god kontakt mellom kommunen og ungdomsrådet. Ungdommenes engasjement må ivaretas slik at ikke deres initiativ pulveriseres i byråkratiet (Kassman & Vamstad, 2019, ss. 491-493).

Ungdomsrådene er etablert innenfor kommunens byråkrati, og dette gir begrensninger for ungdomsrådernes mål og arbeidsoppgaver. Ungdomsrådene ble kommunens alibi for at ungdommen var inkludert. Derimot ville kommunene her fått bedre ungdomsmedvirkning dersom ungdomsrådene i større grad hadde vært frakoplet byråkratiet (Kassman & Vamstad, 2019, ss. 494-496).

Hvordan voksne autoritetspersoner kan påvirke ungdom i medvirkningsprosesser, Sverige

Det er utgitt en forskningsrapport fra Sverige. Den tar utgangspunkt i at det blir stadig vanligere å invitere ungdom til å medvirke i møter i offentlig forvaltning. Dette som en del av deltakerdemokratiet (Magnusson, 2020, s. 600).

Det er gjennomført en undersøkelse fra et medvirkningsprosjekt hvor ungdom deltok. Voksne og ungdom skulle sammen finne ut av hvordan byen deres skulle bli i år 2050. Ungdommene forberedte seg sammen med en voksen før møtet starter opp, slik at de hadde gode argumenter til diskusjonene. Ungdommene skulle deretter delta i en idedugnad om byutviklingen, sammen med erfarne voksne fra det offentlige hierarkiet. Analysene i etterkant av idedugnaden gjennomgår hvordan de unge og de voksne samhandler om fremtidsplanene for

sin by, og i hvilken grad ungdommene påvirkes og instrueres av de voksne (Magnusson, 2020, s. 601).

Hensikten med analysen er å se på hvordan makt og autoritet fordeles når ungdom involveres i medvirkning. Analysen konkluderer med at ungdom tar imot instruksjoner fra politikere og offentlige ansatte. Ungdommene lar seg påvirke av de voksne, noe som gir seg utslag i hva de sier og gjør. Artikkelen konkluderer med at politikerne og offentlige ansatte vil påvirke ungdommene i deres beslutninger. De voksne vil gjerne forteller hva som skal gjøres, heller enn å spørre ungdommene selv om hva de tenker. Dette gjør de voksne selv om de i settingen her blir eksplisitt bedt om å basere alle forslag på deltakernes felles ønsker om hvordan samfunnet skal se ut i fremtiden (Magnusson, 2020, ss. 601-618).

3.4 Presentasjon av ulike teorier

Det er ulik begrunnelse for hvorfor innbyggermedvirkning er viktig i planleggings- og utviklingsprosesser i samfunnet. En av begrunnelsene omhandler demokratiske argumenter (Falleth & Hanssen, 2012). Demokrati betyr at det er folket som styrer (Rasch, 2004, s. 11). I et demokrati skal enhver innbyggers stemme ha lik verdi. Mens medvirkning er innbyggernes verktøy for å få anledning til delta i allmenne debatter, og på den måten kunne påvirke utforming av saker og beslutninger (Falleth & Hanssen, 2012, s. 188). Innbyggermedvirkning er formålet med deltakerdemokratiet (Rasch, 2004, s. 14). Det er i denne forbindelse særlig viktig at svake grupper får delta (Falleth & Hanssen, 2012, s. 188). Eksempel på en slik gruppe vil kunne være ungdom slik jf. argumentasjonen i denne masteroppgaven. På denne bakgrunn vil det ulik inndeling i demokratityper presenteres først, som en introduksjon til hvorfor medvirkning er viktig i utviklingsprosesser i samfunnet.

3.5 Demokratiteorier

Hvordan de ulike forfatterne definerer begrepet er ulikt (Rasch, 2004, s. 11). Det er derfor flere typer inndelinger i demokratityper. En inndeling av demokratiteorien er følgende tre idealtypiske retninger (Rasch, 2004, s. 15):

- Konkurransedemokratiet
- Deltakerdemokratiet
- Diskursdemokrati/deliberativt demokrati

I et demokratisk system vil det vanligvis være en kombinasjon av de tre retningene (Rasch, 2004, s. 15). De tre demokratitypene har ulikt syn på demokratiet. Førstnevnte er et politikerdemokrati hvor velgerne kun kan hevde sin stemme gjennom stemmeseddelen. De to sistnevnte har fokus på at innbyggerne kan engasjere seg gjennom å delta i debatter og diskusjoner (Rasch, 2004, ss. 13-14). Denne masteroppgaven vil se på ungdomsmedvirkning. Medvirkning er grunnleggende i demokratiretningene deltakerdemokratiet og diskursdemokrati.

Konkurransedemokratiet er der hvor velgerne stemmer i periodiske og åpne valg. Her avgir befolkningen sin stemme ved valg, og er for øvrig ikke politiske aktive. Det er de folkevalgte som foretar beslutninger. Innbyggerne har ingen mulighet for annen deltakelse enn å avgi stemme innenfor denne retningen når den rendyrkes. Dersom innbyggerne er misfornøyd må de si ifra igjennom stemmeseddelen ved neste valg (Rasch, 2004, s. 13).

De to demokratiretningene deltakerdemokratiet og diskursdemokrati, handler om at innbyggerne kan involveres i politisk deltakelse utover å avgi stemme ved valg (Rasch, 2004, s. 14). Deltakerdemokratiet innehar en valgordning slik som konkurransedemokratiet. I denne retningen legges det stor vekt på deltakelse og engasjement i samfunnsliv og politikk, og på denne måten får innbyggerne mulighet til å påvirke beslutninger. I tillegg er deltakelse viktig for å bidra til deltakernes selvrealisering (Rasch, 2004, s. 14).

Diskursdemokrati/ deliberativt demokrati er den tredje hovedretningen. Her gjennomføres åpne offentlige prosesser og diskusjoner hvor innbyggerne kan fremme sine synspunkter og løsningsforslag. Utfallet av en diskusjon skal avgjøres av hvor godt argumentet er. Det skal ikke være ressursene til den som fremfører argumentet eller hva flertallet mener, som blir løsningen (Rasch, 2004, s. 15).

En annen inndeling av demokrati er å skille mellom representativt demokrati og deltakende demokrati. Representativt demokrati bygger på elitedemokrati med lite medvirkning (Klausen, et al., 2013, s. 21). Elitedemokrati er nærmere omtalt overfor under konkurransedemokratiet. Representativt demokrati er valgdemokrati. Her avgjør innbyggerne gjennom stemmeseddelen hvem som skal representere dem (Klausen, et al., 2013, s. 16).

Det er ofte en liten del av befolkningen som deltar i medvirkningsprosesser, sett i forhold til det representative demokratiet, hvor alle innbyggerne har en stemme. De som medvirker kan således få mer innflytelse enn de som kun deltar ved valg (Klausen, et al., 2013, ss. 98-99). I noen medvirkningsprosesser vil innbyggergrupper gjennom sitt engasjement påvirke politiske saker og prosesser på en mer kraftfull måte, enn gjennom sin stemmeseddel ved valg. Likevel ansees de to demokratiformene å utfylle hverandre. Deltakerdemokratiet sikrer innbyggerne en mulighet til påvirkning og dialog før politiske beslutninger fattes (Klausen, et al., 2013, ss. 21-22).

Diskursdemokrati er en av demokratiretningene, og her er dialog et viktig element. Den kommunikative rasjonaliteten er tilhørende diskursdemokratiet, og vil være sentral i drøftingen senere.

3.6 Instrumentell og kommunikativ rasjonalitet

En vanlig inndeling i planleggingsteori har vært å dele planlegging i to retninger; instrumentell rasjonalitet eller kommunikativ rasjonalitet. De er, som tidligere nevnt, to ytterpunkter innenfor planleggingsteorien med to ulike ideologiske syn. Teoriene omhandler ikke hvorvidt et menneske gjør rett eller galt, men hvordan et menneske forholder seg til mål (Farner, 2011, ss. 31-33). I analyser er det vanlig å ha disse to rasjonalitetene som klare motsetninger. I praksis er begge rasjonalitetene nødvendige (Allmendinger, 2017, ss. 246-247). Også Farner argumenterer med at de to planleggingsformene har ulike anvendelsesområder, og utfyller hverandre (Farner, 2011, s. 32 og 36).

Instrumentell rasjonalitet

Instrumentell rasjonalitet står svært sterkt i planleggingsprosesser. (Allmendinger, 2017, s. 241). I instrumentell rasjonalitet benyttes en objektiv og systematisk fremgangsmåte for å komme fra problem til løsningsforslag (Healey, 2006, s. 9). Her har en planlegger eller beslutningstaker full oversikt alle alternativer, og kan deretter vurdere konsekvensene av de ulike alternativene. På dette grunnlaget kan beslutning fattes (Allmendinger, 2017, s. 70).

En kritikk mot instrumentell rasjonalitet har vært at det sjelden er enighet om verdier og mål. Når det er uenighet om målene, så vil ikke den instrumentelle rasjonaliteten fungere for de som er uenige. (Innes & Booher, 2014, s. 3).

En kritiker til instrumentell rasjonalitet er Healey. Hun mener blant annet at denne rasjonaliteten er utilstrekkelig da den i liten grad tar hensyn til hva innbyggerne mener er samfunnsutfordringene, og hvordan de ønsker at samfunnet skal utvikle seg (Healey, 2006, s. 234). Healey påpeker at når det skal innhentes kunnskap om samfunnet, så bør ikke instrumentell rasjonalitet være eneste metode som benyttes (Healey, 2006, s. 227). Kommunikativ rasjonalitet vektlegger innbyggerdialoger. Dette i motsetning til den instrumentelle rasjonalitet med ekspertenes ovenfra og ned-løsninger (Allmendinger, 2017, ss. 78-79). Instrumentell rasjonalitet regnes av den grunn som motsatsen til den kommunikative rasjonalitet, som nå skal beskrives.

Kommunikativ rasjonalitet

I de senere årene er det blitt svært vanlig å ha en kommunikativ tilnærming hvor dialoger vektlegges. I diskursdemokratiet er diskusjoner som innbyggerne kan delta i et sentralt aspekt (Rasch, 2004, s. 15). Dette er i tråd med intensjonen i kommunikativ rasjonalitet som vektlegger dialog (Pløger, 2002, ss. 39-40). Dialog og samtaler som rommer både refleksjon og handling, og er utgangspunktet for å få til forandring (Freire, 1999, ss. 71-73). Gjennom dialog skal innbyggeren få uttalt sine meninger og synspunkter om tiltak. Innbyggerne vil kunne danne sine egne meninger eller ta nye standpunkt som følge av dialogen.

I kommunikativ rasjonalitet er dialoger grunnleggende. Gjennom dialogene skal deltakerne diskutere seg frem til enighet (Allmendinger, 2017, s. 243). Diskursdemokrati med innbyggerdialoger blir noen ganger knyttet til Habermas og kommunikativ rasjonalitet (Rasch, 2004, s. 15).

For Habermas er forståelsesprosessen helt essensielt (Habermas, 1990, s. 165). I forståelsesprosessen må taleren formulere seg forståelig og sannferdig slik at lytteren både forstår og tror på innholdet. Ved å ha spilleregler i dialogene vil alle deltakerne ha en mulighet til å forstå hverandres ytringer. For å oppnå dette må fire gyldighetskrav være tilstede: forståelighet, sannhet, sannferdighet og riktighet (Habermas, 1990, ss. 78-79).

Gyldighetskravene er universelle og skal inngå i en ytring (Habermas, 1990, s. 144). Dette er krav som er en forutsetning for all kommunikativ dialog (Habermas, 1990, ss. 78-79).

Habermas har i sin modell skissert en idealsituasjon hvor alle dialogene forutsetter respekt og

forståelse mellom alle deltakerne, samt lik fordeling av makta. Healey har argumentert med at samarbeidsprosessene gjør at deltakerne i felleskap og gjennom dialog kommer frem til felles resultat eller løsninger. På denne måten vil makten bli fordelt i de kollaborative prosessene (Healey, 2006, s. 263).

Habermas vektlegger at alle deltakerne i diskursen er opptatt av forståelsesprosessene, og ikke av seg selv og sine egne ønsker (Habermas, 1990, s. 165). I en forståelsesprosess skal ikke deltakerne påvirkes, trues eller presses. Eksempelvis mener Habermas (1990, s. 178) at belønning ikke skal gis i en forståelsesprosess, da dette kan ha innvirkning på deltakernes synspunkter og meninger. Ved å motta en belønning vil deltakerne kunne påvirkes til en enighet. Habermas har satt opp tre krav til en ytring for at den skal gi forståelse (Habermas, 1990, s. 189):

- Ytringen må være sann
- Ytringen må være rett
- Ytringens intensjon er ment slik som den fremkommer

Disse kravene til den kommunikative dialog er helt avgjørende for at deltakerne opplever et godt samspill. Da kan prosessene resultere i meningsdanningsprosesser og læreprosesser (Amdam, 2012, s. 279). Innbyggerne fremmer sine behov i dialogene, dette diskuteres og det utvikles felles strategier gjennom interaksjon og debatt. Diskusjonene blir altså en måte å trene opp innbyggernes bevissthet (Healey, 2006, s. 53). Dersom deltakerne har ulike forutsetninger til å forstå eller være gode lyttere, kan dialogene også brukes som læreprosesser til opparbeidelse av dette (Healey, 2006, ss. 265-266). Medvirkningsprosessene kan anvendes til å samle inn kunnskap om hva innbyggerne mener er viktige i samfunnet. John Friedmann (1978, ss. 86-87) argumenterer for hvordan kunnskap er tett koplet til sosiale handlinger, og at kunnskap kan utvikles i demokratiske prosesser hvor alle kan delta.

Quick og Bryson (2016, s. 4) legger særlig vekt på at tillitt til en medvirkningsprosess er viktig for legitimiteten av utfallet av prosessen. En planlegger/fasilitator bør legge vekt på gode og inkluderende medvirkningsprosesser hvor deltakerne har fått frem sine synspunkter i dialoger basert tillitt og respekt. Da vil resultatet av medvirkningsprosessen kunne få aksept hos de andre deltakere, selv om de er uenige om resultatet. På denne måten gir inkluderende medvirkningsprosesser legitimitet til resultatet. Dette er spesielt viktig når det er deltakere

med svært ulike meninger, eller deltakere fra sårbare grupper hvor det er viktig at resultatene blir trodd på (Bryson & Quick, 2016, s. 4).

Planleggerne har feil fokus om de søker etter konsensus i kommunikative prosesser (Allmendinger, 2017, s. 264). Habermas (1990, s. 202) mener at dersom hans gyldighetskrav benyttes i kommunikative dialoger, så vil diskusjonene skape en enighet blant deltakerne. Pløger (2002, s. 43) påpeker at diskusjoner ofte ikke ender i full enighet. Han sier at dersom det skal benyttes flertallsavgjørelser med utgangspunkt i denne rasjonaliteten, så kan valgt flertallsløsning gi en tilslutning hos alle deltakerne. Dette betyr at enigheten blant deltakerne handler om viktigheten av å få en beslutning. På denne måten er det enighet blant deltakerne om at flertallet bestemmer, og ikke enighet om alle argumentene.

Teorien til Habermas er ikke innrettet mot praktiske formål. Hans teori er imidlertid videreutviklet av andre forfattere i en mer praktisk retning (Alvesson & Sköldbberg, 2008, ss. 297-302). Samarbeidende planlegging er en retning innen kommunikativ planlegging som er orientert mot praktisk bruk (Amdam, 2012, s. 279).

Samarbeidende/kollaborativ planlegging

Pløger (2002, ss. 39-40) diskuterer forskjellen mellom kommunikativ planlegging og samarbeidende planlegging. Han konstaterer at retningene har to ulike veier inn til samme problem; nemlig å skape en demokratisk medvirkningsprosess for hele befolkningen, uavhengig av deres forutsetning for å delta. I den kommunikative teorien er dialog viktig. Den kollaborative teori tar utgangspunkt i den kommunikative teorien, og er i tillegg knyttet sammen med et ulikt institusjonelt design (Pløger, 2002, s. 40).

Det er også andre forfattere med noe annet innhold i samarbeidende planlegging. Amdam (2012) vektlegger samarbeidsprosesser, og legger inn følgende innhold: «Samarbeidende planlegging handlar om å engasjere seg saman med andre medlemmer i eit felleskap og saman lære og utvikle seg til å utnytte informasjon og til å handtere konflikta» (side 279). Dersom denne definisjonen legges til grunn for hvordan prosjektene i masteroppgaven her arbeider, så er dette slik som prosjektledernes arbeidsmetodikk er.

Sentrale forfattere innenfor planleggingsretningen samarbeidende planlegging, eller oftere kalt kollaborativ planlegging, er Healey og Innes og Booher (Amdam, 2012, s. 280). Ifølge

Innes og Booher (2014, s. 3) vektlegger at dialogene i den kommunikative planleggingsteorien handler å være en god lytter og være opptatt av å inkludere alle i prosessen. Derfor vil deltakere i en dialog kunne endre oppfatning underveis i prosessene eller endringene skjer som følge av utskiftninger av deltakere i prosessen (Innes & Booher, 2014, s. 12). Healey påpeker at kollaborativ planlegging er en teori som omhandler relasjonsbyggende prosesser (Healey, 2006, s. 57). Prosessene som oppstår i dialogene vil kunne gi deltakerne ny kunnskap og forståelse. Dette forutsetter imidlertid at det er tillit mellom deltakerne (Healey, 2006, s. 263).

Planleggerens rolle i kollaborativ planlegging er å fasilitere dialogene og samarbeidsprosessene. Dette gjøres blant annet ved å opprette arenaer hvor interessentene/deltakerne kan møtes. I tillegg må planlegger bistå deltakerne underveis i prosessene slik at alle deltakerne får bidratt i dialogene (Healey, 2006, s. 312). Healey (2006, s. 260) er opptatt av at alle interessentene (stakeholders) skal identifiseres. Planleggerne må i forkant av prosessene finne frem til hvem som skal representere innbyggerne. Hun påpeker videre at alle skal få mulighet til å delta og at det skal være stor variasjon i forhold til hvem som inviteres. Det skal være både være deltakere som har makt i samfunnet og deltakere uten makt (Healey, 2006, s. 260).

I prosjektene er det ungdommene som er kunnskapskilden. Det er de ungdommene som til enhver tid deltar i prosjektet som bestemmer av hva som vektlegges, hvilke tiltak som foreslås og dernest avgjør utfallet av prosessene (Innes & Booher, 2014, s. 12). Dette betyr at dersom noen ungdommer går ut, så vil dette kunne bety endret sammensetning som medfører at det ungdommene vektlegger kan bli annerledes i og med at det er andre i medvirkningsprosessene. Innes og Booher (2014, s. 12) vektlegger at for kommunikativ og kollaborativ rasjonalitet er prosessen viktigst, og ikke utfallet eller resultatet. Det handler om å utvikle ideene, innspill og forslagene som kommer i løpet av prosessen. Forfatterne påpeker videre at resultatene og utfallet av medvirkningsprosessen kan forandre seg i løpet av den tiden prosessen pågår. Forandringen er et resultat av deltakernes innspill.

Viktigheten av språket innen kommunikativ rasjonalitet

Innen kommunikativ rasjonalitet gir språket makt. Deltakere som behersker språket og har kommunikativ kompetanse kan anvende denne fordelene i diskusjonene, og på den måten

utøve makt over de andre deltakere (Allmendinger, 2017, s. 245). Taleføre personer vil kunne overbevise de andre deltakerne i de kommunikative dialogene. De kan da bruke sine evner slik at de på denne måten får politisk makt (Amdam, 2012, s. 275). Healey påpeker at alle snakker ulikt. Noen deltakere bruker ofte metaforer, noen er ordrike, mens andre snakker i fagtermer (Healey, 2006, ss. 273-274).

Kommunikativ planlegging og de svake gruppene i samfunnet

I samfunn hvor deltakerdemokratiet og kommunikativ rasjonalitet er sterkt forankret, vil de ressurssterke innbyggerne og sterke organisasjoner/interessegrupper forvente å bli involvert. Dette er grupper som får anledning til å medvirke i relevante saker. Samtidig skal myndighetene ta vare på interessene til de svakere gruppene i samfunnet. Sistnevnte er grupper som i liten grad deltar i medvirkningsarbeid, og som oftest har de ikke andre til å fremme deres interesser i saker som angår dem (Pløger, 2002, ss. 26-27).

Innes og Booher (2014, ss. 12-13) poengterer at det er særlig viktig å inkludere marginaliserte grupper i samfunnet i kollaborative prosesser. Dette for at deres synspunkter skal synliggjøres i samfunnet. I tillegg handler det om at gjennom deltakelse i kollaborative prosesser, så bygges det kapasitet. Forfatterne påpeker videre at det er først når en person har fått denne kapasiteten, at han/hun kan forstå viktigheten av å delta i likende prosesser for å fremme sitt syn og bedre sin egen situasjon. Dette er samme argumentasjon som tas opp nedenfor hvor Freire sin pedagogikk presenteres.

I den kommunikativ rasjonalitet er samtale og dialog grunnleggende (Allmendinger, 2017). Dette er bakgrunnen til at de kommunikative dialogene er viktige i en prosess med ungdomsmedvirkning. Ved at det gjennomføres respektfulle dialoger mellom deltakerne slik blant annet Habermas (1990, s. 165) har beskrevet i kravene til en forståelsesprosess, så vil deltakernes innspill ivaretas. Det blir på denne måten gode og givende dialoger hvor alle argumenter kan fremkomme og diskuteres. Under drøftingen vil det sees nærmere på dialogene i medvirkningsprosessene med ungdommene.

En annen forfatter som vektlegger samtale og dialog er Paulo Freire. Han har tatt utgangspunkt i dialogene når han utviklet en pedagogikk som skulle bevisstgjøre de fattige og undertrykte i samfunnet (Freire, 1999).

3.7 Freire sin pedagogikk

I verdenssammenheng er Paulo Freire, født i Brasil i 1921, kjent for sin pedagogikk. Med utgangspunkt i sin oppvekst utviklet han en pedagogikk hvor eleven reflekterte over egen situasjon i samtale med lærer (Nordland, 1999, ss. 9-10). Freire tok utgangspunkt i at virkeligheten er sosialt konstruert av menneskene. Dette betyr at for å få til forandringer, må endringene være menneskeskapt (Freire, 1999, s. 33).

Det er en underklasse som er utsatt for undertrykkelse og urettferdighet (Freire, 1999, s. 24). Freire mente at underklassen selv må være en deltaker i forandringsarbeidet (Freire, 1999, s. 39). Gjennom dialog og refleksjon vil underklassen få til handling (Freire, 1999, s. 49). Freire utarbeidet dette til en egen pedagogikk for underklassen, hvor lærer og elever møtes i dialog i all undervisning (Freire, 1999, s. 77). Undervisningsopplegget må ta utgangspunkt i elevenes nåværende situasjon og temaer som elevene til enhver tid er opptatt av. Hans pedagogikk er et systematisk opplegg med analysering og bevisstgjøring om konkrete situasjoner i elevenes liv (Freire, 1999, s. 81 og 102). Ved å reflektere over situasjonen opparbeider eleven evne til kritisk tenkning og bevisstgjøring, og på denne måten kan endringer skje (Freire, 1999, s. 95).

I dialogene er det essensielt med tillitt og forståelse hos alle involverte parter (Freire, 1999, s. 96). Freire (1999) skriver: «Dialogen, den vesentlige form for kommunisering, må ligge under all slags samarbeid» (side 158). Freire mente at hans tankesett kunne overføres til samfunnet for øvrig. Eksempelvis innenfor politikk, hvor de styrende må ha tillitt til at innbyggerne kan ta del i utviklingen av samfunnet. Det er dialogen som danner utgangspunkt for dette samarbeidet (Freire, 1999, ss. 158-159).

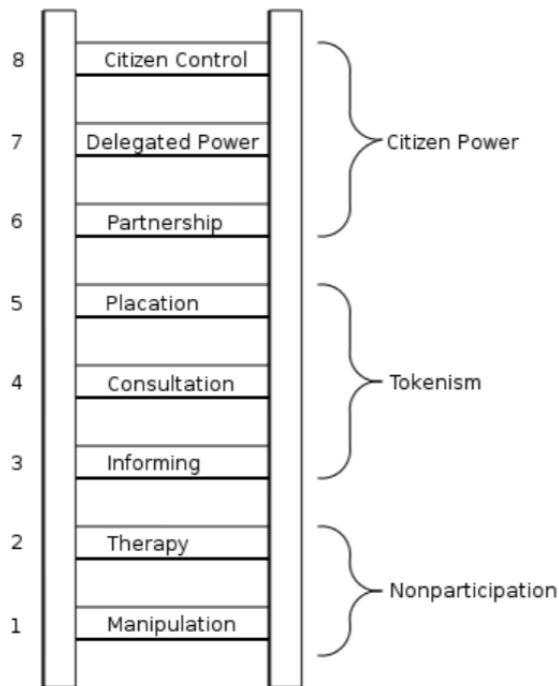
3.8 Arnsteins medvirkningsstige

En annen viktig bidragsyter i arbeidet med å involvere innbyggerne i samfunnsutviklingen har vært Sherry R. Arnstein. I artikkelen «A ladder of Citizen Participation» (Arnstein, 1969) poengterer hun at det er mange måter å gjennomføre medvirkning på. Arnstein er opptatt av at de svake gruppene i samfunnet gis anledning til å medvirke i politiske saker, og på den måten påvirke samfunnsutviklingen (Arnstein, 1969, ss. 216-217).

Arnsteins medvirkningsstige (Arnstein, 1969, s. 217) illustrerer omfanget av medvirkning, og om medvirkningen har betydning for sluttresultatet. Medvirkningsstigen har åtte trinn hvor

hvert trinn representerer en type medvirkning. Det er en hierarkisk stige hvor det er større mulighet for innflytelse når medvirkningsprosessene er høyere oppe i medvirkningsstigen (Arnstein, 1969, s. 217).

Figur 1 Arnsteins medvirkningsstige

Kilde: (Arnstein, 1969, s. 217).

Medvirkningsstigenes laveste trinn viser at medvirkning i noen sammenhenger ikke er reell medvirkning. I de tre midterste trinnene blir de medvirkende innbyggerne hørt i forhold til deres synspunkter og innspill, men det er imidlertid opp til andre instanser å avgjøre hvilke innspill som tas med videre i plan- og beslutningsprosesser. Dette betyr at innbyggerne ikke har en direkte innflytelse på beslutningen. Det er først i de tre øverste trinnene at befolkningen har stor grad av involvering og innflytelse. Her har innspillene fra de medvirkende innbyggere en betydning for de beslutninger som fattes (Arnstein, 1969, s. 217).

Arnstein har satt opp følgende meningsinnhold i medvirkningsstigen (Arnstein, 1969, ss. 219-226):

- Manipulering er medvirkning som ikke er ment å ha betydning for sluttresultatet.

- Terapi er der hvor innbyggernes adferd forventes å endres ved medvirkning.
- Informering med enveiskommunikasjon med informasjon fra makthaverne til innbyggerne. Her kan innbyggernes rettigheter ivaretas når det gjennomføres på en god måte.
- Konsultere er når innbyggerne får sagt sin mening om ulike temaer, eksempelvis spørreundersøkelser, nabomøter eller offentlige høringer. Dette er en legitim metode forutsatt at beslutningstakerne vurderer innbyggernes mening før de tar en beslutning.
- Representasjon er når noen utvalgte innbyggere får plass i ulike styrer, styringsgrupper og likende. Her vil innbyggerne ha en mulighet for innflytelse på de beslutningene som fattes.
- Partnerskap er når innbyggerne og makthaverne sammen har et planleggings- og beslutningsansvar, eksempelvis delta sammen utvalg. På dette nivået har innbyggerne en reell mulighet for innflytelse på de beslutningene som fattes.
- Delegert makt er når innbyggerne har den avgjørende beslutningsmyndigheten i et organ, for eksempel gjennom å ha flertall i et organ.
- Borgerkontroll er når innbyggerne selv styrer et program eller en institusjon. Det er da innbyggerne som har det fulle og hele ansvaret for det organet som de er tildelt ansvaret for.

Planleggere og prosjektledere kan iverksette medvirkning fordi det er forventet eller ønsket, uten å ta hensyn til de innspillene som fremkommer i medvirkningsprosessen. Det er derfor ikke all medvirkning som er reell medvirkning. Noen ganger er medvirkningen kun en formalitet, mens andre ganger har medvirkningen betydning for sluttresultatet (Arnstein, 1969, s. 217). I en plan- og utviklingsprosess er det viktig at prosjektleder/beslutningstaker har avtalt med deltakerne om deres medvirkning vil ha innflytelse på beslutningen, eller om det kun skal innhentes innspill fra innbyggerne (Farner, 2011, s. 23).

Arnstein (1969, s. 216) mener at innbyggermedvirkning er en måte å oppnå innbyggermakt. Når innbyggerne medvirker i prosesser hvor deres innspill gir innflytelse på sluttresultatet, så er dette en måte hvor innbyggerne får delta i utvikling av samfunnet. Også Healey (2006, s. 263) er opptatt av makt. Hun snakker om at kommunikative prosesser er en måte å fordele makta i samfunnet på. Dette er det samme som Freire (1999, ss. 24-29) sier når han snakker om at innbyggerne trenger bevisstgjøringsprosesser, som i sin tur gjør at de får medvirke i

samfunnsutviklingen. Dette tankesettet er i tråd med deltakerdemokratiets formål, som er at innbyggerne skal få anledning til å medvirke i beslutninger (Rasch, 2004, s. 14). I denne masteroppgaven er kommunikativ rasjonalitet og dialog viktige aspekter i medvirkning. Fra medvirkningsstogens 5. trinn og oppover vil det kunne være gjensidig dialog, slik som er forutsetningen i kommunikativ rasjonalitet.

Medvirkning er ifølge Arnstein (1969, ss. 216-217) viktig slik at innbyggernes synspunkter fremkommer før beslutning fattes, og at de således har innflytelse på resultatet.

Innbyggermedvirkning gir ikke bare innflytelse på resultatet. Medvirkning kan også bidra med positive effekter for de menneskene som deltar, slik som bedret selvfølelse og empowerment.

3.9 Empowerment – individuell og kollektiv mestring

Medvirkning kan gi mer for deltakerne enn kun en mulighet for å bli hørt og få innflytelse i politiske saker. Ofte kan medvirkning bidra til bedret selvfølelse hos deltakerne (Rasch, 2004, s. 14). Et annet begrep her er empowerment. En definisjon er: «Empowerment er en prosess som bidrar både til å mektiggjøre og myndiggjøre borgerne (Ødegård, 2011, s. 6)». I sammenhengen her vil begrepene mektiggjøre og myndiggjøre knyttes til politisk deltakelse, slik de er definert av Ødegård (2011, s. 7). Ut i fra dette kan vi utlede at ungdom vil mektiggjøres ved at de får delta. Mektiggjøringen oppstår når ungdommene møtes med respekt i prosessene, og at de selv får en økt mestringstro (Ødegård, 2011, s. 7). Dersom ungdommenes medvirkning har betydning for sluttresultatet, så vil ungdommen myndiggjøres ved at deres deltagelse gir innflytelse (Ødegård, 2011, s. 7 og 11).

En annen måte å se empowerment på innenfor folkehelse, er når innbyggerne får være aktive deltakere i sitt eget lokalsamfunn. Innbyggerne kan for eksempel være aktiv i en organisasjon, delta i et uformelt nettverk, eller delta i et utviklingsprosjekt i lokalsamfunnet. De aktive innbyggerne vil opparbeide seg en plass i fellesskapet (Batt-Rawden, 2017, s. 180). Med andre ord så vil fellesskapsfølelsen oppstå gjennom deltakelse og sosialt nettverk.

Amdam (2011, s. 85) knytter kapasitetsbygging til begrepet empowerment. Han skriver også at dette er spesielt viktig innenfor folkehelse hvor hver enkelt innbygger selv må settes i stand til å håndtere sine problem og utfordringer (Amdam, 2011, s. 60). Empowerment er ifølge Amdam (2011, s. 85) der samme som myndiggjøring. Slik myndiggjøring kan oppnås ved at

en som har lite makt, kan ved å ta tak i egen situasjon, og på en måten få økt makt. Dette kaller han mestringgjøring (Amdam, 2011, s. 60 og 85). Amdam har ikke helt samme innhold som Ødegård (2011, s. 7). Ødegård (2011, s. 7) snakker om politisk makt, mens Amdam (Amdam, 2011, s. 60 og 85) knytter den individuelle empowerment til å forbedre sin egen situasjon. Det samme prinsippet gjelder for lokalsamfunnene. De kan bygge opp egen handlingskapasitet slik at samfunnet blir i stand til å løse sine utfordringer og videreutvikle samfunnet (Amdam, 2011, s. 60). Ifølge Amdam (2011, s. 92) er målet med utviklingsarbeid er å fremme kapasitetsbyggende prosesser, hvor menneskene i lokalsamfunnet lærer opp til å ta ansvar for utviklingsprosessene. Derfor er det viktig med møteplasser hvor det åpnes for meningsutveksling om lokalsamfunnets muligheter. Gjennom å medvirke, vil deltakerne oppnå kapasitet. Resultatet kan være at innbyggerne i fremtiden selv tar initiativ til og gjennomfører utviklingsprosesser i sitt lokalsamfunn (Amdam, 2011, ss. 90-93). Dette er også en type bevisstgjøringsprosess hos innbyggerne, slik som beskrevet tidligere under avsnittet om Freire (Freire, 1999).

Prosjektlederne i sammenhengen her har en betydningsfull rolle i å lede prosessene med å ta initiativ til møter og holde tak i prosesser hvor innbyggerne møtes. Det skal nå sees nærmere på hvordan organisasjonsform påvirker prosjektlederrollen.

3.10 Strands organisasjonsmodell «gruppeorganisering»

Torodd Strand (2007, ss. 259-296) har utarbeidet en modell med fem lederstiler som formes med utgangspunkt i organiseringen. Modellen gir et bilde av hva som er lederens fokus innenfor de ulike organisasjonsformene, og om hvordan organisasjonstypen påvirker og gir ulike betingelser for ledelse. Strands modell (2007, ss. 259-296) gir rammer for hvordan forholdet er mellom leder og ansatte, og mellom de ansatte.

Det er satt opp fem ulike organisasjonsformer. Nedenfor er nærmere presentasjon av Strands fem organisasjonstyper (Strand, 2007, ss. 263-296). Gruppeorganisasjon vektlegges da dette perspektivet vil nyttes i drøftingskapitlet. Ekspertorganisering, entreprenørskapsorganisasjonen og nettverksorganiseringen er lite relevant i sammenhengen her, og omtales kun kort nedenfor.

Her er presentasjon av de fem organisasjonstypene (Strand, 2007, ss. 263-296):

1. Ekspertorganisering

Organisasjoner med ansatte med høy fagkompetanse, selvstendighet og fokus på resultater .

2. Entreprenørskapsorganisasjonen

Organisasjonen med fleksible, utadrettet og omstillingsdyktige ansatte som utvikler nye ideer.

3. Nettverk

Informasjonsteknologi fører til endret organisering, ledelse, læring og sluttprodukt.

4. Byråkrati:

Byråkratisk organisering kjennetegnes av hierarkisk system, formalisert arbeidsdeling og spesialiserte arbeidsoppgaver. Det legges stor vekt på regler, rutiner, formaliteter, samt skriftlighet. Lederen har en administratorrolle.

5. Gruppeorganisasjon

Dette er en gruppe av en viss varighet, med et formål eller funksjon. Eksempler er frivillige organisasjoner eller sportslag. Gruppen kan være et prosjekt som er tilknyttet en organisasjon. Da vil gruppen kunne påvirkes av hovedorganisasjonen som eksempelvis er et byråkrati organisasjonstypene (Strand, 2007, ss. 263-296).

I gruppeorganisasjoner er det lite formalisering og flat struktur (Strand, 2007, s. 276). Denne organisasjonsformen kan gi opplæring i demokratisering da arbeidsmetoden går ut på at gruppen i fellesskap arbeider med komplekse saker, og hvor prosesser og læring vektlegges. På denne måten vil gruppa diskutere seg fram til avgjørelser og slik sett blir det demokratiske prosesser (Strand, 2007, s. 277).

Det er to leder-tilnærminger til gruppa. Leder er orientert mot gruppas oppgaver eller leder er orientert mot relasjonene internt i gruppa. Sistnevnte fokuserer på gruppas medlemmer og på sosiale forhold i gruppa (Strand, 2007, s. 283). Et dilemma som oppstår i gruppeorganisasjoner er at leder må vurdere og balansere fokus på sosiale forhold og prosesser internt i gruppa opp imot resultater. Dette er særlig vanskelig i oppstartsfasen hvor det ofte ønskes resultater fort. Her vil rutiner ledere ha en fordel ved at de ofte kan foreta en avveining av ulike hensyn basert på sin erfaring (Strand, 2007, s. 284).

Et problem som oppstår i gruppeorganisasjoner er ulik fordeling av arbeidsoppgaver internt i gruppa. I grupper er det alltid noen som yter mye, mens andre gjør minimalt. For å motivere deltakerne i gruppa kan en leder for eksempel vurdere belønningssystemer (Strand, 2007, s. 284).

Om vi ser prosjektledernes arbeidsmåter opp mot Strands modell for lederstil basert på organisasjonstypen gruppeorganisasjon (Strand, 2007, ss. 279-285), så er det mange likheter i måten prosjektlederne i sammenhengen her arbeider på i forhold til de faste gruppene som har en viss varighet. Det var halvparten av prosjektlederne som hadde etablert egne medvirkningsgrupper. Strands modell vil ha betydning for hvilket mulighetsrom prosjektlederne har til å lede disse gruppene, påvirke ungdommene, og på den måten også påvirke mulighetene for å få til gode medvirkningsprosesser. Riktignok er ikke ungdommene i disse gruppene ansatte hverken i prosjektet eller i kommunen, men måten å lede gruppene på har mange likheter med Strands modell «gruppeorganisering» (Strand, 2007, ss. 279-285).

Derfor vil det i drøftingen benyttes Strand (2007, ss. 279-285) sin organisasjonstype «gruppeorganisering» for å forklare og diskutere hvordan prosjektlederne arbeidet med tilrettelegging av medvirkning og motivering av ungdommene i gruppene. Spesielt var det viktig å finne motivasjonsfaktorer slik at ungdommene fortsatte sin deltakelse i prosjektarbeidet. Det er prosjektlederne som er intervjuet i denne masteroppgaven, og det er deres perspektiv og erfaringer som tas opp. På denne bakgrunn kan modellen anvendes da den viser hvilket mulighetsrom prosjektlederne har i forhold til å lede og motivere medvirkningsgruppene over tid.

4 Metode

4.1 Vitenskapelig ståsted

Epistemologi omhandler hvordan kunnskap defineres, og om hvordan denne kunnskapen kan innhentes (Kvale & Brinkmann, Det kvalitative forskningsintervju, 2015, s. 69). Forskere har svært ulikt syn på dette. Det er i denne forbindelse forskjellige retninger som hver representerer forskjellige kunnskapsteoretiske syn, med hver sine kriterier om hva som ansees som kunnskap og hvordan denne kunnskapen innhentes.

En vitenskapelig retning er sosialkonstruktivisme. En sosialkonstruktivist studerer hvordan samfunnet er sosialt konstruert. Her bygges vitenskapelig kunnskap gjennom å forske på individnivå, sosiale handlinger og sosiale relasjoner. Sosialkonstruktivistiske forskere kan for eksempel ha fokus på ansikt til ansikt-relasjoner, språk, symboler, folks vaner og rutiner (Alvesson & Sköldberg, 2008, ss. 81-102).

Det er ulike retninger innenfor sosialkonstruktivisme. Fra den mildeste formen hvor det vises til noen sosiale konstruksjoner i samfunnet via de som ser på kunnskap som en sosial konstruksjon til de mest radikale hvor det meste i samfunnet er sosialt konstruert, inkludert virkeligheten (Alvesson & Sköldberg, 2008, ss. 100-101).

Denne masteroppgaven skal se nærmere på ungdomsmedvirkning. Medvirkning er en sosial konstruksjon ved at en setter sammen mennesker i en dialogbasert aktivitet. Prosjektlederne har konstruert arenaer eller benytter allerede konstruerte arenaer, slik at de kan få til dialog og samspill med ungdommene. Masteroppgaven studerer konstruksjonen av medvirkningsplattformene, samspillet og interaksjonen i medvirkningsmetodene, virkemidler som tas i bruk så som mat, språklige barrierer med videre. Slik sett innehar masteroppgaven et sosialkonstruktivistisk syn, dog ikke i sin ytterligste form.

Det er i masteroppgaven blant annet samlet inn informasjon om hvordan informantene har konstruert sine medvirkningsplattformer. De har selv etablert flere av de plattformene hvor medvirkning og dialog med ungdom skal foregå. medvirkningsplattformene er altså en type sosial konstruerte arenaer for hvor prosjektets samhandling med ungdommene skal foregå.

Kunnskapen i masteroppgaven er innhentet gjennom intervju. Kvale og Brinkmann (2015, s. 76) angir at kunnskapen i et intervju er en sosial konstruksjon. Dette fordi kunnskapen

produserer sosialt igjennom interaksjonen og samhandlingen mellom den som intervjuer og informanten. På denne måten er også kunnskapsinnhenting i henhold til sosialkonstruktivistisk posisjon.

En vanlig inndeling i planleggingsteori er å dele planlegging i to retninger; instrumentell rasjonalitet eller kommunikativ rasjonalitet. De har opphav i to motstridende ideologiske grunnlag, og de har ulik begrunnelse. Amdam definerer teoriene som to forskjellige epistemologier (Amdam, 2011, s. 35). Dette er to epistemologier med ulikt menneskesyn, verdier og ideologier, og de sees ofte på som to ytterpunkter.

I denne masteroppgaven er det de kommunikative prosessene som dialogbasert medvirkning er, som er i sentrum. Disse perspektivene er omtalt nærmere i teori-kapitlet. Kommunikativ rasjonalitet slik det er formulert her, har utspring i Habermas sine ideer. Habermas var en del av Frankfurtskolen, og det er her kritisk teori hadde sitt utspring. Et av kjennetegnene ved kritisk teori er at de stiller kritiske spørsmål ved den sosiale virkeligheten. Dette er altså en kritisk samfunnsvitenskap, og hvor kritikk av samfunnsforhold er sentralt (Alvesson & Sköldberg, 2008, ss. 287-290). Denne masteroppgaven har ikke kritisk teori som utgangspunkt. Habermas og hans kommunikative syn er sentralt i oppgaven, men dette synet er her også representert gjennom andre forfattere.

Den instrumentelle rasjonaliteten og den kommunikative rasjonaliteten vil omtales i senere kapitler.

4.2 Valg av metode

Jeg har valgt kvalitativt intervju som metode. Da utvalgte informanter er prosjektledere med dybdekunnskap og erfaring fra medvirkning av ungdom, vurderte jeg at intervju var en egnet som metode til å få frem deres kunnskap. Da jeg ønsket å se nærmere på den konkrete medvirkningen og få informantens beskrivelser, tanker og erfaringer, så var kvalitativt intervju en egnet metode.

Det er intervjuet 10 prosjektledere som alle har vært ansvarlige for konkrete medvirkning i et av de to folkehelseprosjektene; «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» eller «Program for folkehelsearbeid i kommunene». Intervjuet har sin styrke i at informantenes stemme kommer tydelig frem i datamaterialet som

danner grunnlag for forskningen. Som Kvale og Brinkmann (2015) skriver: «Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer, er et mål» (s. 20).

Alle informantene jeg intervjuet hadde stor kunnskap om ungdomsmedvirkning, samt delte rikelig av sine erfaringer og opplevelser om medvirkning, medvirkningsutfordringer og om hvordan de arbeidet sammen med ungdommene. I intervjuene har jeg tatt utgangspunkt i utvalgte gjennomførte medvirkningsmøter og sett på hva som konkret bidrar til å få ungdommene til å delta i medvirkningsmøter, sett med informantens øyne. For eksempel hvordan prosjektlederne rekrutterer ungdom, hvilke metoder prosjektlederne benytter for at alle ungdommene aktiviseres i møtene, eller hvilke virkemidler de benytter for å få ungdommene til å møte opp. Jeg fokuserte på å få informantens refleksjoner og erfaringer fra medvirkningen. Gjennom å intervjuer denne gruppen, er informantens kunnskap og erfaringer blitt til mitt datagrunnlag i denne masteroppgaven.

4.3 Utvalg av informanter

Det var 41 kommuner i Norge som deltok i Helsedirektoratets prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse», hvorav 12 kommuner var på Østlandet (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019). I denne gruppen var det 9 kommuner hvor ungdomsmedvirkning var en del av prosjektet (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019), og jeg intervjuet 3 av disse prosjektlederne.

I tillegg intervjuet jeg prosjektledere fra Helsedirektoratets «Program for folkehelsearbeid i kommunene». I dette programmet var det større deltakelse fra kommunene enn førstnevnte. Det var 123 kommuner som deltok når jeg skulle velge ut informanter (Helsedirektoratet, 2020).. Av disse var 69 kommuner på Østlandet, hvorav 59 kommuner hadde prosjekter med ungdomsmedvirkning (Helsedirektoratet, 2020). Dette er illustrert i tabellen nedenfor som jeg har utarbeidet basert på tall fra Helsedirektoratet (Helsedirektoratet, 2020) og tall hentet fra rapporten «Nærmiljø og lokalsamfunn for folkehelse. Sluttrapport fra evaluering av prosjektet Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019). Hensikten med tabellen er å vise hvor utvalget av informanter er hentet fra, sett i forhold til total mengde prosjekter i kommunene og fylkene.

Tabell 1 Oversikt over antall kommuner, fordelt på fylker, som er med i to folkehelseprogrammer, hvorav antall kommuner med ungdom som målgruppe i programmene, samt utvalg i denne masteroppgaven fordelt på fylke.

Fylke	Prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» (Kilde*)			«Program for folkehelsearbeid i kommunene» (Kilde**)		
	Totalt antall kommuner*	Ungdom som målgruppe*	Utvalg i masteroppgaven	Totalt antall kommuner**	Ungdom som målgruppe**	Utvalg i masteroppgaven
Viken	7	5	2	29	26	1
Vestfold og Telemark	5	4	2	16	12	3
Vestland	4	2	-	8	8	-
Troms og Finnmark	5	3	-	14	14	-
Møre og Romsdal	6	5	-	2	2	-
Nordland	11	4	-	5	4	-
Rogaland	3	1	-	2	2	-
Agder	ikke deltatt	-	-	6	4	-
Innlandet	ikke deltatt	-	-	19	18	-
Oslo	ikke deltatt	-	-	5	3	-
Trøndelag	ikke deltatt	-	-	17	14	-
Sum	41	24	3	123	107	5

Kilder i tabell:

* Tall er hentet fra rapporten «Nærmiljø og lokalsamfunn for folkehelse. Sluttrapport fra evaluering av prosjektet Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019).

* Tall er hentet fra Helsedirektoratet den 5. mai 2020 (Helsedirektoratet, 2020).

På grunn av kommunesammenslåing i programperioden er det nå flere prosjekter i samme kommune. I utgangspunktet valgte jeg ut en prosjektleder fra hver kommune. Men et par av informantene ble anbefalt av andre, slik at jeg tok kontakt med dem. Dette medførte flere informanter fra to av kommunene. Resultatet ble 10 informanter fra 8 kommuner i Vestfold og Telemark og i Viken. Om vi legger til grunn fylkesinndeling fra før 01.01.2020 var det informanter fra Vestfold, Telemark, Buskerud og Østfold. Det ble valgt ut prosjekter hvor det hadde vært gjennomført medvirkningsaktiviteter for ungdom.

Jeg tok utgangspunkt i østlandskommuner som var maksimalt 2-timers reiseavstand for meg. Informantene ble valgt ut fra et kriterium om at intervju var mulig å gjennomføre i løpet av en arbeidsdag inkludert reise. Derfor ble det kun valgt ut informanter som var bosatt i fylkene Viken og Vestfold og Telemark.

Opprinnelig plan var å intervju prosjektlederne ansikt til ansikt. Hensikten var å ha intervjuet på en plass hvor informantene kjente seg trygge. Det er i tillegg mer personlig å treffe informanten ved å være fysisk tilstede. Jeg gjennomførte tre intervju hvor jeg dro til informantens arbeidsplass. På grunn av Covid.-19-viruset ble det plutselig ikke mulig å avholde ansikt til ansikt-intervju. Dette betydde at de syv siste intervjuene ble avholdt på telefon. Selve gjennomføringen omtales senere.

I planleggingsfasen la jeg til grunn at informantene skulle hentes fra det avsluttede folkehelseprosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse». Jeg fant kontaktinformasjon til prosjektledere i evalueringsrapporter tilknyttet prosjektene. Noen prosjektledere hadde sluttet, og andre hadde ikke mulighet til å delta i et intervju. Da jeg ikke fikk nok tilgjengelige informanter innen 2 timers reiseavstand til der jeg bor, valgte jeg etter hvert å inkludere et liknede folkehelse-prosjekt; «Program for folkehelsearbeid i kommunene». Hensikten var å finne flere informanter, ikke å utvide med et nytt program. De to folkehelseprosjektene Prosjekt «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og «Program for folkehelsearbeid i kommunene» er relativt like når en ser på problemstillingene jeg ønsker svar på i masteroppgaven. Det er samme type informanter, og ikke minst er konteksten lik i forhold til medvirkning. Begge folkehelseprosjektene har fokus på medvirkning.

I «Program for folkehelsearbeid i kommunene» forelå det ikke rapporter som jeg hadde tilgang til. Jeg fant informasjon om prosjektene på internett. Her var det oppgitt at det var gjennomført medvirkning og om ungdom var målgruppe. I tillegg var kontaktperson oppgitt for hvert prosjekt. Jeg brukte dette som utgangspunkt for utvelgelse av informanter. Her måtte jeg ha noe kontakt med prosjektet i forkant. Blant annet for å sjekke at ungdomsmedvirkning var gjennomført, og at prosjektet hadde en aktivitet som kunne passe til min problemstilling.

Ut ifra masteroppgavens omfang hadde jeg besluttet at det skulle velges ut 10 informanter. Jeg vurderte at gruppen ikke kunne være mindre da det var behov for en viss variasjon i svarene. Samtidig er 10 intervju håndterbart i en masteroppgave.

Alle informantene er ,eller har vært, prosjektleder for et prosjekt hvor har vært gjennomført minst et møte med medvirkning rettet mot ungdom. Prosjektlederen deltok på dette møtet, men ikke nødvendigvis som prosessleder.

Bukve (2016, s. 198) beskriver viktigheten av at datainnsamlingen må være relevant for den problemstillingen forskeren har. Jeg anså at å bruke prosjektledere som informanter ville gi gode data om ungdomsmedvirkning, i og med at prosjektene hadde gjennomført ulike typer av medvirkningsmetoder. Jeg anså det for sannsynlig at denne gruppen ville gi gode og relevante svar. På den måten ville jeg få rikholdig datagrunnlag til analysen.

4.4 Forberedelse til intervju

Jeg utarbeidet en intervjuguide hvor jeg fokuserte på å få frem spørsmål om prosjektledernes erfaringer og refleksjoner tilknyttet ungdomsmedvirkning.

Intervjuguiden var planlagt som et utgangspunkt for samtale. Den omhandlet temaer og spørsmål som jeg skulle innom i løpet av intervjuet. Intervjuguiden var utformet slik at vi skulle først snakke om rekrutteringsprosessen. Deretter var et satt opp spørsmål tilknyttet gjennomføringen av medvirkningen. Mot avslutningen av intervjuet var det åpne spørsmål med hensikt å få prosjektledernes refleksjoner over deres erfaringer med medvirkning.

Jeg skulle benytte lydopptak under intervjuene. NSD - Norsk senter for forskningsdata skal gi tillatelse i alle masteroppgaver, dersom en skal behandle personopplysninger under

datainnsamlingen. En persons stemme regnes som personopplysning. Derfor måtte jeg sende en søknad til NSD om tillatelse til å behandle personopplysningene.

NSD konkluderte i sin tilbakemelding at denne masteroppgaven la opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres. Både informasjonsskriv og samtykkeskjema som ble utlevert til informantene er godkjent av NSD. Dette dokumentet er lagt inn som vedlegg.

4.5 Gjennomføring av datainnsamling

Jeg forberedte meg før hvert enkelt intervju. I prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» foreligger det rapporter og evalueringer fra hele prosjektperioden. Her er de ulike prosjektene beskrevet grundig. Jeg tok derfor utgangspunkt i dem, og leste om informantens prosjekt slik at jeg var orientert om de ulike medvirkningsmetoder og - møter til den prosjektlederen jeg skulle intervjuer. Vi trengte derfor ikke å bruke mye tid på dette under selve intervjuet.

Når det gjaldt programmet «Program for folkehelsearbeid i kommunene» forelå det ikke rapporter som jeg hadde tilgang til. Alle informantene fra dette programmet sendte meg derfor god informasjon om deres prosjekt i forkant av intervjuet. På bakgrunn av det jeg mottok, kunne jeg spisse intervjuet inn mot de temaene jeg var interessert i. Dette reduserte behovet for at informanten skulle fortelle om prosjektinnholdet under intervjuet. Under intervjuet kunne vi derved konsentrere oss om prosjektleders erfaring med ungdomsmedvirkning.

I forkant av hvert intervju sendte jeg en e-post til alle informantene med samtykkeskjema og informasjonsskriv. Dette var de samme dokumentene som NSD hadde godkjent.

Før intervjuet startet opp hadde jeg en kort introduksjon av hensikten med masteroppgaven og informasjon om lydopptak. Jeg åpnet også opp for spørsmål dersom informantene hadde behov for å vite mer om masteroppgaven eller studiet. Denne før-samtalen varte fra 1 til 20 minutter. Det ble ikke gjort opptak av denne uformelle samtalen. Jeg sa tydelig ifra til informanten når lydopptaket startet opp. Jeg hadde en kort samtale med hver informant etter intervjuet uten lydopptak.

Under selve intervjuene benyttet jeg lydopptak. Opptakene ble gjort via telefon. Jeg benyttet en app: «Diktafon» som er tilknyttet verktøyet «Nettskjema», utviklet av Universitetet i Oslo. Nettskjema er en sikker løsning for både datainnsamling via nett, lagring av lydfiler, samt muligheter for å høre igjennom opptakene etterpå.

Det ble avholdt 3 intervjuer på arbeidssedet til informantene. Deretter ble intervjuene gjennomført via telefon. Dette på grunn av Covid-19-viruset som forhindret videre intervju ved at jeg møtte informanten. Det opplevdes enklere å gjennomføre intervju når jeg møtte informanten personlig. To av de første intervjuene varte begge 45 minutter. Her fikk vi snakket grundig om tematikken ungdomsmedvirkning. I telefonintervjuene fulgte jeg intervjuguiden i større grad.

Jeg valgte ut informanter fortløpende. Jeg kontaktet noen mulige kandidater, og intervjuet de som hadde tid og anledning. Deretter kontaktet jeg en ny gruppe.

På grunn av omstendigheter tilknyttet Covid-19 i perioden hvor jeg gjennomførte intervjuene var det noen informanter som ikke hadde mulighet til å delta i et intervju. Dette var helt uproblematisk i og med at jeg fant frem til mulige informanter fortløpende. Jeg måtte derfor spørre flere prosjektledere for å finne frem til informanter som hadde anledning til å stille på intervju. Utover dette har ikke Covid-19-situasjonen påvirket datainnsamlingen.

Informantene var prosjektledere for svært ulike prosjekter. Dette gjorde at intervjuene fikk ulikt fokus. Noen ganger snakket jeg med informantene om flere gjennomførte møter. I andre intervjuer fokuserte jeg kun på et enkelt møte med medvirkning.

Selve intervjuene varte fra 15 minutter til 45 minutter. Jeg benyttet samme intervjuguide under alle intervjuene. Noen ganger konkretiserte jeg noen av spørsmålene i hvert intervju. Dette ble basert på informasjon fra foreliggende rapporter eller mottatt informasjon som informantene sendte meg i forkant av intervjuet.

Det første jeg gjorde i intervjuet var å avklare omgang og innhold i gjennomført medvirkning for ungdom som var gjennomført. Dette for at vi skulle ha en klar enighet om hvilket møte med medvirkning vi skulle snakke om.

Jeg stilte første spørsmål i intervjuguiden. Noen av informantene svarte, og ventet på neste spørsmål. Da gjennomgikk vi alle relevante spørsmål i intervjuguiden. Andre pratet friere om sitt prosjekt og svarte samtidig på flere andre spørsmål i intervjuguiden. Disse informantene fikk prate uten at vi fulgte intervjuguiden. Da tilpasset jeg spørsmålene til der informanten var i samtalen. Helt til slutt gikk jeg igjennom intervjuguiden for å se om det var områder eller spørsmål som stod ubesvarte, og som det var naturlig å spørre om.

I intervjuet var jeg en «interessert lytter» som Katrine Fangen (2017, s. 177) kaller det. Jeg lyttet, og bekreftet. Jeg ønsket at informantene skulle fortelle mest mulig i løpet av den tida vi hadde til rådighet. Noen av informantene påpekte i forkant at de hadde liten tid. I flere av intervjuene avtalte vi i forkant hvor lang tid jeg fikk til rådighet i intervjuet. Tiden ble brukt til at informanten fortalte mest mulig om medvirkning i sitt prosjekt. Jeg stilte spørsmål og korrigerste samtalen i den retningen som jeg hadde skissert i intervjuguiden.

Transkribering av intervjuene

Jeg transkriberte intervjuene kort tid etter at intervjuet var avholdt. Jeg transkriberte intervjuene ord for ord, i henhold til hva både informanten og jeg hadde sagt under intervjuet. I transkripsjonene tok jeg ikke med småord, ord og uttrykk så som «eh», «hmm», kremting og liknende. Der hvor det har vært tenkepause er det markert med «...» i transkripsjonen. Det ble til sammen 106 sider med transkriberte intervjuer. Dette er masteroppgavens datagrunnlag, og det er dette datamaterialet som empirien bygger på.

4.6 Analyse av data

For å analysere de innsamlede dataene valgte jeg å bruke Tjora (2010, ss. 155-169) sin analysemodell; SDI: Stegvis-deduktiv induktiv metode. I modellen skal man arbeide i ulike trinn. Først arbeides det med de empirinære dataene via koding og kategorisering. Deretter skal empirien vurderes i forhold til relevant teori. Tilslutt skal en arbeide fra det teoretiske og tilbake i det empiriske materialet.

Denne analysemodellen er ikke en lineær modell, da en skal jobbe parallelt med flere trinn samtidig. Jeg arbeidet trinnvis etter modellen frem til jeg var ferdig med den første kategoriseringen. Deretter arbeidet jeg frem og tilbake i modellen. Jeg fant noe teori, og vurderte kategoriene på nytt. I analysemodellen er det også lagt opp til at en går tilbake til det

empiriske utvalget, slik jeg også gjorde det. Jeg vurderte teori opp imot mulige nye kategorier i mitt datamateriale, og jeg vurderte ulike teorier i forhold til empirien.

Det ble ikke benyttet dataprogram for koding av data. Jeg valgte å kode og kategorisere datamaterialet manuelt. Tjora (2010, s. 168) anbefaler riktignok bruk av et dataprogram. Jeg brukte Post-it-lapper for å systematisere kodene i ulike kategorier. Det var min ide å bruke Post-it-lapper. Dette er ikke en del av modellen. Jeg synes Post-It-lapper var lettere å håndtere enn mange sitater. Det fungerte bra i mitt datamateriale, da Post-it-lappene gjorde det enklere å sortere kodene etterpå.

I analysen ble analysemodellen SDI: Stegvis-deduktiv induktiv metode (Tjora, 2010, s. 156) benyttet som et utgangspunkt, og hvor jeg la til noen elementer. Jeg gjennomførte følgende trinn i analysen av datamaterialet:

1. Jeg skrev de ti transkriberte intervjuene ut på papir
2. Deretter leste jeg alle intervjuene for å få et overblikk over innholdet
3. Datamaterialet ble kodet manuelt. Jeg fant meningsinnhold i en setning eller avsnitt, og noterte dette både i margin og på Post-it-lapper. Slik jobbet jeg meg igjennom intervjuene. Jeg fikk til slutt 77 koder.
4. Alle de empirinære kodene ble kategoriserte ved hjelp av Post-it-lappene. 5 kategoriene ble laget med grunnlag i datamaterialet og kodene. Tilslutt fikk hver kode fikk en plass innenfor en av kategoriene.
5. Alle intervjuene ble klippet opp i samsvar med kodingen jf. punkt 3. Hvert sitat med egen kode ble lagt på sin respektive kategori. Da jeg var ferdig lå alle sitatene fra intervjuene i 5 kategoriene. For eksempel ble alle sitat med koden «målgrupper» lagt under kategorien «rekruttering». Tilslutt var alle de kodede sitatene fra hvert enkelt intervju lagt i rett kategori.
6. Jeg skrev et sammendrag som inneholdt utvalgte sitatet innenfor alle kategoriene som passet til min problemstilling, med noen nye underkategorier.

Tjora nevner at konseptualisering av metaforer kan benyttes i analysen. Metaforene kan gi et overblikk datamaterialet og hjelper således til med å fremskaffe en forståelse av empirien (Tjora, 2010, s. 164). En av informantene hadde brukt ordet «Flerstemt» under intervjuet for å beskrive hvordan ungdomsmedvirkning burde være. Dette er en god metafor og

oppsummering på større deler av datamaterialet. «Flerstemt» er benyttet som et arbeidsverktøy under analyseringen av datamaterialet, og ble etter deretter videreutviklet til å bli en del av forskningsspørsmål 3.

Når jeg hadde analysert datamaterialet ved hjelp av analysemodellen, synes jeg det manglet noen aspekter. Her skal en se på en og en kategori om gangen på tvers av alle informantene. Hensikten er på finne likheter, ulikheter og sammenhenger i de ulike kategoriene.

Jeg fikk ikke sammenliknet for eksempel informant 1 med informant nr. 2, da koplingen mellom sitat og informant er borte. Jeg valgte derfor å gå igjennom intervjuene på nytt. Jeg utarbeidet flere Excel-tabeller etter inspirasjon etter Thagaard (Thagaard, 2009, ss. 176-177). I tabellene satte jeg opp en rad for hver informant og med informasjon fra intervjuet ved siden av. På denne måten kunne jeg følge informantenes svar og sammenlikne informantene med hverandre på tvers av kategoriene. Dette gav noen nye svar i analysearbeidet.

4.7 Dataenes kvalitet og etiske vurderinger

Reliabilitet - pålitelighet

Reliabilitet uttrykker troverdigheten og påliteligheten til masteroppgavens resultater. Det skal være mulig for andre forskere å gjenskape resultatene med samme metode og med de samme informantene. Dersom det er høy reliabilitet vil resultatene bli likt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276).

Telefonen ble brukt til lydopptak. Ved å gjøre lydopptak av intervjuene ville jeg sikre at informantenes informasjon under intervjuet ble korrekt transkribert. Det er de transkriberte intervjuene som utgjør mitt datamateriale og som er utgangspunkt for analysen. Derfor er det viktig med hensyn på reliabiliteten at transkripsjonene er så nøyaktige som overhode mulig.

Jeg intervjuet prosjektledere fra prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» som ble avsluttet i slutten av 2018. Det er en stund siden gjennomføringen og informantene kan huske hendelser feil. Dersom de hadde gjengitt sin historie med mangler og feil på grunn av tidshorisonten, så ville reliabiliteten blitt lavere. I og med at jeg også benytter prosjektledere fra det pågående «Program for folkehelsearbeid i kommunene» med pågående ungdomsmedvirkning, så kan jeg sammenlikne resultatene med

dagens prosjekter. Jeg har ikke funnet uforklarlige avvik, og har konkludert med at tidshorisonen ikke vil redusere reliabiliteten i denne masteroppgaven.

Kvale og Brinkmann (2015, ss. 208-214) viser at det under transkribering av intervjuene er mange feilkilder. De nevner eksempler som hvilke ord som blir utelatt i transkriberingen, hvordan pauser behandles, eller hvordan latter skal fremkomme i transkripsjonen. De konkluderer med at enhver forsker må vurdere hva som er hensikten med transkripsjonen, og vurdere hva som tas med i transkripsjonen ut fra det (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 212). I utgangspunktet hadde jeg tenkt å skrive mest mulig bokmål, og ta ut de fleste småord. Jeg startet opp med dette i de første avsnittene da første intervju ble transkribert. Etter å ha skrevet de første avsnittene hørte jeg på intervjuet på nytt. Da oppdaget jeg at ved å ta bort småord og noen usammenhengende setninger, så hadde jeg samtidig tolket setningen. Når jeg hørte på lyd-opptaket rett etterpå, og sammenliknet med det jeg hadde skrevet, så hørte jeg at min tolkning var ulik det som informanten egentlig sa. Avsnittene ble rettet opp. Det er lite som skal til for å endre innhold under transkriberingen. I Kvale og Brinkmann sin bok (2015, s. 213) vises det til et eksempel med samme tekst fra en informant som ble transkribert ulikt av to referenter. Ved å ta bort eller legge til noen ord blir meningsinnholdet endret. Dette var akkurat slik jeg erfarte under transkriberingen.

Jeg ville at transkriberingen skulle være så korrekt som mulig, slik at resultatene ble pålitelige. Alle intervjuene ble derfor skrevet ned ord for ord. Noen ganger var det ikke fullstendige setninger. Jeg satte da inn disse halve setningene i transkripsjonen. Disse halve, ufullstendige setningene ble tatt ut i sitat som senere er brukt i denne masteroppgaven. Dette er slik som Kvale og Brinkmann (2015, s. 214) anbefaler at en bør gjøre både av hensyn til informanten, og for at sitatene blir lettlest.

Jeg hørte igjennom opptakene to ganger etter at transkriberingen var ferdig. Da fikk jeg rettet opp manglende ord eller setninger som jeg hadde notert ned feil under den første transkriberingen. Når jeg hørte igjennom den tredje gangen la jeg merke til hvilke ord som informanten la et ekstra trykk på. Disse ordene ble da understreket, for å vise at informanten vektla ordet. Siste gang var det kun småord som ble rettet opp, slik at de transkriberte intervjuene er omtrent som det informanten faktisk sa. Det kan likevel være feil. Tonefall er for eksempel noe som ikke kommer frem i transkripsjonen. Deling av setninger kan være feil,

og gi en annen mening når jeg skal analysere datamaterialet. Alt i alt anslår jeg at reliabiliteten som følge av transkriberingen til å være god.

Validitet - relevans

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, ss. 277-278) må validitet omhandles i alle steg i forskningsprosessen. De påpeker at en forsker må ha kontinuerlig fokus på kvalitet gjennom hele forskningsprosessen. I oppstartsfasen arbeidet jeg med å få en sammenheng mellom forskningsspørsmålene og intervjuguiden slik at forskningsresultatene skulle bli gyldige og valide.

Jeg valgte intervju som metode. Selve intervjusituasjonen kan bidra til å få valide resultater. Jeg kunne i større grad ha stilt de samme spørsmålene på ulike måter for å sikre at informantenes mening var konsistent og at jeg forsto de rett. Jeg har i stedet sett at det er en logisk sammenheng i svarene fra hvert intervju.

I avsnittet om reliabilitet viste jeg til et eksempel hvor jeg tolket meningsinnholdet feil når jeg fjernet ord i transkripsjonen. Hadde jeg ikke endret på dette, ville dette ha påvirket validiteten. Nøyaktig transkribering er viktig for at validiteten/gyldigheten da transkripsjonen må være nøyaktig utført slik at senere tolkninger av funnene skal være konsistente.

Etiske vurderinger

Det er viktig å ha fokus på etikk i en forskningsprosess. Dette gjelder særlig i studier med intervju. Her må det foretas etiske vurderinger i alle faser av studien. Dette er fordi at studien legger opp til direkte kontakt med mennesker (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 97). En informant gir mye informasjon fra seg i et intervju. De to lengste intervjuene varte i 45 minutter. På denne tiden får en informant sagt mye. Det er derfor av stor betydning at denne informasjonen oppbevares og behandles videre på en etisk måte.

I forberedelsesfasen ble datainnsamlingen lagt opp etter de krav som NSD stiller. Det ble utarbeidet samtykkeskjema med informasjon om blant annet masteroppgaveprosjektet, lydopptak, rutiner for å trekke seg, samt kontaktinformasjon. Alle informanter fikk samtykkeskjema tilsendt pr. epost i forkant av intervjuet. Skjemaene ble undertegnet av informant i selve intervjuene jeg avholdt ansikt til ansikt, slik som planlagt. Noen av

informantene jeg intervjuet på telefon sendte skjemaene undertegnet tilbake, mens andre bekreftet i en e-post eller i selve lydopptaker at opptak var greit.

Før telefon-intervjuene startet opp, undersøkte jeg om det krevde endringsmelding hos NSD. Dette var ikke nødvendig.

I starten av samtalen med alle informanter spurte jeg om samtykkeskjemaet var mottatt, og de fikk anledning til å stille spørsmål. Før lyd-opptakene startet spurte jeg igjen om dette var OK, og sa tydelig ifra om at nå startet jeg lydopptak. Dette er et etisk aspekt ved telefon-intervju. Når jeg snakket med informantene pr. telefon, så ville de ikke fått med seg at jeg faktisk tok opp samtalen og når opptakene startet, hvis jeg ikke hadde presisert dette i samtalen.

Etter gjennomførte intervjuer ble de transkribert ord for ord det som informantene hadde sagt jf. tidligere avsnitt. Lydopptakene er lagret via Universitetet i Oslo sin digitale løsning for datainnsamling via nett; Nettskjema. Dette er en godkjent og sikker løsning. De transkriberte intervjuene ble skrevet ut for å analysere datamaterialet, og deretter ble de oppbevart i et låst skap. Disse transkripsjonene inneholdt kun et nummer, og ingen navn. All data vil bli slettet når masteroppgaven er karakter-satt.

4.8 Generalisering og overførbarhet

I kvantitativ metode er det vanlig med generalisering fra et utvalg til hele populasjonen, altså statistisk representativitet (Bukve, 2016, s. 100). Dette er imidlertid annerledes i et kvalitativt studium, som her. Generalisering er en problemstilling som reises også i kvalitativ intervjuemetode. Dersom intervjupersonene er tilfeldig valgt ut ifra et randomisert utvalg og dataene er kvantifiserbare, så kan statistisk generalisering benyttes (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 290). Mitt kriterium for å velge informanter har vært reise-avstand. Utvalget er ikke tilfeldig valgt og dataene er lite kvantifiserbare. Således er ikke mitt datamateriale statistisk generaliserbart.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 291) omhandler generalisering i kvalitativ intervjuemetode i hvilken grad resultat fra ett forskningsprosjekt kan overføres til andre relevante situasjoner. Dette kaller de analytisk generalisering. Det er der hvor en overførbarhet oppnås fra en situasjon til en annen gjennom å analysere hva som er likt og forskjellig. Ofte er ikke overførbarhet målet med kvalitativ forskning. Det er beskrivelsene av

informantenes situasjon og sammenhengen som de er i, som er formålet for forskeren (Fangen, 2017, s. 255). Når intervjueren mottar et svar eller kommentar fra en informant, så er denne kommet opp i en sammenheng. Dette betyr at når en forsker skal fortolke og vurdere hva som er innholdet i det informanten sier, så må en se også på situasjonen rundt informanten (Fangen, 2017, s. 213). På denne bakgrunn kan altså ikke et svar fra en informant umiddelbart overføres til en annen situasjon. Dette er årsaken til hvorfor en generalisering mellom situasjoner ikke kan gjøres uten videre i kvalitative undersøkelser.

Tjora (2010, s. 187) påpeker at målet med analysemodellen SDI er å få til det han kaller «konseptuell generalisering». Funnene i empirien skal fremstilles i form av metaforer, firefeltstabeller, modeller eller begreper. Tjora påpeker videre at en forsker skal knytte funnene sine opp imot tidligere forskning. Han sier videre at på denne måten vil dataene kunne ha en større generaliserbarhet. Også Fangen (2017, s. 252) viser til at egen forskning kan vurderes opp mot annet forskningsmateriale for å understøtte egne tolkninger, slik jeg vil gjøre i denne masteroppgaven.

4.9 Anonymitet

I NSD sitt samtykkeskjema er det lagt opp til anonymitet. Jeg la dette til grunn under forberedelsen av datainnsamlingen. I forberedelsesfasen måtte jeg foreta en avveining om jeg skulle konkret beskrive prosjektene til hver enkelt prosjektleder. En omtale av medvirkningsmetoder i masteroppgaven vil kunne kobles til det enkelte prosjekt, og derved også til den enkelte prosjektleder. Dette fordi Helsedirektoratet har publisert forskningsrapporter og nettsider som omtaler medvirkningsmetodene og prosjektlederne. På den måten kan det være at informasjonen fra masteroppgaven vil kunne kobles til informantene. Dette er det redegjort for i samtykkeskjema som er godkjent av NSD, og som er oversendt til alle informanter.

4.10 Svakheter med masteroppgavens valgte metode

I oppstartsfasen vurderte jeg å ha med unge informanter som hadde deltatt i prosjektene. I og med at prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» var avsluttet, så ville noen av deltagerne nå være over 18 år. Planen var å ha noen færre prosjekter, men å intervju flere personer inkludert ungdom fra de samme

prosjektene. Etter samtale med noen potensielle prosjektledere før jeg startet opp, ble det tydelig at det å finne unge informanter innenfor min tidshorisont ville bli vanskelig. Dersom ungdommer var informanter her, ville det gitt et helt annet perspektiv på ungdomsmedvirkning i denne masteroppgaven.

Når jeg ikke kunne intervju ungdommer måtte jeg endre noe på designet. Likevel var det ikke store endringer som behøvdes. Masteroppgavens design kunne enkelt endres til kun å studere hvordan prosjektlederne arbeidet for å få til ungdomsmedvirkningen. Mitt nye formål med masteroppgaven var å se på hvordan prosjektlederne hadde motivert ungdommen til å medvirke. Da måtte jeg øke antall prosjekter slik at jeg i større grad ville få frem bredden sett fra prosjektledernes ståsted. Studien gikk derved mer i bredden enn opprinnelig planlagt.

En annen svakhet i metoden er at jeg kun har sett på prosjekter på Østlandet. På grunn av Covid-19-situasjonen måtte plutselig intervjuene avholdes på telefon. Telefonintervjuene ble avholdt med informanter fra Østlandet. Jeg fortsatte intervjuene som planlagt, men da på telefon istedenfor for å møte informantene personlig. Dette kunne vært en mulighet til å velge informanter fra andre deler av landet. Ved å ha en større geografisk bredde kunne jeg ha oppdaget andre aspekter dersom det er geografiske ulikheter i prosjektene.

5 Empiri

5.1 Presentasjon av et typisk prosjekt

«Veldig mye som ungdommen vil, det vet ikke vi voksne. Da må vi faktisk ha ungdommen med for å kunne vite hva de vil.»

Dersom alle intervjuene skal oppsummeres ved å lage et eksempel på et gjennomsnittsprosjekt, så ville det bli dette:

Det var kommunen som var eier av prosjektet, og prosjektleder var derfor ansatt i kommunen. Det var en entusiastisk, dedikert og positiv prosjektleder som har drevet prosjektet frem. Prosjektleder har prosessleder-kompetanse og var godt kjent med ulike medvirkningsmetodikker. I medvirkningsmøtene ble det særlig vektlagt at alle deltakerne skulle få mulighet til å fremme sine innspill og ideer. Avhengig av hva som var målet med møtene og hvem som deltok, valgte prosjektleder ut egnede medvirkningsmetoder.

Da prosjektet ble startet opp ble det avholdt et åpent møte. Dit kom det mange engasjerte deltakere. Invitasjonen ble sendt bredt ut, og derfor kom det mange på møtet. Det var både ungdom og voksne deltakere. Hensikten med møtet var å finne retningen på prosjektet, samt motta innspill fra møtedeltakerne på mulige tiltak. Prosjektleder fulgte opp ideer og innspill fra det åpne møtet i den videre utviklingen av prosjektet, og gjennomførte tiltak så nært opp til forslagene som praktisk mulig.

Prosjektleder var særlig opptatt av å få frem alle de unge stemmene. Et eksempel er en hendelse fra et åpent møte. Der valgte prosjektleder å la ungdom få ordet før de voksne, når det var mange i salen som ville ytre seg.

Det ble også benyttet en medvirkningsmetode som gjorde at alle fikk bidratt med sine innspill, også de som ikke ville snakke høyt fremfor alle de tilstedeværende.

I neste fase etablerte prosjektleder en fast medvirkningsgruppe med ungdom. Prosjektleder startet med å rekruttere. Målgruppa var ungdom i alderen 13-20 år. Gruppa ble sammensatt av ungdommer fra hele kommunen, ulike alderstrinn og begge kjønn var likt representert. Samtidig var det essensielt for prosjektleder at det ble rekruttert ungdom med interesse og motivasjon for å delta i prosessen.

Hensikten med ungdomsgruppa var å ha en fast medvirkningsgruppe, som skulle komme med ideer til konkrete tiltak, møteplasser eller arrangement til glede for andre ungdommer i kommunen. Ungdomsgruppa deltok også i gjennomføringen av arrangementet som de selv hadde ideen til og planla.

Prosjektleder opplevde at ungdommene var energiske og engasjerte i medvirkningsprosessene. Noen av dem hadde riktignok lite ledig tid til å bruke til prosjektarbeidet. Prosjektleder måtte forholde seg til deres manglende tid på en konstruktiv måte slik at ikke ungdommen mistet motivasjonen til videre deltakelse.

Når ungdomsgruppa møttes, vektla prosjektleder inkluderende medvirkningsmetoder slik at alle ungdommene fikk uttrykt sine ideer og innspill. Det skulle være et hyggelig miljø. Spesielt ble det vektlagt at ungdommene følte seg trygge. Som en del av det å skape en hyggelig stemning, ble det servert pizza i forkant av møtene.

Prosjektleder har et nært samarbeid med alle rektorene i kommunens skoler. Også ungdomsrådet har vært involvert i prosjektet ved at prosjektleder informerte på et rådsmøte, og mottok innspill om mulige tiltak.

Historien overfor oppsummerer hvordan mange av informantene arbeider. Tabellen nedenfor viser hvor representativt dette eksempelet er. Kolonne 1 i tabellen viser oversikt over omfanget av åpne møter i prosjektene. Kolonne 2 viser om prosjektet har etablert sin egen, faste medvirkningsgruppe med ungdom. Kolonne 3 viser utbredelsen av møter mellom prosjektleder og skole/elevråd. Kolonne 4 viser om prosjektene har hatt møte med ungdomsrådet i kommunen.

Tabell 2 Oversikt gjennomførte åpne møter, etablerte medvirkningsgrupper, og møter med skole/elevråd eller ungdomsråd fordelt på informant

Informant	Åpent møte	Egen medvirkningsgruppe	Møte med skolen - elevråd	Møte Ungdomsrådet
1	X	X	X	X
2		X	X	X
3	X		X	
4			X	
5				X
6	X	X	X	X
7	X		X	X
8	X	X	X	
9			X	
10		X	X	X

5.2 Prosjektlederne

Prosjektlederne måtte finne egnede rekrutteringskanaler, samt velge hvilke arenaer som skulle benyttes til medvirkningsarenaer. Deretter måtte de finne og rekruttere ungdom til medvirkningsprosessene. Når ungdommen var rekruttert inn i medvirkningsprosesser, måtte prosjektleder motivere dem for videre innsats.

Det ble intervjuet 10 prosjektledere fra 8 ulike kommuner. Det er 3 prosjektledere fra kommuner i Viken og 7 prosjektledere fra kommuner i Vestfold og Telemark. Det er 3 informanter fra prosjektet «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og 7 prosjektledere fra «Program for folkehelsearbeid i kommunene». Alle informantene er, eller har vært, ansvarlig for et prosjekt i ett av disse to programmene. I prosjektene her har det vært gjennomført minst et møte med medvirkning for ungdom. Noen av informantene var prosessleder i medvirkningsmøtene, mens andre informanter kun var tilstede i møtet.

For at medvirkning skal gjennomføres systematisk, må det være en ressurs som holder tak i prosessene. Dette var prosjektleders ansvar. Informantene snakket lite om viktigheten av sin rolle som prosjektleder. En prosjektleder påpekte likevel at det må være en dedikert person som holder i prosessene, og sikrer fremdrift:

«Man må ha noen som er i samarbeid med [ungdommen] og følger opp. Hvis ikke, så blir det borte!»

I intervjuene ble det ikke spurt om informantenes utdanning og bakgrunn. I den grad de selv nevnte utdanning og yrkestittel før prosjektlederstillingen, så hadde de en svært ulik bakgrunn. Fellesnevneren var engasjement for ungdom, medvirkning, samt etablering av nye ungdomsrettede tiltak. I intervjuene var prosjektlederne åpne om hva som fungerte bra, men også hvor de kunne ha handlet annerledes.

De fleste av informantene var heltids prosjektledere i prosjektperioden. Noen få av dem hadde en deltidsstilling som prosjektleder, og disse hadde en annen stilling i tillegg. Prosjektlederne som ikke hadde full stilling i prosjektet, hadde ofte en ungdomsrelatert stilling ved siden av. Prosjektleder var oftest alene i sin prosjektlederrolle. Noen av dem var tilknyttet en prosjektgruppe, hvor de andre for eksempel hadde 20% stilling.

Prosjektlederne var svært engasjerte og opptatt av å få til reell medvirkning. I intervjuene refererte de til foreslåtte tiltak, og kunne fortelle om hvordan de hadde tilrettelagt for at tiltaket ble gjennomført i henhold til ungdommens innspill. Når prosjektlederne nevnte hvilke tiltak som var gjennomført, så poengterte de ofte at det nevnte tiltaket var utarbeidet sammen med ungdommene. En prosjektleder hadde en liste med ungdommenes innspill fra et åpent møte. Han gjennomførte tiltak i tråd med denne lista. Han sier:

«Og så er det veldig fint å hele tiden kunne peke tilbake på alt det vi har kjøpt inn, har vi henta fra lista til det åpne møtet. Alt det vi har planlagt til nå [...] er på bakgrunn av dette åpne møtet. Vi kan peke direkte på dette dokumentet; og se at «dette ble etterspurt her» og «dette ble etterspurt her».»

En kommune hadde utlyst en ny ungdomsrelatert stilling. Prosjektets ungdom fikk medvirke til innholdet i stillingsutlysningen:

«Ungdommene hadde da laget en beskrivelse med egenskaper som de ønsker at denne miljøarbeideren skulle ha, og hva den skulle bry seg med. [...] Det hadde vi med i stillingsbeskrivelsen og utlysningen»

I et annet intervju snakket vi om hvordan prosjektleder synliggjorde prosjektets resultater overfor ungdommene. Igjen ble det presisert at tiltak settes i gang i samarbeid med ungdommen:

«Og så har vi prøvd å vise til at det vi har gjort, det gjør vi sammen med ungdommen. Sånn for å vise at dette ikke er noe vi lager fordi vi har lyst...»

Informantene var hovedsakelig prosjektleder for et konkret og avgrenset prosjekt. Flere av dem opplevde at deres rolle var mer enn bare å lede prosjektet og sørge fremdrift i planene. Flere meldte tilbake om at deres rolle også omhandlet det å være ungdomsarbeider, hvor de måtte ta tak i konkrete ungdomsproblemer, sosiale problemer og likende.

5.3 Rekruttering

"Det er flere utfordringer [med rekruttering av ungdom]. Jeg vil si at først og fremst å finne ungdommen. For det er ikke nok å gripe tak i en random ungdom. Du må finne noen som har en interesse for det. Det er viktigere der enn med voksne. De må brenne litt for det sjøl på et eller annet vis.»

Prosjektlederne var opptatt av å få til medvirkningsprosesser med vekt på at ulike ungdomsstemmer skulle få uttrykt sine ideer. For å starte med ungdomsmedvirkning måtte prosjektledere aller først finne ungdom som hadde tid og lyst til å delta i medvirkningsprosesser.

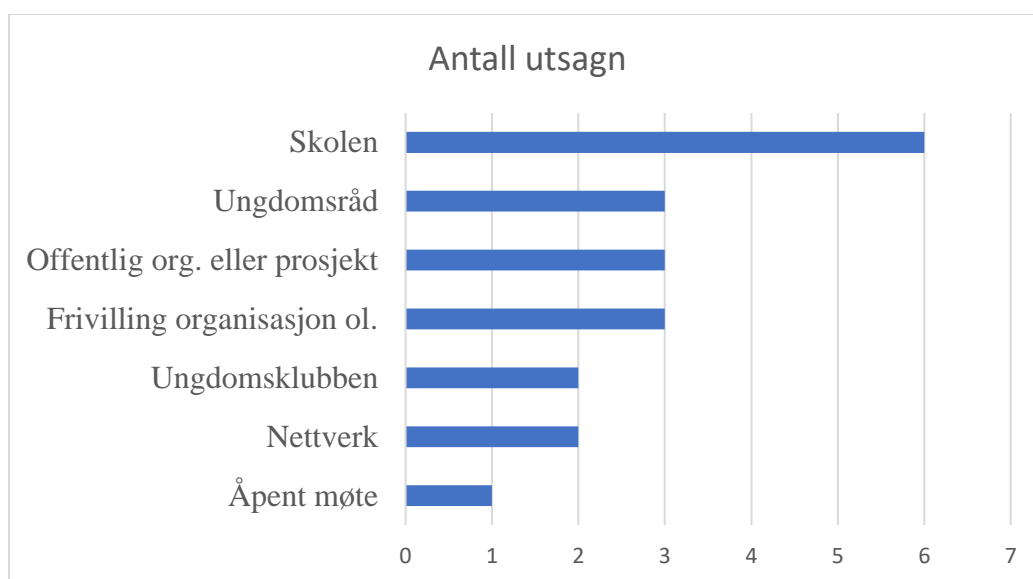
Informantene ble spurt om hvordan de fant frem til ungdommen. På direkte spørsmål svarte kun to informanter at rekrutteringsprosessen var litt vanskelig. Alle de andre opplevde det som relativt enkelt å rekruttere ungdom til medvirkningsaktiviteter. Flere poengterte at det var enkelt å finne ungdommer, men utfordrende å finne "rett" ungdom. Som en informant påpekte i sitatet ovenfor, var det viktig å finne frem til ungdommer som har interesse for å delta i prosjektet.

Noen informanter uttrykte at de hadde brukt tid på å finne frem til ungdommen som hadde lyst til å delta, og deretter få de med «på laget». Prosjektleder måtte selv dra ut eller ringe ungdommen. De måtte snakke med dem og fortelle om prosjektet, og om rammene for medvirkningen. Prosjektlederne måtte gjenta dette flere ganger. Noen av prosjektlederne måtte altså investere en god del tid på å komme i kontakt med ungdommen. Deretter måtte prosjektleder opprettholde kontakten når ungdommene viste interesse for deltakelse. Som en informant sa:

«Du engasjerer ikke ungdom med å sende en forespørsel til rektor!»

Rekrutteringskanaler

Prosjektlederne benyttet ulike rekrutteringskanaler for å finne frem til aktuelle ungdommer. Figuren nedenfor viser hvor informantene hadde rekruttert ungdommer fra. Noen av informantene har benyttet flere rekrutteringskanaler.

Figur 2 Oversikt over rekrutteringskanaler

Skolen som rekrutteringsarena

Som figuren overfor viser, har skolen vært et egnet sted for å rekruttere ungdommen, og en viktig rekrutteringsarena for prosjektlederne. 6 av de 10 informantene benyttet skolen i rekrutteringsøyemed. Prosjektlederne benyttet skolen som rekrutteringskanal på ulike måter:

- Elevråd på skolen deltok i prosessene
- Fikk tillatelse av rektor til å finne frem til og spørre utvalgte elever om de ville delta
- Rektor fant frem til utvalgte elever som kunne medvirke
- Hele skoleklasser ble benyttet (obligatorisk undervisning)

Ungdomsråd som rekrutteringskanal

Noen prosjektledere benyttet etablerte arenaer så som ungdomsråd. Enten benyttet prosjektleder ungdomsrådet direkte i medvirkningsarbeidet, eller spurte om enkelte av medlemmene i ungdomsrådet ville medvirke i prosjektet.

Ungdom rekrutterer ungdom

Noen informanter nevnte også at ungdommen selv kan benyttes til å rekruttere andre ungdommer. Når ungdommen kan fortelle hva de har vært med på, så gir deres overbevisning og engasjement bedre uttelling i rekrutteringen av andre ungdommer, enn om prosjektleder forteller om sitt prosjekt.

Informantene påpekte at rekruttering av ungdom må være målrettet. Flere av de jobbet målrettet på noen utvalgte arenaer. Der forsøkte de å begeistre ungdommen til å delta i prosjektet, enten som deltaker i et møte eller i den faste medvirkningsgruppa. For mange av ungdommene handler det i stor grad om at de føler seg trygg på prosjektlederen. Dette gjelder særlig de som normalt ikke deltar i likende arenaer, og var uvant med å hevde sine meninger. Som en informant sa det:

«Du kan ikke gå ut å møte ungdom en gang. Å tenke at de da skal bli kjempeengasjert til å være med. Du må bygge opp en tillit, og du må bygge opp en relasjon til ungdommen. Da ser du lett at det er noen som gjerne oppsøker deg andre gang du kommer. Det er kjempeviktig å ikke tenke at du skal drive ungdomsmedvirkning med å skrive et brev eller møte de en gang i ti minutter.»

Noen prosjektledere valgte å rekruttere ungdom som i liten grad deltar i ulike råd og foreninger. Andre valgte å rekruttere aktive brukere som har benyttet seg av tilbudene som prosjektet har laget:

«Det som har vist seg at for å rekruttere inn flere, for å komplettere bilde litt mer; det er å rekruttere ungdom fra de som benytter tilbudet. Det synes jeg har vært veldig OK. Der har vi fått med noen som ikke nødvendigvis har så mye erfaring på være med i allslags utvalg og råd.»

Representativitet

Det generelle inntrykket etter alle intervjuene er at prosjektlederne ønsker en variert deltakelse og gruppesammensetning. Spesielt er prosjektlederne opptatt av bred sammensetning i de faste medvirkningsgruppene. Det var mange ulike svar på hvordan prosjektlederne satte sammen en blandet ungdomsgruppe.

I noen prosjekter ble ungdomsråd benyttet som medvirkningsgruppe. Ungdomsrådet består av valgte medlemmer, og kunne således sies å være representativt. Flere andre informanter påpekte at representativiteten var i forhold til kjønn, alder, samt geografisk fordeling i kommunen. En svarte at det var viktig at ungdommen som medvirker ikke «henger med» hverandre til vanlig, i alle fall ikke når de velges ut. Altså at det var et poeng at medvirkningen ikke foregikk kun innenfor samme vennekrets, og således utgjør en mer mangfoldig gruppe.

De fleste informantene var opptatt av å få til flerstemte medvirkningsprosesser. Flere var opptatt av en bredde i rekrutteringen, slik at ulike stemmer kommer frem. De fleste prosjektlederne hadde vurdert hvilken målgruppe de ønsket, særlig inn i de faste medvirkningsgruppene. På spørsmål om hva som var målgruppen spesifiserte prosjektlederne eksempelvis med likt antall pr. kjønn, og et alderstrinn som for eksempel 8. – 10. trinn.

«Det har vært et mål å øke representativiteten forhold til kjønn, geografi, alder. Og i forhold til at vi kanskje også får med noen av de som ikke har så mye erfaring med å være med den slags utvalg. For å få det litt mer flerstemt, da.»

På spørsmål om medvirkende ungdommer var representative, la prosjektlederne til grunn ulike definisjoner av representativitet. Nedenfor er en kategorisering av det som informantene nevnte som eksempel på hva som var representativ utvelgelse av ungdom:

- Valgte ungdommer i ungdomsråd eller valgte representanter fra elevråd

- Representanter fra en bredt sammensatt gruppe i forhold til kjønn, alder, geografi (jf. sitatet overfor)
- Medvirkningen var lagt opp som en del av skolens opplegg med obligatorisk oppmøte for alle elevene i ett helt klassetrinn

Rekruttering av svake grupper

Datamaterialet antyder at det forekommer utsiling av ungdom. Noen få prosjektledere sa at det noen ganger var viktigere å ha med de som kunne uttrykke meningene sine, heller enn å tenke mangfold. En informant sa det slik:

«De ungdommene vi har hatt med å gjøre, det er jo engasjerte ungdommer som er vant til å få gjennomslag for ideene sine. Det hadde vært spennende å ha med ungdommer som i mindre grad opplever at ting blir som de vil. Men som jeg sa i sted, så er jo det alltid en avveining. Men det er noe med det at vi skal kunne hente ut informasjonen. De skal kunne formidle det, og. Vi trenger nok andre metoder for å hente frem de stemmene som er ofte er stille.

Dette argumentet var lite nevnt i intervjuene. Mange av prosjektlederne benytter imidlertid medvirkningsmetoder som var tilrettelagt for at alle skal få delta. Når denne type metoder benyttes er det ikke nødvendig at en er god til å uttrykke seg, da metodene legger opp til at alle får sagt noe. Deltakerne kan bygge videre på hverandres ideer slik at en dårlig formulert ide kan bli bedre i fellesskap.

Prosjektlederne nevnte at noen ungdomsstemmer var viktigere å få frem, enn andre. Blant annet hadde flere prosjektledere fokus på å rekruttere de som normalt ikke deltar i ulike råd. Det ble vektlagt at de stemmene som ofte ikke blir hørt, skulle få anledning til å fremtre nå. En informant sa det på denne måten:

«Det er akkurat det å rekruttere den sammensetningen som en mener er riktig. Og at en får rekruttert de som er viktig å høre stemmen til, som kanskje ikke er de som først tar på seg sånne oppgaver.»

Flere snakket også om at de ønsket deltakelse fra ungdom fra hjem med små ressurser, og at dette var en vanskelig gruppe å nå. En rekruttering skal kunne forsvares etisk, noe som gjør

det vanskelig å åpent søke etter denne gruppen ungdommer. Noen prosjektledere nevnte at de kunne hatt med flere innvandrerungdommer.

5.4 Arenaer for ungdomsmedvirkning

For å kunne samle inn innspill fra ungdommen etablerte prosjektlederne ulike typer medvirkningsarenaer. Det ble gjennomført enkeltstående arrangement, enten som et åpent møte eller møter med en forhåndsinvitert gruppe. Skolen ble ikke bare benyttet som rekrutteringsarena, men også som medvirkningsarena. Mens andre prosjektledere etablerte egne, faste medvirkningsgrupper for prosjektet. Disse arenaene ble anvendt til ungdomsmedvirkning:

- Faste medvirkningsgrupper som ble etablert for prosjektet
- Skolen
- Ungdomsråd
- Åpne møter

Faste medvirkningsgrupper med ungdom tilknyttet prosjektet

Halvparten av prosjektlederne hadde etablert egne, faste medvirkningsgrupper bestående av ungdom. De ga gruppa et eget navn som identifiserte gruppa. Ungdomsgruppa bestod av 4 - 13 ungdommer. Den ble ledet av prosjektleder som både laget dagsorden, samt organiserte medvirkningsinnspill. Prosjektledernes tilbakemeldinger at disse gruppene fungerte svært godt.

Skolen som medvirkningsarena

Ni av ti informanter har fortalt om konkret samarbeid med skolen eller elevråd. Tre av informantene fikk anledning til å ha medvirkningsaktiviteter i skoleklasser. Dette ble da obligatorisk undervisning for elevene. En informant påpekte at det var smart å benytte skolen som medvirkningsarena da dette var et sted hvor en treffer alle elevene, og at det ikke trenger å være en utvelgelse i forhold til hvilke ungdommer som har tid og lyst til å delta.

To informanter hadde medvirkning med elevene som en del av skolens undervisning på dagtid. Mens en annen prosjektleder hadde ett arrangementet på kveldstid med både ungdom

og foreldre. Også dette som obligatorisk undervisning. Prosjektlederne erfarte at det var svært vellykket å bruke skoleklasser til medvirkning.

En informant hadde knyttet til seg to dyktige skoleungdommer som ble benyttet som budbringer mellom elevene på skolen, og en større medvirkningskonferanse hvor prosjektleder dro sammen med disse to ungdommene.

Det har også vært medvirkningsmøter sammen med elevrådet. Da har prosjektledere benyttet elevrådene til å samle innspill fra andre ungdom i forkant.

Andre medvirkningsarenaer

Noen av informantene hadde arrangert åpne møter i prosjektet, hvor det ble samlet innspill til det videre prosjektarbeidet. Flere av informant erfarte at dette var svært formålstjenlig.

Ungdomsråd

De av prosjektlederne som benyttet medlemmer fra ungdomsråd til medvirkning gjorde det på en av to måter. Enten benyttet de ungdomsrådet direkte i medvirkningsarbeidet. Da møtte prosjektleder opp i et eller flere av ungdomsrådets møter, og innhentet innspill fra dem. En informant sa at dette var svært nyttig og hvor ungdomsrådet kom med mange gode innspill:

«Det er en engasjert gruppe. De har mange meninger og de snakker godt.»

Samtidig sa noen få informanter at de fikk lite tilmålt tid i møtet med ungdomsrådet:

«I hvor stor grad skal du engasjere ungdomsrådet i den type prosjekter. De har lang saksliste, og de har lange møter.»

Det ble også meldt om at ungdomsrådet har relativt lite faste møter. Dette betyr at deres møteplan ikke var tilpasset prosjektene med hensyn på når prosjektleder har behov for innspill.

Et annet alternativt for prosjektleder var å forespørre om noen av medlemmene i ungdomsrådet ville medvirke i den faste medvirkningsgruppa. Samtidig var det flere informanter som påpekte, slik som sitatet overfor, at dette var en engasjert og talefør

ungdomsgruppe. Mens andre informanter påpekte at ved å benytte ungdomsrådet, mister prosjektleder bredden i ungdomsmedvirkningen da ungdomsrådet bestod av en ensartet gruppe ungdom.

5.5 Viktige samarbeidspartnere for prosjektleder

Skolen var en viktig samarbeidspartner. Skolene ble benyttet både som rekrutteringsarena og medvirkningsarena. Skolen var også en viktig samarbeidspartner for noen av prosjektlederne. Eksempelvis sitter en lærer i en prosjektgruppe for et av prosjektene. Omtrent alle informantene har nevnt at de har hatt kontakt med skolen. I store trekk var det kun positive tilbakemeldinger. Et samarbeid med skolen var spesielt enkelt når prosjektet var blitt kjent for skolen, og skolen ser sin rolle som en aktør inn i prosjektet. Dette ble påpekt av en prosjektleder med lang erfaring med skolesamarbeidet.

Prosjektlederne brukte skolen på ulike måter. Noen informanter benyttet skolen som medvirkningsarena. Andre benyttet utvalgte enkeltelever eller elevråd til å få innspill. Noen prosjektledere fikk sendt ut informasjon om prosjektet via skolens informasjonskanaler (ranselpost eller nettside). Ikke minst ble det påpekt at skolen måtte ha forståelse når enkelte skoleelever deltar i medvirkningsaktivitet i skoletida, og har behov for at det ikke blir definert som ugyldig fravær. Dette er eksempler på aktiviteter hvor skolen har bidratt positivt. En informant poengterer at det var viktig at skolen var trygge på prosjektlederne, og det var i så måte viktig at skolen mottar informasjon om hensikten og rammene med prosjektet. For eksempel hvordan prosjektleder skal bruke informasjonen som de samler inn fra elevene.

Ikke minst ble det poengtert at mange på skolen har erfaring i nettopp medvirkningsarbeid. De kjenner elevene sine, og de kjenner til medvirkningsmetoder, slik at også skolens lærere kan delta aktivt i prosessene, for eksempel som prosessledere.

Andre ganger var det rektor som har bidratt med å plukke ut og forespørre elever om deltakelse til ulike medvirkningsarrangement, på bakgrunn av prosjektleders ønsker. Flere rapporterer om godt samarbeid med rektor:

«Så er jo rektorene godt informerte og delaktige i prosjektet. Sånn at de kan være oppmerksom på elevene ... altså ha kommunikasjonen med elevene underveis.»

5.6 Praktisk tilrettelegging

Prosesslederkompetanse

«Det å finne metodikker for å høre alles stemme»

For å finne de gode tiltakene var det ofte ikke nok å sette sammen en gruppe ungdom. Ved å benytte medvirkningsmetodikker vil en få frem de unges stemme på en systematisk måte. Metodikken var også gode metoder for å få frem nye ideer, synliggjøre og bygge på hverandres ideer.

Seks av de ti prosjektlederne hadde kompetanse innen prosessledelse. Ofte hadde de vært prosessleder i prosjektets åpne møter. I intervjuene beskriver de hvilke medvirkningsmetoder de har benyttet, og det var stor variasjon i metodene.

Mange av prosjektlederne var svært opptatt av å benytte dialogbaserte medvirkningsmetoder i ide- og innspillmøter. Alle skulle komme få snakke i møtene, og ikke kun de som var taleføre. Ved å bruke medvirkningsmetoder vil prosjektleder også få innspill fra de stille ungdommene i møtet, eller ungdom som ikke ønsket å snakke høyt i en større forsamling. De tok særlig vare på de svakeste ungdommene, som de så trengte ekstra oppmerksomhet.

Prosjektlederne rapporterte om ulike kurs om medvirkningsmetodikk. Tidligere Vestfold fylkeskommune har arrangert kurs i prosessledelse og opplæring i bruk av ulike medvirkningsmetoder. Dette var kompetansebygging som flere av informantene har nevnt som viktige. Universitetet i Sørøst-Norge har kurs i Samskapende sosial innovasjon hvor medvirkningsmetoder er en del av studiet. Også helsedirektoratets kurs for prosjektledere i «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» er dratt frem som en kilde til kunnskap om ulike medvirkningsmetoder.

Tabell 3 Oversikt over om informant har vært møteleder, om prosjektleder har prosesskompetanse, samt om det er innleid prosesslederkompetanse

Informant	Møteleder selv	Har prosesslederkompetanse	Innleid prosesslederkompetanse
1	X	X	
2	X	X	
3		X	X
4			X
5			X
6	X	X	
7	X	X	
8	X		
9	X	X	
10	X		

Det var særlig en prosjektleder som har brukt mye tid på prosessledelse. Denne prosjektlederen var svært opptatt av å lære nye medvirkningsmetodikker, som deretter ble viderefremmet til andre interesserte, inkludert ungdommene. Her vil ungdommene etterhvert kunne delta som prosessleder på møter, sammen med prosjektleder.

Medvirkningsmetoder

Det var variasjon i bruk av medvirkningsmetoder. Prosjektlederne har vært opptatt av at alle ungdommene skal få fremmet sine ideer og forslag i møtene. Prosjektledere som kjente til ulike dialogbaserte medvirkningsmetoder fremhevet særlig at dette var nyttig verktøy for å få frem alle de unge stemmene:

«Det [er] de samme som rekker opp hånda. Og så er det de samme som ikke tør å si noe. Og de har også mye klokt å komme med. Men hvis man da legger opp til prosesser hvor alle sitter hver for seg med enten lapper eller ark og tenker – og så skal de dele det med noen – eller de er oppe og skriver det på disse flippene – på den

gallerivandringen, så sikrer man i mye større grad at alle får sagt det de mener. At enda flere stemmer kommer frem.»

Prosjektlederne rapporterte om at de har benyttet ulike metoder. Dette er de nevnte dialogbaserte metodene som informantene fortalte om i intervjuene:

- Gallerimetoden
- Cafe-dialog
- IGP-metoden (individ-gruppe-plenum)
- Open Space (også kalt eller åpen arena)
- Kvalitativ metode for stedsutvikling
- Samarbeid med Ungt entreprenørskap og bruk av deres metode

De aller fleste prosjektlederne gjennomførte medvirkningsprosessene sine selv. Noen brukte ulike medvirkningsmetoder, mens andre benyttet tradisjonell møtestruktur med møteleder, dagsorden og håndsopprekking dersom en ville ha ordet.

Det ble i svært liten grad benyttet innleid prosesskompetanse med ferdigkjøpte verktøy. Det var kun tre informanter som sa at de hadde benyttet innleid prosessleder i konkrete medvirkningsprosesser.

Planlegging og praktisk gjennomføring av medvirkningsprosesser for ungdom

«Hvor viktig det er med tidsstyring, og hvor viktig det er å ha en prosess hvor vi både får informasjon som vi skal ha. Men samtidig også at den er morsom og aktiv, slik at ungdom gidder å være med oss i 3-4 timer.»

Flere av informantene påpeker at planlegging og tilrettelegging av møtene var essensielt, og at den tekniske tilretteleggingen måtte fungere. Det ble påpekt at det var viktig. Likevel ble det ikke nevnt at prosjektlederne hadde problemer tilknyttet tilretteleggingen, da de la vekt på god planlegging i forkant. Dette var et viktig moment i forhold til at noen av medvirkningsprosessene gikk over lang tid, slik at praktiske problemer kunne demotivert ungdommen, slik de ikke ville delta videre.

Reell medvirkning vektlegges i prosjektene

Prosjektlederne påpekte at når ungdom deltar, så må de få lov til å være med å både planlegge tiltak og ta avgjørelser. I de fleste aktivitetene som ble omtalt, så deltar ungdommen på frivillig basis. Informantene fortalte at det var viktig at ungdommen ser resultatene av medvirkningen. Derfor vektlegger flere av prosjektlederne å gjennomføre tiltak med synlige resultater. Eksempler på tiltak etablering av utendørs treningsapparater hvor ungdommene selv planla og utførte arbeidet. Et annet sted ble det etablert en badeplass i nærområdet etter ungdomsmedvirkningen. Flere steder var det ungdommene som stod for oppussing av prosjektlokalene. Dette er eksempel på prosjekter hvor ungdommene tydelig ser igjen sine foreslåtte ideer fra medvirkningen, og i noen av tilfellene også ungdommenes arbeidsinnsats.

Prosjektlederne foretar ofte en dobbeltsjekk av hva ungdommene mente før tiltak igangsettes, slik at tiltaket gjennomføres slik som ungdommene ble enige om. I tillegg nevner en prosjektleder at det lages tidsplaner for når tiltak skal være gjennomført slik at ungdommene vet når tilbudene/tiltakene er operative.

Det var viktig å synliggjøres resultatene for de medvirkende ungdommene. De aller fleste informantene hadde stort fokus på gjennomføring av konkrete tiltak eller arrangement. Dette var da gjerne tiltak som var synlige.

I de resultatene informantene trekker frem som eksempel, så viser de til at dette var reell medvirkning og at ungdommens stemme blir hørt. Reell medvirkning var en grunnleggende bærebjelke i de prosjektene hvor beslutninger om tiltak eller arrangement skulle foretas.

Mat og hyggelig stemning i møtene

Informantene var svært opptatt av å skape en hyggelig stemning under møtene. Det skulle være hyggelig å møtes i både åpne møter, og ikke minst i de faste medvirkningsmøtene for ungdom. Det at ungdommen føler seg ivaretatt og har det fint, kan være med på at de fortsetter å delta i prosjektene. Derfor var det viktig å bygge sosialt fellesskap. En informant sier dette om møtene i det faste medvirkningsforumet med ungdom:

«Vi prøver å skape en ålreit stemning ... vi prøver å løse opp og ha det morsomt sammen først»

Et virkemiddel som kan brukes som sosialt lim i møtene var matservering. Maten var et virkemiddel for å gjøre det lystbetont å komme på medvirkningsmøtet:

«Der pleier jeg å lokke med pizza og kose oss litt. Ja, gjøre det litt hyggelig.»

Prosjektlederne ble alle spurt om det var matservering i møtene. Alle svarte bekreftende på dette. Ofte var dette også nødvendig, da det var møter på ettermiddagen eller tidlig kveld.

Ungdommens motivasjon for å medvirke

Prosjektlederne brukte mye tid på rekruttering i oppstartsfasen. Når ungdommene hadde vist interesse, så var det viktig å motivere dem til fortsatt innsats i medvirkningsarbeidet. På spørsmål om hva prosjektlederne trodde var ungdommens motivasjon for å delta, så svarer de ulikt. Noen mener at det var viktig for ungdom å være ungdommens stemme, og at denne gruppen ser viktigheten av at noen taler på vegne av de unge som ikke var tilstede. Noen ungdommer deltar fordi de var interessert i det sosiale aspektet ved å engasjere seg i prosjektet. Mens andre ungdommer deltar da prosjektinnholdet var i henhold til deres interesser. Prosjektledere påpeker at ungdommen deltar fordi de får lov til å være med å utforme og påvirke prosjektet. Ikke minst var det motiverende å få utforme tiltak i henhold til egne interesser, slik som for ungdommen som arrangerte musikkfestival hvor de valgte ut artist selv.

Noen av prosjektlederne gir lønn eller honorar til de medvirkende ungdommene for å utføre ulike arbeidsoppgaver, eller delta på møter tilknyttet prosjektet. Hensikten med dette var å vise at prosjektleder setter pris på ungdommen som bruker tid på prosjektet.

Noen prosjektledere opplevde at det var enkelte utfordringer tilknyttet ungdomsmedvirkning. Mange ungdommer har flere fritidsaktiviteter, slik at medvirkningsprosjektet måtte tilpasses deres timeplan.

De fleste medvirkningsaktivitetene foregikk etter skoletid. Da foregikk aktiviteten i ungdommenes fritid, noe som kunne gi utfordringer. I tillegg var skoleårets gang med ferier i løpet av året, eksamen, og deretter sommerferie utfordrende for prosjektarbeidet.

Informantenes tilbakemelding var at da måtte de finne andre løsninger; ta med ungdommen som kunne delta og de som ikke kunne delta kunne møte neste gang. Prosjektleder kunne

oppretholde fortsatt kontakt via SMS. Andre forsøkte å finne nye tidspunkter, men ikke for langt frem i tid:

«Fordi det er en kamp om tida. Noen av de holder på sånn; de er på idretter, og de er med venner. De er impulsive. For noen er det vanskelig å si: «Jeg kommer tirsdag neste måned». For de vet ikke hva som skjer tirsdag i neste måned. Det kan de ikke svare på før tirsdagen er der.»

Noen aktiviteter og workshop hvor ungdom medvirket var på dagtid. I disse tilfellene var det viktig med godt samarbeid med skolene, slik at elevene som ville delta i medvirkningen, ikke fikk ugyldig fravær.

Det var noen ungdommer som alltid kom på møtene som avtalt. Mens andre ungdommer var ofte opptatt. En informant mente at i den grad det er mulig, må ungdommen få bestemme møtetidspunkt selv, og at det er viktig å respektere at ungdommen bestemmer over sin egen tid. Det var mange deltakende ungdommer med andre aktiviteter ved siden av prosjektet. De vil gjerne være med på alt, og dobbeltbooket seg.

Ikke minst, måtte prosjektledere forsones seg med at ting tar lang tid når en ønsker å inkludere ungdom i arbeidet. Det ble påpekt at det kan være krevende å få med ungdommen gjennom hele prosessen fra ide til tiltaket var gjennomført. Både fordi det tar lang tid, men også fordi prosjektlederne ikke ville «bruke opp» ungdommene i tidligfase, når resultatene var langt frem i tid.

Det var et par informanter som nevnte at det var dårlig oppslutning om gjennomføring av noen konkrete tiltak. De mente at dette kunne skyldes for lite involvering av ungdommene i planleggingsfasen. Dersom ikke ungdommen involveres i alle fasene, så var det vanskeligere å få de til å delta i gjennomføringen av tiltaket:

«Det må komme fra ungdommene sjøl. Jeg tenker at engasjementet hadde vært enda større hvis det hadde vært noe som de hadde blitt tatt med på helt fra starten av»

Et annet viktig aspekt i medvirkning er at ungdommene føler seg trygge i prosessen. Trygghet er helt nødvendig for at sosiale prosesser og gruppeprosesser skal fungere i medvirkningsmøter. Noen informanter fremhevet hvor viktig det var med gode sosiale

prosesser. Ungdommene må være trygge for å kunne prate om sine meninger og ideer. De må være trygge i diskusjon og dialog med de andre aktørene i medvirkningsprosessen.

Tryggheten er altså avgjørende for mangfold i diskusjonene. På denne måten får ungdommene og prosjektleder i felleskap et godt miljø, som er essensielt for at de skal ha gode dialoger:

«Vi har brukt ganske mye tid på å gjøre de trygge på hverandre, og trygge på meg. Jeg visste det fra det forrige prosjektet. At hvis ungdomsmedvirkning skal ha en effekt, må ungdommen stole såpass på de voksne som er med, at de kan si ifra når det er noe de ikke liker.»

Prosjektlederne sa at de arbeidet for å oppnå god kontakt med ungdommen. Dette gjaldt spesielt der hvor medvirkningsprosessene foregikk over tid. Prosjektledere jobbet med å skape gode relasjoner med ungdommen, samt trygghet og trivsel i de arenaene hvor de møttes. Ikke alle informantene brukte konkrete ord om dette, men fortalte om trygghet og trivsel gjennom fortellingene om hvordan de samarbeider med ungdommen, og tilrettela aktivitetene.

Prosjektlederne brukte ulike metoder for å gi ungdommen tryggheten på at de ble ivaretatt. For eksempel vektla en prosjektleder å være tilstede på de arenaene hvor ungdommene var, slik at han/hun var synlige og tilgjengelig. Andre vektla tryggheten i de åpne møtene. For eksempel i et møte hvor også voksne deltok, og hvor fikk ungdommen fikk snakke før den voksne:

«Jo flere ungdom som turte å si noe, jo flere ungdom var det som rakk opp hånda. Da så dem at det er ikke så farlig å snakke allikevel. Her bli du hørt.»

Språk

Medvirkningsprosessen omhandler også at de involverte kan forstå hva som blir sagt. I tillegg må deltakerne kunne ordlegge seg og gjøre seg forstått. Tre av informantene påpekte at språket kan være en barriere i medvirkningsprosesser.

Når en eller flere av møtedeltakere snakker med ord som noen av ungdommene ikke forstår, så vil de som ikke forstår innholdet ikke kunne delta i diskusjonene på lik linje med de andre

deltakerne. Det var flere grunner til at språket var en barriere for deltakelse. Eksempelvis er det er stor forskjell på språkforståelse i de ulike aldersgruppene. En informant sa det slik:

«[Vi] har merket at det er ganske stor forskjell på 13-åringene og 20-åringene. Og at det med språket vi bruker, der har vi en jobb å gjøre. Vi må skjerpe oss skikkelig. Fordi vi bruker av og til språk som ikke inkluderer alle. Så det har vi begynt å bli veldig bevisste på. Vi må snakke så alle forstår det.»

To av prosjektlederne hadde gjennomført medvirkningsprosesser med innvandrere hvor noen som medvirket snakket dårlig norsk. Derfor måtte prosjektleder og de andre deltakerne tilpasse situasjonen, forklare, oversette og snakke langsommere. Med god planlegging og tilrettelegging underveis, meldte begge to om at prosessene fungerte bra. Særlig vektla de at det var viktig at alle deltakere var bevisst på språkbarrierer. Hver enkelt deltaker må ha en forståelse om viktigheten av at alle inkluderes i dialogene på medvirkningsmøtet:

«Det ble nok tilpasset en del til han ene fordi at han har begrenset språk ... Hvis vi sa noe som var vanskelig å forstå, så satte vi av tid til å forklare det.»

5.7 Oppsummering

Det aller viktigste funnet fra empirien var den unisone tilbakemeldingen fra alle informantene om at medvirkningen skal være reell. De var svært opptatt av at resultatene av medvirkningen var i tråd med ungdommenes innspill. Informantene rapporterte at gjennomføringen av tiltak også ble i henhold til ungdommens innspill, så fremt dette var praktisk mulig.

De ti prosjektlederne benyttet ulike metodikker for å få frem de unges stemmer.

Prosjektlederne la ned stor innsats for å få frem ungdomsstemmene i alle møter og dialoger. De var opptatt av idemangfold under møtene gjennom å benytte medvirkningsmetoder som muliggjorde at alle ble hørt, og som fremmet nye ideer.

Mange av prosjektlederne hadde god prosesskompetanse. De kunne i egen regi gjennomføre ulike medvirkningsmetoder. For eksempel gjennomføring av en ide-dugnad hvor de ønsket flest mulige innspill. Det var lite bruk av innleid prosesslederkompetanse.

I rekrutteringen var mange av prosjektlederne opptatt av å få med ulike typer ungdomsstemmer. Imidlertid var de delt når det gjelder ressurssterk ungdom. Noen benyttet talefør ungdom. Andre valgte å rekruttere de som ofte ikke deltar i denne type prosjekter.

Mange av prosjektlederne snakket om medvirkning og representativitet med vekt på kjønn, alder og geografisk spredning fra hele kommunen. Det ble midlertid påpekt av flere av informantene at det kunne vært en mer en flerstemt og mangfoldig medvirkning. Det ble i intervjuene påpekt viktigheten av at ungdommene synes at medvirkningsprosessene var givende.

Prosjektlederne benyttet ulike arenaer for ungdomsmedvirkning. Av samarbeidspartnere ble skolene trukket frem som en svært viktig samarbeidspartner både til rekruttering, men også som arena for medvirkning.

Konklusjonen i analysen er at prosjektlederne opplever at ungdommene som deltok var engasjert og motivert. De rapporterer om at ungdommene er aktive og kreative i møtene.

6 Drøfting

Innledning

De fleste av ungdommene i denne undersøkelsen har ikke stemmerett, og har derved ikke mulighet til å påvirke politiske avgjørelser eller samfunnsutviklingen via stemmeseddelen. I tillegg er ungdom en gruppe som i liten grad medvirker i politiske saker sammenliknet med resten av befolkningen (Klausen, et al., 2013, s. 82). Av denne årsak er det avgjørende at ungdommen får medvirke i lokale utviklingsprosesser slik at også deres stemme blir hørt når tiltak utvikles og før beslutninger fattes.

For å få ungdom til å delta i medvirkningsprosesser, må de først rekrutteres. Først skal det drøftes hva prosjektlederne la vekt på da de rekrutterte ungdom. Når ungdommene har sagt seg villig til å delta, er det viktig at deres motivasjon opprettholdes. Som oftest vil de bruke av sin fritid, slik at medvirkningen må oppleves som meningsfullt. Det vil videre diskuteres hvordan prosjektlederne tilrettela for dette med utgangspunkt i deres lederstil basert på organisasjonstypen gruppeorganisasjon (Strand, 2007, ss. 259-296). Her vil det spesielt sees på hvordan prosjektlederne fremmet gode sosiale prosesser i de faste medvirkningsgruppene.

Videre vil kommunikativ rasjonalitet og deres syn på dialog drøftes opp mot prosjektledernes gjennomføring av medvirkningen. Det sees også på om ungdomsmedvirkningen var reell med utgangspunkt i Arnsteins medvirkningsstige (Arnstein, 1969). Dersom prosjektlederne får til gode medvirkningsprosesser, så vil disse ha en positiv verdi utover at ungdommene får fremmet sine ideer og gjennomført konkrete tiltak. Det argumentere her med at gode medvirkningsprosesser gir ungdommen både mestringfølelse til at de kan delta i politiske prosesser (Ødegård & Svagård, 2018, ss. 42-44). Samtidig vil medvirkningsprosessene kunne gi en opplevelse av å være en deltaker i samfunnet (Hagen, 2017, ss. 5-6). Dette er viktig både for den enkelte ungdom, men også for samfunnsutviklingen i fremtiden (Ødegård, 2011, s. 6).

6.1 Rekruttering til medvirkningsprosesser

Alle prosjektene som deltok i de to programmene «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» eller «Program for folkehelsearbeid i kommunene» måtte ha elementer av innbyggermedvirkning. Formålet med de to programmene har vært ulikt. Prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og

lokalsamfunn som fremmer folkehelse» skulle klarlegge nærmiljøkvaliteter ved medvirkning fra innbyggerne (Bergem, Dahl, Olsen, & Synnevåg, 2019, s. 47).

«Program for folkehelsearbeid i kommunene» har fokus på psykiske helse og livskvalitet (Helsedirektoratet, 2017, s. 2). Her vektlegges økt mestringsfølelse for barn og unge blant annet gjennom ved at de får være med å utvikle tiltak i lokalsamfunnet sitt (Helsedirektoratet, 2017, ss. 4-6). I de to programmene er ikke definert hvordan medvirkning skal foregå, slik det er opp til prosjektlederne å avgjøre hvem de rekrutterer og hvordan dette gjøres.

Før medvirkningen i ungdomsrelaterte prosjekter kunne starte opp, måtte ungdom rekrutteres. Mange av prosjektlederne hadde et mål om å rekruttere en bredt sammensatt ungdomsgruppe. I intervjuene ble det stilt spørsmål om målgrupper for rekrutteringen og om ungdomsgruppa som deltok i medvirkningsprosessene var representative. Prosjektlederne hadde ulik definisjon av hva som en representativt gruppesammensetning med ulike ungdomsstemmer. I empiri-kapitlet ble prosjektledernes ulike definisjoner av representativitet inndelt i tre kategorier:

1. Innvalgte ungdommer i kommunens ungdomsråd
2. Representanter fra en bredt sammensatt ungdomsgruppe i forhold til kjønn, alder, geografi
3. Medvirkningen var lagt opp som en del av skolens opplegg med obligatorisk oppmøte for alle elevene i ett helt klassetrinn

I empirien er det omtalt ulike måter for hvordan prosjektleder fant frem til ungdommene. De benyttet skolene, åpne møter, rekrutterte fra ungdomsråd for å nevne noen steder hvor de fant interessert ungdom som ville delta i medvirkningsprosessene.

Prosjektlederne hadde en forholdsvis klar oppfatning av hva de anså som viktige kriterier for utvelgelse i rekrutteringsfasen. De fleste av dem hadde klare tanker om at det måtte være en bredde i deltakelsen. Det skulle for eksempel ikke være en vennegruppe som ble rekruttert inn. Noen prosjektledere hadde bevisst valgt å rekruttere taleføre ungdommer. De sa at dette ofte var ungdom som også var engasjert i annen liknende aktivitet så som elevråd, og at de gjennom sitt nettverk ville være en god representant for hele ungdomsgruppa. Mens andre prosjektlederne påpekte at denne gruppen ikke nødvendigvis var representativ for hele

ungdomsgruppen. De ville aktivisere andre grupper enn de som normalt ble valgt ut som representanter i ulike råd, så som elevråd.

En konklusjon av alle intervjuene er at det ut ifra prosjektledernes beskrivelser, kan synes som om at de fleste prosjektlederne rekrutterer ganske bredt i ungdomsgruppa. Noen av dem snakket likevel om noen ungdomsgrupper som kunne vært representert i større grad. Dette vil beskrives senere.

I en planprosess er det ikke mulig at alle innbyggere medvirker (Pløger, 2002, s. 44). Det må foretas en utvelgelse i forhold til hvem som deltar. Derfor vil det være rekrutteringsprosesser hvor noen grupper av deltakere velges. De som velges ut er ofte deltakere som enkelt lar seg rekruttere da deltakere som er taleføre eller deltakere som har kunnskap og erfaring fra medvirkningsprosesser (Bryson & Quick, 2016, s. 5).

I prosjektene her må det derfor foretas en utsiling av de ungdommene som skal delta. Dette er valg som vil påvirke representativiteten i medvirkningsprosessene (Klausen, et al., 2013, s. 37). Rekrutteringen kan deles inn i «selvrekruttering» eller som «utpeking av kandidater» (Klausen, et al., 2013, s. 37) lik som omtalt i kapittelet om teori og forskningslitteratur.

Dersom vi setter representativitetskategoriene som er omtalt i empirien inn i de to rekrutteringstypene som er omtalt i rapporten til Klausen m. fl. (2013, s. 37), får vi denne inndelingen:

1. Innvalgte ungdommer i kommunens ungdomsråd – utpeking
2. Bredt sammensatt ungdomsgruppe – både utpeking og selvrekruttert
3. Medvirkning for skoleklasser – utpeking (obligatorisk deltakelse for alle elevene)

Det er altså ulik rekruttering inn til de ulike medvirkningsarenaene. Det er her inndelt i tre arenaer basert på hovedkategorier fra intervjuene. Nedenfor vil rekruttering til hver av disse tre medvirkningsarenaene presenteres.

Ungdomsråd

Ungdomsrådet er lett å få tak i da rådene har en egen koordinator. Flere informanter påpekte at ungdommene i ungdomsrådet er både taleføre og ressurssterke. I tillegg sier prosjektlederne

at dette er ungdom som er engasjert, vant til dialoger, gode til å diskutere, samt har både engasjement og nettverk. Derfor valgte enkelte prosjektledere å benytte denne gruppa i til medvirkning. Mens andre prosjektledere understreket at de ikke ville benytte ungdomsrådet fordi de mente at rådet ikke er representativt for hele ungdomsgruppa.

Intervjuene viste at ungdomsrådene oftest har en plass i prosjektorganiseringen da prosjektlederne fortalte om konkrete møter med dem. For eksempel var det ofte satt opp i prosjektplanen at prosjektleder skulle delta i jevnlig møter med ungdomsrådet.

Som nevnt i empirien ble ungdomsrådet benyttet som en egen medvirkningsgruppe i noen prosjekt. I andre prosjekt var det utvalgte deltakere fra ungdomsrådet som ble medlemmer i den faste medvirkningsgruppa bestående av ungdom. Om vi sammenlikner med inndelingen til Klausen m. fl. (2013, s. 37), så ser vi at det her har vært en utpeking.

Det er kommunestyrene som oppnevner ungdomsrådet. De velges for en periode på to år. (Regjeringen, 2020). I teorikapittelet ble ulike demokratiretninger presentert. Her ble kritikken mot konkurransedemokratiet beskrevet med at det kun er en elite som fatter beslutninger. I tillegg vil konkurranse om posisjonene medføre et mer kompetent lederskap. Dette på bekostning av innbyggerne som får begrenset politisk erfaring (Rasch, 2004, ss. 13-14). Samme argumentasjon og kritikk kan hevdes her. Når ungdomsrådet gjentatte ganger er de som utpekes til å representere ungdom i ulike saker, så vil ungdomsrådets medlemmer få stadig økt kompetanse i politisk deltakelse. De blir ungdommens talspersoner i større og større grad, også i forum hvor en kunne benyttet andre ungdommer, slik som i sammenhengen her. Ved at en gruppe får medvirke på mange arenaer, så vil denne gruppen få større påvirkningsmuligheter enn de som ikke får anledning til å medvirke (Klausen, et al., 2013, s. 108). Dette betyr at i sammenhengen her at avstanden vil øke mellom de utvalgte som deltar og får innflytelse i ulike saker, i forhold til resten av ungdomsgruppa.

Rekruttering til de faste medvirkningsgruppene

Halvparten av prosjektlederne valgte å etablere faste utvalg med ungdom. Dette var den vanligste formen for medvirkningsarena i de undersøkte prosjektene. Slike grupper var svært nyttige i medvirkningssammenheng. Gruppene har i stor grad bidratt til at prosjektlederne har

fått kontinuerlig medvirkning, uten å måtte finne nye rekrutteringsarenaer hver gang de skulle i gang med et tiltak.

Dersom vi vurderer disse funnen i forhold til todelingen til Klausen m.fl. (Klausen, et al., 2013, s. 37), så ser vi at det som oftest var utpeking da det var prosjektleder som fant frem til ungdommene. En overvekt av prosjektledere foretrakk utpeking og målrettet rekruttering slik at de hadde kontroll med hvilke ungdommer som medvirket. Her ble det ble ofte lagt til grunn en representativitet som nevnt under punkt 2. Når prosjektleder velger et representativt utvalg, så fikk de en ungdomsgruppe med ulikheter.

Det var flere typer av ungdom som prosjektledere søkte etter. Flere av informantene har gitt tilbakemeldinger om at de bevisst har funnet frem til ungdom som ikke har politisk erfaring eller erfaring fra organisasjonslivet. Dette for å treffe også andre ungdomsgrupper enn de som ofte blir valgt inn i ulike råd. Andre prosjektledere påpekte at de lette etter ungdom som var interessert i prosjektets tema. Noen ganger var det andre personer som anbefalte ungdom, eksempelvis rektor eller en lærer.

I rekrutteringsfasen vektla prosjektleder at ulike typer av ungdom skulle delta slik at de fikk en variert gruppesammensetning i det faste utvalget, slik som beskrevet i empirikapittelet. Når det gjelder de faste medvirkningsgruppene mente prosjektlederne at de hadde en representative medvirkningsgrupper med hensyn på alder, kjønn, geografi som nevnt i empirien. Dette er tilsvarende en forskningsrapport tilknyttet ungdomsmedvirkning i fylkene hvor informantene tilknyttet rapporten la til grunn det samme synet om representativitet; begge kjønn og fra hele det geografiske området, og ingen dominans av noen grupper eller organisasjoner (Vestby & Ruud, 2012, s. 86).

Selvrekruttering

Selvrekruttering i de medvirkningsgruppene ble også benyttet. Her meldte ungdommen seg på medvirkningsaktiviteten ved for eksempel ved å skrive seg på en deltakerliste på et åpent møte. På den ene siden rapporterte prosjektledere om at selvrekruttering medførte stor likhet i ungdom som meldte seg til deltakelse. Selvrekruttering ble oppfattet av noen prosjektledere å gå på bekostning av bredden i ungdomsgruppa. Dette ble nevnt som årsaken til at noen prosjektledere ønsket å finne ungdommen selv. På den andre siden medførte selvrekruttering

at et prosjekt fikk en ungdom fra en ungdomsgruppe som deltar lite i medvirkningsprosesser. Dette eksempelet synes å være et unntak.

Skolen som rekrutteringsarena

Flere prosjektledere meldte om at skolen var et egnet sted for å rekruttere ungdommene. Noen av prosjektlederne la opp medvirkningen slik at den var en del av skolens opplegg med obligatorisk oppmøte for alle elevene i ett helt klassetrinn, mens andre prosjektledere plukket ut utvalgte elever.

Om vi vurderer dette opp mot rekrutteringsmåter, så er dette en type utpeking. Elevene ble utpekt, selv om det var obligatorisk deltakelse dersom medvirkningen er en del av skoledagen. Elevene fikk da ikke velge om de skulle være tilstede, men de kunne eventuelt velge å ikke bidra i samtalene.

I en liten kommune med kun en skole ble det gjennomført medvirkning med alle elevene på et klassetrinn. Derved deltok alle elevene i kommunen på det klassetrinnet. Denne type utpeking gjør at det blir et representativt utvalg i og med at alle ungdomsstemmene i klassen får anledning til å medvirke. Dersom medvirkningen er en del av skolens obligatoriske undervisning, vil prosjektet også få med ungdomsgrupper som er vanskelig å rekruttere til medvirkningsarbeid, da en klasse gjerne inneholder representanter fra flere ungdomsgrupper.

Når medvirkning er gjennomføres som undervisning på skolen, er det større sjanse for at det vil delta deltakere også fra de sårbare gruppene. Et annet alternativ er å gjøre slik som prosjektlederen som fikk gjennomført et vellykket medvirkningsmøte med en minoritetsklasse hvor også elevenes foreldre/foresatte deltok. Hun utarbeidet et eget medvirkningsopplegg tilrettelagt for denne gruppen. Hun hadde valgt ut et tema hvor prosjektet ønsket innspill nettopp fra denne gruppen. Det var obligatorisk deltakelse for elevene, selv om møtet var på kvelden. På denne måten fikk prosjektleder mange innspill til prosjektet fra gruppen som ellers kan være vanskelig å nå. Forskning viser at innvandrere ofte ikke deltar i medvirkningsprosesser (Klausen, et al., 2013, s. 109). Denne type obligatorisk medvirkningsmøte i regi av skolen, er en altså en svært god metode for å få innspill fra eksempelvis innvandrerungdom.

Ungdomsgrupper som i mindre grad rekrutteres til medvirkningsprosessene

Noen prosjektlederne påpekte at det var ungdomsgrupper som i for liten grad deltok. Her nevnte de innvandrerungdom, ungdom fra hjem med små ressurser, samt ungdom som ikke er flink til å uttrykke seg. Det var imidlertid en gruppe som ingen informanter har snakket om; ungdom med funksjonsnedsettelse. Denne gruppen var ikke nevnt i noen av intervjuene.

I intervjuene ble det vist til gode eksempler hvor de har lyktes med å få sårbare grupper til å delta i prosjektene. Et eksempel fra en minoritetsklasse er nevnt overfor.

Klausen m.fl. (2013, s. 109) viser til grupper som er vanskelig å involvere i medvirkningsarbeid; eldre mennesker, ungdommen, innvandrere, samt mennesker med sosiale problem. I denne rapporten er altså ungdom nevnt som er en gruppe som er vanskelig å få rekruttert inn i medvirkning. Innenfor ungdomsgruppen er det også undergrupper som i enda mindre grad medvirker, og som kan være svært vanskelig å få involvert. Om en ser ut ifra nevnte grupper i rapporten til Klausen m.fl (2013, s. 109) viser, betyr dette at det innenfor ungdomsgruppen er noen grupper som er enda vanskeligere å rekruttere. Dette kan være innvandrerungdom eller ungdom med sosiale problem jf. nevnte grupper i forskningsrapporten. Dette betyr at informantenes inntrykk av grupper som ikke deltar i prosjektene her, også vises i forskning.

Noen informanter snakket om at ulike sosiale grupper er et viktig kriterium for deltakelse, eksempelvis ungdom fra hjem med små ressurser. Disse informantene opplevde at det var svært vanskelig å rekruttere fra denne gruppen, da de ikke kan søke etter ungdom fra denne gruppen av etiske årsaker.

I hvilken grad er det mangfold i rekrutteringen?

Mange av prosjektlederne er opptatt av å nå ut til ulike ungdomsgrupper. Prosjektlederne er på mange arenaer og treffer ulike typer ungdommer. Samtidig nevner de ungdomsgrupper som deltar i liten grad. Dette er grupper som kun er nevnt som fraværende, men i liten grad er nevnt som grupper som prosjektlederne aktivt søkte etter. Dog er det her noen unntak, og disse prosjektlederne har noen gode eksempler på hvordan rekruttering kan foretas. Dette blir omtalt noen steder i masteroppgaven.

Det finnes ulike verktøy for å sikre at rekrutteringen inkluderer mange grupper. Healey (2006, s. 260) mener at det må være stor variasjon i forhold til hvem som inviteres inn i medvirkningsprosessene. Hun påpeker at det i rekrutteringssammenheng må velges ut interessenter (stakeholders) for å representere innbyggerne. Det er da viktig å vurdere også de gruppene som ofte utelates fra medvirkningsprosessene. Ved å utarbeide en analyse hvor de ulike interessentene føres opp, vil en få frem ulikhetene i potensielle deltakergrupper (Bryson & Quick, 2016, s. 5). Dette viser at en analyse av potensielle ungdomsgrupper vil synliggjøre hvilke ungdommer som er med i prosessene, og hvem grupper som er utelatt. På dette grunnlag kunne det vært foretatt en utvidet rekruttering av de gruppene som deltar mindre. Ingen av prosjektlederne nevnte at det hadde vært foretatt en systematisk rekruttering på grunnlag at en vurdering av hvilke grupper som ikke deltar.

Prosjektlederne har i intervjuene snakket stadig om viktigheten av reell medvirkning. De snakket imidlertid relativt lite om bred medvirkning, da i betydningen av en bredt sammensatt ungdomsgruppe. Dersom formålet med medvirkningen i prosjektene hadde vært ment å være en god dybdeopplæring i medvirkning, så er de faste medvirkningsgruppene godt egnet til det. Halvparten av prosjektlederne hadde faste medvirkningsgrupper med 4 - 13 ungdommer. Denne gruppa var mye benyttet i medvirkningssammenheng. Imidlertid er det ikke plass til mange ungdommer i gruppene, og således blir det heller ikke bred medvirkning fra mange ulike ungdomsgrupper. Det blir derimot mye involvering for en relativt liten gruppe ungdom.

På den annen side fortalte prosjektlederne at de selv deltok på mange arenaer og hadde kontakt med ulik ungdom. Eksempelvis deltok de i møter i ungdomsråd og de arrangerte åpne møter. Således møtte prosjektlederne mange ungdommer. I tillegg anvendte prosjektlederne noen ganger ungdommer som var nært tilkopleet prosjektet som en kanal inn til flere andre ungdomsmiljø for å hente innspill fra andre ungdommer.

Konklusjon

Flere prosjektledere var opptatt av å få til flerstemte medvirkningsprosesser ved at de hadde mange arenaer for å finne frem til ulike typer ungdomsstemmer. De benyttet skole, åpne møter, ungdomsråd som rekrutteringsarenaer. De fleste prosjektlederne mente at de hadde en god variasjon med ulik type ungdom i medvirkningsprosessene. Det synes som om utpeking er den vanligste formen for rekruttering.

Dersom hensikten til prosjektene hadde vært å gjennomføre medvirkning med en svært bredt sammensatt ungdomsgruppe, så er skolene et godt sted å ha medvirkning. Der treffer prosjektet på alle typer av ungdom. Flere av prosjektlederne hadde medvirkningsprosesser som en del av undervisningen for noen klasser.

6.2 Praktisk tilrettelegging for ungdomsmedvirkning

Medvirkningsprosesser er avhengige av at det er en dedikert person som tar initiativ til møter og holder tak i de ulike prosessene hvor innbyggerne møtes. Her har prosjektlederne en stor og viktig rolle i å følge opp medvirkningsprosessene. I intervjuene snakket de i liten grad om viktigheten av sin egen rolle. Men en informant fortalte om viktigheten av å ha en egen prosjektleder som følger opp prosessene. Hun sa de slik: «Så man må ha noen som er i samarbeid med de og følger opp. Hvis ikke, så blir det borte.»

Noen ganger var det medvirkning i kun et enkelt møte. Andre ganger var det medvirkningsaktiviteter som gikk over tid, slik som i de faste medvirkningsgruppene. Da måtte prosjektleder motivere de unge til videre deltakelse. Prosjektlederne sa at det noen ganger var utfordrende å holde ungdommen motivert i lengre prosesser. I denne forbindelse hadde prosjektlederne en viktig funksjon. Dersom det skal være en systematisk medvirkning over en periode, så er medvirkningsprosessene helt avhengig av at det er en som tilrettelegger og ivaretar prosessene, samt fordeler og koordinere arbeidsoppgaver.

Prosjektledernes rolle er i tillegg å tilrettelegge og fasilitere medvirkningsprosessene. De tilrettelegger prosessene, planlegger og innkaller til møter, leder møtene, passer på at alle ungdommene får snakket i møtene, tar initiativ til iverksetting av tiltak, og følger opp ungdommene dersom de skal medvirke under iverksetting av tiltakene. Dette for å nevne noen eksempler på hva prosjektlederne gjør. Viktigheten av prosjektledelse innenfor ungdomsmedvirkning bekreftes i forskning. En forskningsrapport viser til nødvendigheten av en kontinuerlig oppfølging innen ungdomsmedvirkning. Det er behov for at en fasilitator både følger opp alle fasene i medvirkningsprosessene, og også ivaretar ungdommenes innspill og ideer underveis i prosessen (Hagen, et al., 2016, s. 85).

Prosjektlederne hadde ulik bakgrunn, men alle var opptatt av medvirkning og alle var opptatt av å bistå ungdommene. Prosjektlederne fortalte også om at de hadde en rolle som var mer

enn å være prosjektleder. De var også ungdomsarbeidere. Dette momentet fra empirien understøttes av forskning som viser til at personell tilknyttet medvirkningen bør ha både faglig kompetanse og ikke minst personlige forutsetninger for å bistå ungdommene (Vestby & Ruud, 2012, s. 73). Det er avgjørende at de som arbeider med ungdomsmedvirkning har kunnskap om dette.

Et annet aspekt er at ansatte med kompetanse om ungdomsmedvirkning fører til mer ungdomsmedvirkning. En forskningsrapport viser til at der hvor lokale myndigheter hadde ansatte med kunnskaper om ungdomsmedvirkning, der ble det også satset på å involvere ungdommene i ulike prosesser og planarbeid (Palmy David & Buchanan, 2020, ss. 29-30). Prosesskompetanse kan også være en relevant kompetanse å ha slik som omtalt i avsnittet senere om dialog.

Alle prosjektledere hadde fokus på å bygge relasjoner internt i de faste medvirkningsgruppene. De hadde stort fokus på interne forhold. Dette betyr at de vektla å bygge tillit og etablere trygghet, både internt i gruppa, men ikke minst mellom ungdommene og til seg selv som prosjektleder. Om vi vurderer dette aspektet i forhold til Strand (2007, ss. 276-285) sin modell for gruppeorganisering, så samsvarer modellen med prosjektledernes fokus på å ivareta indre sosiale forhold i gruppa. I intervjuene ble det påpekt at relasjonene mellom medlemmene i gruppa, og mellom medlemmene og leder var viktig. Noen av informantene meldte om at det fantes ungdommer som hadde ulike utfordringer. Det å skape gode relasjoner internt i gruppa kan være et særlig viktig element for å ivareta sårbare ungdommer. Slik sett er det avgjørende for mange ungdommer at prosjektleder har fokus på nettopp gruppens medlemmer og de interne relasjonene.

Et typisk trekk ved gruppeorganiseringen er at gruppas leder ofte er lite målrettet i forhold til prosjektets resultater, men fokusert på gruppas indre liv, slik som nevnt ovenfor (Strand, 2007, ss. 277-284). Dette er tilsvarende kritikken mot kommunikativ planlegging. Kritikerne av kommunikativ rasjonalitet mener rasjonaliteten har alt for stort fokus på prosessene, og for lite fokus på resultatene (Innes & Booher, 2014, s. 5). Innes og Booher (2014, s. 12) gir kritikerne rett i dette. Slik er det også i prosjektene her hvor prosjektledere er opptatt av å skape inkluderende og respektfulle medvirkningsprosesser, og ikke primært rettet mot resultatet. Dette gjelder særlig i det nystartede prosjektet «Program for folkehelsearbeid i kommunene». I og med at gruppene her er relativt nyetablerte, er det derfor naturlig at

prosjektlederne fokuserte på å bygge opp gode relasjoner internt i gruppa, da dette er essensielt i de videre medvirkningsprosessene. Prosjektlederne igangsatte sosiale medvirkningsprosesser i oppstartsfasen av prosjektet. Et godt eksempel her er der hvor prosjektlederen benyttet oppussing som medvirkningstiltak. Dette er et svært godt tiltak når en vektlegger sosiale prosesser. Gruppa får trening i å diskutere seg frem til løsningsforslag, de får samarbeidet om oppussingen og de blir kjent både med hverandre med, samt med prosjektleder under selve oppussingen. Altså et godt sosialt prosjekt.

Det er likevel forskjeller i prosjektene i forhold til avveining mellom prosess og resultat. Dette er også i tråd med Strands (2007, ss. 276-285) modell gruppeorganisering. Strand (2007, s. 283) beskriver to leder-tilnærminger til gruppeorganisering. Leder har fokus enten mot interne prosesser i gruppa eller er fokusert på oppgavene. Ifølge Strand (2007, s. 284) vil erfarne ledere lettere kunne foreta en avveining mellom prosess og resultat. Dette synes å være tilsvarende her i de tilfellene hvor også medvirkningsgruppene har hatt en varighet over tid. Prosjektledere med erfaring fra ungdomsmedvirkning fortalte om hvordan de endret tilnærming til medvirkningsutfordringer som en følge av erfaringene de hadde opparbeidet seg fra første medvirkningsprosess. De fortalte blant annet at de rekrutterte, altså utpekte, ungdommene mer målrettet i forhold til hva som var prosjektets mål. Et annet eksempel er prosjektlederen som benyttet medvirkningsgruppa målrettet med å ta tak i problemstillinger og fagområder hvor kommunen hadde behov for innbyggermedvirkning. I denne kommunen hadde ulike medvirkningsgrupper fungert over år, slik at prosjektleder hadde et klart formål med medvirkningen.

Halvparten av prosjektene hadde egne faste utvalg. I de faste gruppene var prosjektlederne fleksible på tid for å få ungdommene til å møte opp. I intervjuene snakket ofte prosjektleder om at ungdom har generelt liten tid til rådighet til prosjektarbeid. Prosjektledere må manøvrere mellom å finne tidspunkter hvor ungdom har tid til møter, eventuelt finne erstattere dersom ungdommer ikke kan møte. Det handlet om å tilrettelegge slik at tidspunktene for møter var tilpasset ungdommenes ledige tidspunkter. Det er altså noen ungdommer som møter opp mye, mens andre er vanskeligere å engasjere over tid. Om dette funnet vurderes i forhold til modellen til Strand (Strand, 2007, s. 284), så påpeker han at ved gruppeorganisering er det vanlig at noen deltakere yter mye, mens andre deltar i mindre grad. Dette kan skape problemer for gruppene (Strand, 2007, s. 284). Prosjektlederne måtte tilpasse

seg ungdommens tidsplaner. I tillegg praktiserte prosjektleder ulike metoder for å motivere og belønne ungdommene. Belønningssystemer var utbetaling av lønn eller igangsetting av morsomme aktiviteter for ungdommen. Det ble servert mat i møtene. Prosjektlederne poengter at det var svært viktig å ha noe å tilby eksempelvis å bruke mat både for at ungdommene skulle få energi, men også for at mat skaper en hyggelig stemning og er en sosial faktor i møtene. Andre eksempler på en motivasjonsfaktor var ungdommens interesse for prosjektets tema eller at de får en attest for gjennomført arbeid i forbindelse med et tiltak. I Strand (2007, s. 284) modell legges det opp til at prosjektleder kan vurdere å bruke ulike belønningssystemer som motivasjonsfaktor. Prosjektlederne presiserte at det måtte være ulike goder for å motivere ungdommene til fortsatt innsats i medvirkningsprosessene. I prosjektene er belønningssystemer en sentral motivasjonsfaktor. Dersom prosjektlederne hadde fulgt Habermas sin filosofi, skulle ikke belønninger tas i bruk da dette vil kunne påvirke deltakernes meninger (Habermas, 1990, s. 178). I prosjektene her vil belønning nettopp brukes til å påvirke ungdommene og som motivasjonsfaktor. Prosjektet legger opp til at ungdommene får mulighet til å igangsette tiltak som deltakerne selv synes er attraktive. Eksempelvis å arrangere en konsert eller å etablere utendørs treningsapparater.

Ingen av prosjektlederne nevner demokratiopplæring som en viktig effekt av deres medvirkningstiltak. Imidlertid er måten prosjektlederne gjennomfører medvirkning på, særlig i de faste medvirkningsgruppene, demokratiopplæring i praksis. Ungdommene skal i medvirkningsprosessene få prøve og feile i diskusjoner og dialoger. Prosjektleder tilrettelegger for trygge omgivelser hvor alles innspill blir møtt på en god måte. På denne måten blir dette prøving og feiling i både medvirkning og diskusjoner på en trygg måte, og med veiledning fra prosjektleder dersom ungdommene trenger det. Dette kan regnes som en opplæring i debattering og i å fremme sine egne synspunkter, altså demokratiopplæring. Dersom er ser til modellen til Strand (2007, s. 277) er en gruppeorganisering egnet til å gi opplæring i demokratisering da gruppen arbeider med komplekse saker i fellesskap gjennom prosesser. Dette er også oppfatningen til Friedmann (1978, ss. 86-87) som påpeker at kunnskap kan dannes i demokratiske prosesser, som en type sosial læring. Dette er også slik det arbeides i de faste medvirkningsgruppene.

Alle prosjektene ble gjennomført i regi av tilhørende kommune. Kommunene har fokus på med skriftlighet, rutiner og formaliserte arbeidsoppgaver slik et byråkrati har (Strand, 2007, s.

263). Prosjektene var likevel i svært liten grad byråkratisk innrettede, selv om de var forankret i et tradisjonelt byråkrati slik som kommunene er. Prosjektledere ga uttrykk for mange frihetsgrader med hensyn på hvordan prosjektet var organisert.

Prosjektlederne snakket noen ganger om at det var noen situasjoner hvor den byråkratiske strukturen kom tydelig frem. Det ble for eksempel nevnt at ungdomsrådet er en del av det kommunale byråkrati hvor de har faste møter med møtedatoer slik at prosjektleder må avtale tid. Det er en agenda i alle møtene, hvor prosjektene var et av mange saker på møtet.

Informantene opplevde at de formelle rammene ikke var tilpasset prosjektets fremdrift.

Informantene uttrykte at ungdommene i ungdomsrådet var svært gode til å formulere seg og delta i diskusjoner.

Konklusjon

Halvparten av prosjektlederne dannet faste medvirkningsgrupper. Vi ser at når empirien vurderes i forhold til Strand (2007, ss. 276-285) sin modell for gruppeorganisering, så passer denne godt for hvordan prosjektlederne arbeider i de faste medvirkningsgruppene. Mange av prosjektlederne vektlegger i stor grad å ivareta det indre livet i gruppa, og er opptatt av sosiale relasjoner i gruppene og det sosiale indre livet i de faste medvirkningsgruppene.

6.3 Innflytelse og påvirkning som motivasjonsfaktor

Prosjektlederne var klare på at når ungdommene deltok i prosjektene, så var det for at de i størst mulig grad skulle ha innflytelse på sluttresultatet. Ungdommene skulle ha en reell medbestemmelse i beslutning av tiltak, samt planlegging og gjennomføring av tiltak. Tiltak skulle gjennomføres slik som ungdommene ønsket, dersom det var praktisk mulig.

I empirien er det omtalt mange ulike tiltak som er resultater av ungdomsmedvirkningen. En informant forteller om at han stadig i møtene stiller oppfølgingsspørsmål til ungdommen som deltok i de faste medvirkningsgruppene. Han spurte: «Hvordan skal vi gjøre dette? - Hvordan skal det se ut? - hvem skal gjøre hva». Informanten sier at dette handler om at han vil at tiltak skulle være utformet slik at det ble i tråd med ungdommens innspill. Oppfølgingsspørsmålene er for å sikre at han forstod innspillene rett. Dette er et svært typisk eksempel fra intervjuene.

Om vi ser disse funnene i empirien i forhold til Strands (2007, s. 276) gruppeorganisering, så er det ofte en flat struktur i gruppene. Dette er tilsvarende i medvirkningsgruppene da medvirkning er et kjerneelement der. Det må være en relativt flat struktur siden medvirkningsgruppa i fellesskap skal fatte avgjørelser.

Det er først når ungdommenes ideer blir iverksatt i konkrete tiltak at ungdommene ser at de har en reell innflytelse på resultatet. For prosjektlederne var det svært viktig at ungdomsmedvirkningen var reell. Dette gjaldt i alle prosesser. Både medvirkning i medvirkningsgruppene, i prosessene gjennomført på skolene, og innspill fra de åpne møtene. Prosjektlederne poengter at alle tiltak som ble satt i gang var i sammen med ungdommene, og ikke i egen regi. Om vi setter et utvalg av resultater og tiltak fra empirien inn i Arnsteins (1969, s. 217) medvirkningsstige, så vil dette illustrere i hvilken grad ungdommenes innspill er reell medvirkning. Trinnene i stigen viser i hvilken grad ungdommene deltaker i medvirkningsprosesser som har betydning for sluttproduktet slik som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4 Medvirkning i prosjektene satt inn i Arnsteins medvirkningsstige

Aktiviteter i Arnsteins stige*:	Eksempler på medvirkning i prosjektene:
Borgerkontroll	- Ikke omtalt i intervjuene
Delegert makt	<ul style="list-style-type: none"> - De faste medvirkningsgruppene hvor ungdommen er i flertall, og er således flere stemmer enn prosjektleder - Planlegge og arrangere en større konsert for ungdom - Etablere treningsapparater ute - Inkludere ungdom i grupper som skal utvikle arrangement for ungdom i kommunen
Partnerskap	<ul style="list-style-type: none"> - Fellessamling mellom 2 kommunale prosjekt, hvor ungdommene fikk delta i beslutningen om et nytt stedsutviklingstiltak - Innspill i åpne møter med avstemming om igangsettelse av et konkret tiltak som ble foreslått i møtet - Utarbeide en samlet oversikt over fritidstilbud

Representasjon	- Utvalgte ungdommer deltok på innovasjonsarena
Konsultere	- Innspillsmøte for ungdomsrådet om planlagt stedsutviklingstiltak - Innspill i åpne møter
Informere	Ikke omtalt i intervjuene
Terapi	Ikke omtalt i intervjuene
Manipulering	Ikke omtalt i intervjuene

Kilde*: (Arnstein, 1969, s. 217)

I tabellen ovenfor er det satt inn et utvalg av prosjektenes tiltak hvor medvirkning har vært praktisert. Tabellen viser at det er gjennomført tiltak i alle de øverste medvirkningstrinnene, unntatt borgerkontroll. Dette er eksempler på tiltak og situasjoner hvor ungdommene i stor grad har innflytelse. Her har ungdommene i noen grad også deltatt i gjennomføringen eller iverksettelsen av tiltakene. Det at ungdommenes innspill resulterer i konkret aktivitet er også inntrykket fra intervjuene hvor prosjektlederne stadig uttrykte tydelig at de la opp til en reell medvirkning, og viste til konkrete eksempler.

Et viktig moment her, og som flere av prosjektlederne påpekte, var at ungdommene må få vite hva deres innspill har resultert i. Flere av prosjektlederne arbeidet med å fortelle om utfallet av medvirkningen tilbake til ungdommen hvor de benyttet ulike kanaler så som Facebook. Dette inntrykket bekreftes av forskning hvor det påpekes at det er viktig at resultatene av medvirkningen tilbakeføres til de som har medvirket (Hagen, et al., 2016, s. 89).

Medvirkning som ikke gir innflytelse på resultatet, vil virke demotiverende på ungdommen. Dette ble uttrykt flere ganger i intervjuene. Ungdommene må se resultater av sine innspill for å ville fortsette med deltakelse i prosjektene. Flere av prosjektlederne var derfor klare på at de forsøke å vise ungdommen hva deres innspill hadde betydd for prosjektet. Altså brukte de resultatene som en motivasjonsfaktor for videre deltakelse.

Farner (2011, s. 23) fremhever at det aller viktigste i en medvirkningsprosess er at det skal være avtalt i forkant hvor i medvirkningsstigen en skal være. Dette betyr at når ungdommene inviteres inn i en medvirkningsprosess, så skal de samtidig få vite hva slags betydning deres innspill har. Det er ifølge Farner (2011, s. 23) uproblematisk at ungdommene kun gir innspill

til for eksempel en pågående beslutningsprosess. Imidlertid må det være en enighet på forhånd at ungdommenes bidrag ikke nødvendigvis vil være av avgjørende betydning.

Noen ganger er medvirkning kun på et konsultasjonsnivå jf. Arnsteins (1969, s. 217) medvirkningsstige. Dette betyr at medvirkningen er langt nede i trinnene, og innflytelsen er liten. Et eksempel kan være de store åpne møtene i prosjektenes regi. Det ble av noen påpekt at oppstartsmøtene kunne ha karakter av idedugnader. Dette er altså møter som har en annen rolle i prosjektet, enn å være beslutningsmøter. Likevel gir ungdommen et verdifullt bidrag til kunnskapsinnsamling eller forslag til ideer.

Et annet eksempel på medvirkning på konsulterende nivå er et møte hvor ungdomsrådet fikk komme med innspill og ideer til et kommende stedsutviklingstiltak. Da fikk planleggerne mange og ulike forslag og ideer fra ungdomsrådet på hvordan tiltaket kunne tilrettelegges, slik at også ungdom ville oppholde seg på området. Planleggerne fikk en mengde ideer som de kunne velge fra, når tiltakene skulle detaljplanlegges. Ungdommenes innspill var i denne sammenhengen en kunnskapsbase som planleggerne kunne benytte når tiltaket skulle utvikles.

Innspillene fra medvirkningsmøtene skal ofte videre inn i en beslutningsprosess, i for eksempel i kommune. For at dette skal kunne skje, må innspillene fra ungdommene tolkes og omgjøres til data som kan spilles inn i en prosess. Dersom planleggere og politikere av ulike årsaker ikke tar hensyn til innkomne innspill, så vil medvirkningen ikke ha noen verdi. Dette ble også nevnt i et intervju. Her var resultatet etter at ungdomsrådet i en kommune kom med konkrete ideer til stedsutviklingstiltaket, hvor mange av ideene ikke var å finne igjen i det vedtatte forslaget til stedsutviklingstiltak. I de tilfellene hvor medvirkningen ikke gir resultater, kan dette oppleves verre for ungdom som føler seg utenfor i samfunnet. Ved at deres medvirkning ikke gir noen resultatet, så vil de kunne få bekreftet sin opplevelse av utenforskap også i medvirkningssammenheng (Hagen, 2017, ss. 7-8). Dette betyr at i en medvirkningsprosess hvor mange ulike ungdommer deltar, og hvor en har rekruttert også svakere grupper, så er det enda et argument for at medvirkningen må være reell.

Det kan også være en annen effekt at reelle medvirkningsprosjekt. I prosjektene var det blant annet medvirkningsprosesser i forhold til hvordan prosjektet skal lage konkrete aktiviteter i sitt nærmiljø, dersom det er temaet for samlingen. Gjennom diskusjoner om ulike tiltak i lokalsamfunnet vil innbyggernes bevissthet trenes opp (Healey, 2006, s. 53). Dette synet

bekreftes også av andre forfattere. Amdams (2012, s. 279) argumenter for at kommunikative prosesser kan sette i gang læreprosesser slik at deltakerne oppnår ny erkjennelse og kunnskap. Også Healey (2006, s. 263) mener dette er en viktig del av medvirkningen. Dette er tilsvarende i prosjektene her. Ungdommene vil kunne få ny forståelse av sitt lokalsamfunn ved å delta i utviklingen av konkrete tiltak for de andre ungdommene i sitt lokalsamfunn. Dette har imidlertid ikke prosjektlederne nevnt som en effekt av medvirkningen. De har derimot sagt at medvirkningen skal resultere i konkrete tiltak, som kan føres tilbake til ungdommenes innspill. Prosjektlederne har benyttet dette som motivasjon slik at ungdommene deltar videre i medvirkningen. Fortsatt medvirkning kan også være effekten slik som nevnte forfattere at de opplever læreprosesser og ny kunnskap om sitt lokalsamfunn

Konklusjon

Oppsummert ser vi at ungdommene i stor grad medvirker i prosesser hvor deres innspill har betydning for sluttproduktet. Det at ungdommene har innflytelse på sluttresultatet kommer frem når vi setter inn utvalgte eksempler på tiltak inn i Arnsteins (1969, s. 217) medvirkningsstige. Da er mange tiltak i de øverste trinnene i medvirkningsstigen, unntatt borgermedvirkning. Dette er også i tråd med hva prosjektlederne sier i intervjuene. De vektlegger at ungdommenes ideer og innspill er det som var avgjørende når tiltak skulle sette i verk av prosjektlederne. Når ungdommene opplever at arbeidet i prosjektgruppene gir resultater, så vil medvirkningen oppleves som meningsfull. Dette kan motivere dem til å fortsette i medvirkningsprosessene.

6.4 Tilrettelegging for gode dialoger

I alle medvirkningsprosessene var dialog med og mellom ungdommene helt grunnleggende. Prosjektlederne var opptatt av å få frem de unike stemmene til de unge deltakerne gjennom å legge til rette for gode dialoger og samtaler. Noen få informanter hadde ungdomsmedvirkning på konsulterende nivå. Ellers var det dialoger som skulle resultere i konkrete tiltak hvor ungdommene i stor grad hadde innflytelse, slik som omtalt under drøftingen av medvirkningsstigen overfor.

Grunnlaget for å få frem ungdommenes innspill er å få til en dialog. Det skal være dialoger mellom prosjektleder og ungdommene. Like viktig var det å få til gode samtaler mellom

ungdommene. I prosjektene her var det ofte prosjektlederne selv som styrte dialogene. Noen ganger var det mange deltakere. Dette gjaldt særlig i åpne møter. Da var det en stor jobb å sikre at alle deltakerne som ønsket å ta ordet, fikk pratet. I denne forbindelse er også viktig å ha en god ordstyrer. Når vi ser til teorien, så er det nødvendig at det er en kompetent person som har rollen som ordstyrer (Amdam, 2011, s. 110). Dette bør være en som både er god til å lede prosessene, og samtidig en som har god tillit hos møtedeltakerne. Prosessleder skal fasilitere både dialogene, samarbeidsprosessene, samt bistå deltakerne underveis i prosessen (Healey, 2006, s. 312). Flere av prosjektlederne har prosesslederkompetanse, og anvender forskjellige medvirkningsmetoder i møtene slik som omtalt i empirien. Ved å bruke konkrete medvirkningsmetoder systematisk, sikrer prosjektleder at alle ungdommene får snakket og framsatt sine ideer i møtene, og at de blir lyttet til. Metodene angir også en struktur og fremdrift, slik at prosessene kan være enklere å håndtere. For eksempel benytter noen av prosjektene medvirkningsmetoder hvor det er vektlegges små samtalegrupper, alle skal tenke ut egne ideer, og hvor alle deltakernes utsagn behandles med respekt.

Empirien viste at det er betydningsfullt at mange av prosjektlederne har stor kompetanse i å drive prosesser. Det ble fortalt om et åpne møter med 75 deltakere, hvor det på forhånd ikke var avklart at det kom så mange. Dette krever en erfaren og kompetent prosjektleder for å sikre at prosess og dialoger fungerer. Her ble det oppgitt at bakgrunnen til at møtet fungerte med så mange deltakere var at det ble benyttet medvirkningsmetodikk for å innhente all informasjonen og innspill fra alle tilstedeværende deltakere. Det var flere prosjektledere som snakket om viktigheten av at medvirkningsprosessene var godt planlagt og tilrettelagt for å sikre fortsatt motivasjon hos ungdommene som deltok. Prosjektlederne påpekte at det skulle være gøy å delta, og da måtte arrangementet være planlagt med hensyn på innhold og tidsbruk slik at det tekniske opplegget fungerte.

Prosjektlederne er helt avhengig av ungdommenes innspill da de er utgangspunktet i alle prosessene, og således grunnlaget for det endelige resultatet. Om en knytter dette til teori så poengterer kommunikative planleggere at i dialoger, så vil utfallet endres gjennom dialogene. Således kan resultatet bli annerledes nettopp på grunn av deltakerne (Innes & Booher, 2014, s. 12). Med andre ord er det deltakerne selv som utgjør kilden til mulige resultater. Det er deltakerne som møter opp i medvirkningsmøtene som bidrar med innspill, diskuterer og påvirker prosessene. Derved er utfallet og resultatet av prosessen ikke gitt på forhånd. Ofte

argumenterer det med at bred medvirkning er viktig i medvirkningssammenheng. Samtidig er det slik at i det representative demokratiet kun er relativt få personer som representerer folket. Det er i en forskningsrapport vist til at deltagende ungdommer selv mente at de var i stand til å representere hele ungdomsgruppa (Vestby & Ruud, 2012, s. 88). Likevel er det, som ovenforstående argumentasjon viser til, viktig med et idemangfold. Prosessene blir like gode som deltakerne er. Er det stor likhet i medvirkningsgruppa, vil idemangfoldet bli mindre.

Et annet poeng med inkluderende prosesser, er at prosessene er avgjørende for at resultatet oppleves som legitimt (Bryson & Quick, 2016, s. 4). Dette betyr at når prosjektlederne har rekruttert deltakere representativt slik som drøftet under rekruttering, og hvor det er gjennomført dialoger hvor alle deltakerne har fått ytret seg i respektfulle debatter, så vil resultatene oppleves av aktørene som legitime.

Tillitt og trygghet

Tillitt og trygghet er grunnlaget for gode dialoger. Dette aspektet vektlegges sterkt hos alle prosjektlederne. Det er ungdommene som skal gi uttrykk for hva deres behov er eller hvilke tiltak de ønsker gjennomført. Uten ungdommenes medvirkning forvirrer prosjektene. Derfor hadde prosjektlederne fokus på å bygge opp tillitt både mellom prosjektleder og ungdommene, samt innen medvirkningsgruppa.

Prosjektlederne forteller at tillitt og trygghet er grunnlaget for at ungdommen vil delta i medvirkningsmøtene. Prosjektlederne vektlegger trygghet, inkludering av alle i dialogene, og det er viktig for dem at alle de medvirkende ungdommene trives i medvirkningssituasjonen. Et sitat som illustrerer dette godt er sitatet fra en prosjektleder: «Vi er opptatt av det med trygghet og relasjoner når vi møter de voksne. Men enda mer når vi møter ungdom. Å være fleksibel, å være tilgjengelig og motivere de. Og ta vare på de.» Dette er et karakteristisk sitat som representerer mange av prosjektledernes holdninger. Samtidig får ungdommene testet ut det å medvirke og være i dialog med andre ungdommer i trygge rammer. I tillegg er det en voksen tilstede som ivaretar både ungdommene og prosessen, slik at situasjonen skal føles trygg.

Om empirien vurderes i forhold til teorien, så angir teori at tillitt mellom aktørene er et sentralt punkt i samarbeidende planlegging (Amdam, 2012, s. 279). Dette bekreftes av Healey

(2006, s. 263) som sier at tillitt er noe som må bygges opp i prosessen. Hun vektlegger i tillegg at de relasjonsbyggende prosessene er viktige (Healey, 2006, s. 57). Prosjektlederne arbeider mye med å skape gode relasjoner til mellom både dem selv og ungdommene, og mellom ungdommene. De vil skape gode og tillitsfulle samarbeidsvilkår for deltakerne. Prosjektlederne uttalte at et godt samarbeidsklima må til for å få fram gode innspill og løsninger slik som Healey (2006, s. 57) påpeker. Ved å ha et trygge og gode samarbeidsforhold, vil prosjektene kunne beholde ungdommene i prosjektet. I tillegg vil de kunne tiltrekke seg nye ungdommer, noe som kan gi mer medvirkning og deltakelse fra flere ungdommer. På den annen side, dersom det er fravær av tillitt og trygghet slutter ungdommene å støtte opp om medvirkningsprosjektet.

Neste fase i medvirkningsprosjektene er å få ungdommens synspunkter frem i dialogene og diskusjonene. De må både gjøre seg forstått gjennom å snakke et språk som de andre deltakerne forstår.

Språkets makt

Enkelte prosjektlederne påpekte viktigheten av at alle i en medvirkningsprosess forstår hva som blir sagt. Det er noen grupper som kan ha problemer med å forstå ulike ord og uttrykk. For eksempel nevnte prosjektlederne innvandrere med lite norskkunnskaper eller yngre ungdommer som ikke hadde samme språkforståelse som de eldre ungdommer. Prosjektlederne sa at her måtte de tilrettelegge med hensyn på språk ved blant annet å unngå vanskelige ord og uttrykk. Andre ganger var det også nødvendig å snakke sakte eller forklare tydelig hva innholdet i setningene var.

Om vi ser dette i henhold til teorien til Habermas, så poengterer Habermas (1990, ss. 78-79) viktigheten av forståelsesprosessen. I alle dialoger må taleren formulere seg forståelig og sannferdig slik at lytteren både forstår og tror på innholdet. I denne forbindelse har Habermas (1990, s. 189) har satt opp konkrete krav til en ytring blant annet for at de andre deltakerne skal forstå ytringen. Disse kravene er en forutsetning for samhandlingen i gruppa (Amdam, 2012, s. 279).

Språket gir makt i dialogene. De som kan ordlegge seg godt, vil ha en fordel i diskusjonene, noe som kan omsettes til makt i dialogen (Allmendinger, 2017, s. 245). Som omtalt tidligere,

påpekte noen få informanter at de rekrutterte taleføre ungdom. Disse fikk en nøkkelrolle i prosessene, da de skulle samle inn innspill fra andre ungdommer. Prosjektlederne sa at dette var årsaken til at måtte det være ungdom som kunne uttrykke seg godt. Dette betyr at talefører ungdom vil ha en fordel. I sammenhenger her vil de vil få medvirke mer som følge av at de er gode til å uttrykke seg.

Healey (2006, ss. 273-274) påpeker at folk ordlegger seg ulikt, og i en dialog må dette aksepteres. Dette er tilsvarende her. Informantene sa at de tok hensyn slik at alle ble inkludert i dialogene. Særlig ble de yngre ungdommene ble nevnt som en gruppe som deltakerne måtte ta hensyn til. Det er mange ord og uttrykk som flere innenfor den yngre gruppen ikke forstår. Dersom alle ungdommene skal få delta, også de som i mindre grad er taleføre, må det i dialogene i gruppene vektlegges at deltakerne snakker ulikt, og har ulik språkforståelse. Noen av prosjektlederne uttalte at de hadde særlig fokus på problemstillingen. De uttalte at dersom ikke prosjektlederne er oppmerksom på de unge som ikke forstår alle ordene eller innvandrerungdom med lite norskkunnskaper, så vil denne gruppen ha vanskeligheter med å delta på lik linje som de andre ungdommene.

Beslutninger i dialogbaserte prosesser

I prosjektene var det ulike metoder for beslutning. I de faste medvirkningsgruppene hadde ungdommene stor grad av medbestemmelse. Ofte ble det nevnt at ungdommene beslutter gjennom en enighet i gruppa. Deretter måtte de selv bidra i gjennomføringen og iverksettingen av det besluttede tiltaket. Andre ganger var det initiativtaker, altså den ungdommen som foreslo tiltaket, som gjennomførte sin egen ide, sammen med noen andre interesserte.

I de åpne møtene og i medvirkningsmøtene på skolen var det oftest idedugnader med utgangspunkt i noen tema. Det var noen ganger også medbestemmelse her. Eksempelvis i et åpent møte hvor alle deltakerne kunne krysse av hvilke tiltak de helst ville ha gjennomført. I en skoleklasse var det avstemming i etterkant av medvirkningsprosessen. Dette var tiltak som senere ble gjennomført. Et annet eksempel er et arrangement i regi av Ungt entreprenørskap hvor en jury avgjorde hvilket tiltak som var best.

Når en beslutning tas skal det i den kommunikative teorien være det tyngste argumentet som vinner. Løsningene skal ikke være avhengig av flertallet eller hvem som fremmer argumentet (Rasch, 2004, s. 15). I teorien om kommunikativ rasjonalitet har dialog en sentral plass, og det skal oppnås enighet gjennom åpne dialoger og diskusjoner (Allmendinger, 2017, s. 243).

Ofte har medvirkningsmetodikk som er anvendt i prosjektene en grunnide om at alle forslag skal synliggjøres og diskuteres, slik at enighet oppstår. I og med at flere av prosjektlederne benytter denne type medvirkningsmetoder, så har metodene således noen av de samme prinsippene som Habermas (Habermas, 1990, s. 202) jf. at hans gyldighetskrav vil fremskape en enighet blant deltakerne. I disse tilfellene vil dialogene frembringe de beste argumentene. Dette kan medføre bedre beslutninger ved at det blir større idetilfang og bedre diskusjoner.

Det kan imidlertid være kompromisser eller flertallsavgjørelser hvor det er enighet om at løsningen er «det beste argumentet» (Pløger, 2002, s. 43). Empirien viser tydelig at her er det ulike løsninger for hvordan beslutninger fattes. Det eneste argumentet som ikke ble nevnt i intervjuene var at prosjektleder alene avgjør hva som skal igangsettes. Derimot ble det poengtert at tiltak og beslutninger er i henhold til ungdommenes innspill og

Konklusjon

Ungdommene som har deltatt i medvirkningsaktiviteter får en opplæring eller utprøving i å debattere. De blir får erfaring i å ha klare, tydelige og forståelige synspunkter. I tillegg læres de opp til hvordan de skal debattere seg frem til enighet om hvilke tiltak som skal gjennomføres.

Det er avgjørende at medvirkningsprosesser for ungdommen er basert på tillitt og trygghet. Dette er også en motivasjonsfaktor for videre deltakelse. Uten tillitt og trygghet slutter ungdommene å støtte opp om prosjektet.

Det samme gjelder i forhold til dialoger og prosesser. Ungdommene må føle at prosessene er givende. Dette betyr at de føler at de får sagt det de ønsker og at tidsplaner følger. Derved er praktisk tilrettelegging viktig for at dialogene skal fungere. Her benytter ofte prosjektlederne medvirkningsmetodikk.

Språk er grunnlaget for dialog, og det er derved grunnlaget for å få frem alle ungdommens stemmer. Noen prosjektledere hadde fokus på språklige utfordringer, og vektla at alle skulle inkluderes ved å snakke et språk tilpasset forutsetningene til alle i gruppen.

6.5 Tilrettelegging for økt mestringstro

Økt mestringstro

Ut fra noen av historiene som prosjektledere fortalte, så er prosjektenes tilbud svært viktig for noen ungdommer. Det ble fortalt om ungdom uten bil og med lang reisevei, og hvor tilbudet var så interessant at ungdommen møtte opp i alle møter i det faste medvirkningsutvalget. Det ble også fortalt om ungdom som hadde utfordringer, og som gjennom møter i den faste medvirkningsgruppa opplevde inkludering i gruppa, og derav en personlig vekst.

Dette er eksempler på at ungdommene opplevde en mestring ved å delta i prosjektene. Det ble riktignok ikke nevnt i intervjuene at medvirkningen hadde ført til eller ville føre til en mestringsfølelse hos ungdommen. Prosjektlederne fortalt imidlertid om episoder som bar tydelig preg av at medvirkningen hadde gitt ungdommene en økt mestringstro.

I «Program for folkehelsearbeid i kommunene» er mestring er sentralt begrep. Et av formålene med dette programmet er å sette i gang tiltak som gir barn og unge mestringsfølelse (Helsedirektoratet, 2017, s. 4). Slik sett er mestringstro et viktig begrep i dette programmet.

Samtidig er det elementer i medvirkningsprosessene som gjør at ungdommene kan få en mestringsfølelse. Bakgrunnen for dette er at ungdommene her får opplæring i diskusjon og debatt gjennom medvirkning. I tillegg er det noen av ungdommene som bidrar i selve gjennomføringen, og på den måten de også kunne oppleve en mestring. Når ungdommene opplever en mestring, så vil dette kunne bidra til en videre medvirkning i prosjektene. På denne måten vil mestringsfølelse kunne fungere som en motivasjonsfaktor. I tillegg til at mestringsfølelsen har en verdi for ungdommene selv.

Forskning viser til at medvirkning kan gi mestringsfølelse. En forskningsrapport viser til at når ungdom får være deltaker i ulike samfunnsutviklingsprosesser, så vil deres mestringsfølelse øke (Hagen, 2017, ss. 5-6). Dette er også i tråd med teorien om

deltakerdemokratiet hvor medvirkning fra innbyggerne kan innebære selvrealisering for deltakerne (Rasch, 2004, s. 14).

Empowerment

Et annet sentralt, og liknende, begrep i denne forbindelse er empowerment. Dette er i teorigapitelet definert som: «... en prosess som bidrar både til å mektiggjøre og myndiggjøre innbyggerne (Ødegård, 2011, s. 6). Dette er tilsvarende her. Gjennom medvirkning kan ungdom oppleve en styrking av selvfølelsen ved de deltar, og i disse prosessene mottar anerkjennelse for sitt engasjement. Dette kan være det Ødegård (2011, s. 6) kaller for «mektiggjøring». Ungdommen som opplever at deres innspill har en reell effekt og materialiseres i konkrete tiltak, vil kunne få en personlig vekst for ungdommene. Dette kan da være det Ødegård (2011, s. 6) kaller for «myndiggjøring».

Dette indikerer at dersom ungdom får delta i medvirkning, så vil deres mestringsfølelse bidra til økt deltakelse i politikk og organisasjonsliv. Ungdomsmedvirkningen gir opplæring for de unge. I en forskningsrapport om ungdomsmedvirkning i fylkene ble det diskutert at det ofte er ressurssterk ungdom som medvirker. Her ble det konstatert at alle ungdommer kan bli ressurssterke. Det handler om å gi ungdommene muligheten slik at de blir det (Vestby & Ruud, 2012, s. 87). Dersom prosjektlederne rekrutterer ungdommer som der og da ikke er flinke til å gi uttrykk for meninger og ideer, så kan denne gruppen med ungdommer gjennom deltakelse og erfaring bli bedre til dialoger og meningsutvekslinger.

Empowerment innenfor folkehelse kan også være å få flest mulig av innbyggerne til å være deltakere i lokalsamfunnet slik at de opplever tilhørighetsfølelsen av å bli inkludert (Batt-Rawden, 2017, s. 180). Det er som tidligere nevnt, noen ungdomsgrupper som deltar i mindre grad i medvirkningsprosessene her. Dersom også disse gruppene ble inkludert i prosessene, så vil disse gruppene også kunne oppleve både tilhørighetsfølelse og mestringsfølelse gjennom å delta. Dette poenget er spesielt viktig for de ungdomsgruppene som føler seg ekskludert fra samfunnet. Dette er et argument til hvorfor det er ekstra viktig å få sårbare og ressursvake grupper til å delta i medvirkningsprosesser.

Et eksempel fra et prosjekt på en empowerment-prosess er det tidligere nevnte medvirkningsmøtet med en minoritetsklasse. Prosjektleder rapportere om at deltakerne på

møtet opplevde et utrolig godt samarbeid mellom ungdom og voksne. Med bakgrunn i dette intervjuet kan man hevde at dette var et tiltak innenfor empowerment, hvor både voksne og barn vokste på den gode samhandlingen og prosessene i gruppene.

Medvirkning handler om å gi ordet til de ungdommene som ofte ikke deltar i medvirkningsprosesser. For eksempel til de de sårbare, ressurssvake eller tause ungdomsgruppene. Det trenger ikke alltid være de store tiltakene. Det kan like gjerne være å tilrettelegge med små tiltak i selve møtet. Prosjektlederne gjorde ofte dette i møtene. De benyttet medvirkningsmetoder som aktiviserte alle deltakerne, slik som omtalt i empirien. Andre eksempel er når de bruker en medvirkningsmetoder hvor alle deltakerne skal skrive ned sine ideer på Post-it-lapper, og deretter måtte fortelle om sine tanker i en liten gruppe. Dette vil gi lite taleføre ungdommer trening i å formulere egne tanker høyt for andre. Dette er eksempel på tiltak som er i tråd med Freires pedagogikk (Freire, 1999, s. 95) hvor refleksjon og bevisstgjøring er utgangspunkt for endringer, både hos enkeltmennesket og i samfunnet.

Med bakgrunn i argumentene overfor kan man hevde at det er viktig at flest mulig av ungdommene, og ikke minst ressurssvake ungdommer, får anledning delta i ulike medvirkningsprosesser. Ved å fordele medvirkningstilbudene på flest mulig ungdommer vil det være mange som får læring i dialog og medvirkning. Disse ungdommene vil således stå sterkere som voksne. I dette perspektivet er det særdeles viktig at de ressurssvake ungdommene oppmuntres til å delta slik at også denne gruppen får opplæring og på så sett står bedre rustet til å kunne delta i medvirkningsprosesser når de blir eldre.

Konklusjon

Ungdommene som har deltatt i prosjektene får en opplæring og erfaring i debatt og diskusjoner. Ikke minst får de erfaring i å forsøke å bli enige i diskusjonene. På denne måten vil elevenes trenes opp til medvirkningsprosesser. Denne opplæringen kan medføre at eleven får en økt tro på at de i fremtiden er i stand til å medvirke i politisk sammenheng (Ødegård & Svagård, 2018, ss. 43-44). Med bakgrunn i dette kan vi hevde at prosjektene her er praktisk opplæring i demokrati.

Av denne årsak er det et viktig poeng å benytte skolen som arena nettopp av den grunn av her treffer en alle elevene i et klassetrinn. Det foretas ikke en utsiling av deltakere slik som i en del andre arenaer nevnt her.

7 Oppsummering og avsluttende kommentarer

Innledning

Ungdommer under 18 år har ikke stemmerett, slik at medvirkning i politiske saker eller i utviklingstiltak vil være deres eneste mulighet til å påvirke samfunnsutviklingen, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Imidlertid er ungdom en gruppe som ofte ikke deltar i medvirkning i kommunale beslutningsprosesser (Klausen, et al., 2013, s. 82). Formålet i et deltakerdemokrati er at innbyggerne får anledning til å medvirke i beslutninger (Rasch, 2004, s. 14). I diskursdemokratiet er det vesentlig at alle innbyggere gis anledning til å fremme sine meninger og delta i diskusjoner (Rasch, 2004, s. 15). Dette betyr at innbyggerne kan engasjere seg direkte i en eller flere konkrete saker. I denne forbindelse er det viktig at også ungdommene har mulighet til å få frem sine innspill. Det er for eksempel slik som de kan være med å forme sitt lokalsamfunn i tråd med deres ønsker og behov.

Datamaterialet i denne masteroppgaven inneholder erfaringene til 10 prosjektledere tilhørende Helsedirektoratets program; «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» eller «Program for folkehelsearbeid i kommunene».

Problemstilling i denne masteroppgaven var å se nærmere på hvilke erfaringer som den enkelte prosjektleder har med ungdomsmedvirkning, og hvordan de har arbeidet for å få frem en mangfoldig ungdomsmedvirkning.

Det var satt opp følgende forskningsspørsmål:

- Hvilke kriterier vektla prosjektlederne i rekrutteringsprosessen?
- Hvordan tilrettela prosjektlederne for å motivere ungdommen både til delta i og underveis i medvirkningsprosessen
- I hvilken grad hadde prosjektlederne fokus på å fremme flerstemt og mangfoldig ungdomsmedvirkning, og hvorfor er dette viktig i medvirkningsprosesser for ungdom?

7.1 Hvilke kriterier vektla prosjektlederne i rekrutteringsprosessen?

I rekrutteringsfasen var prosjektlederne opptatt av å rekruttere ulike typer av ungdommer. Prosjektlederne hadde forskjellig innhold i hva de mente var en representativt gruppesammensetning når ungdom skulle medvirke i prosjektene. Her er en kategorisering av hva som kunne være representativ medvirkning:

1. Ungdommer i kommunens ungdomsråd
2. Representanter fra en bredt sammensatt ungdomsgruppe i forhold til kjønn, alder, geografi
3. Medvirkningen var lagt opp som en del av skolens opplegg med obligatorisk oppmøte for alle elevene i ett helt klassetrinn

Flerstemt rekruttering i prosjektene

I forskningslitteraturen er rekrutteringstyper todelt; selvrekruttering eller utpeking av kandidater (Klausen, et al., 2013, s. 37). Fra drøftingen synes det som at utpeking av ungdom til medvirkningsprosesser er vanligst i prosjektene. Mange av prosjektlederne ville selv ha kontroll med hvilke ungdommer som deltok. Blant annet for å sikre at ungdommene hadde et visst engasjement for å delta. Samtidig er slik utpeking tosidig. På den ene siden medfører det at prosjektleder har kontroll med hvem som plukkes ut til å delta. På den andre siden viser datamaterialet at noen ungdomsgrupper er fraværende. Disse gruppene er i liten grad omtalt som grupper som det forsøkes å rekruttere.

Forskning peker på at det er viktig at ulike typer ungdom deltar i medvirkningsprosessene (Vestby & Ruud, 2012, s. 86). For at medvirkningen skal være bredt sammensatt, må også rekrutteringen foregå hos ulike ungdomsgrupper. Flere prosjektledere snakket om at det var noen ungdomsgrupper som deltok i medvirkningen i mindre grad; ungdommer fra hjem med små ressurser, ungdom som ikke er flink til å uttrykke seg, samt innvandrerungdom. Det er en gruppe som ingen informanter har snakket om; ungdom med funksjonsnedsettelse. Likevel hadde noen av informantene konkrete eksempler som viste at de i noen grad fikk rekruttert fra disse gruppene. Det synes likevel som om at dette er grupper som i større grad kunne vært deltakere i prosessene.

Dersom prosjektleder ønsker en mangfoldig rekruttering, og dermed mangfoldig medvirkning, så må de i større grad foreta en målrettet rekrutteringsprosess, og oppsøkt disse gruppene mer aktivt. Noen av prosjektledere sa de hadde fokus på problemstillingen. Fra drøftinger er det foreslått at et virkemiddel kunne vært å identifisere og gruppere deltakerne, slik at prosjektlederne hadde tydelig sett hvilke grupper som manglet (Healey, 2006, s. 260). Ingen av informantene nevnte at hadde foregått en systematisk rekruttering av ungdom basert på en analyse av gruppetilhørighet.

Dersom målet er at medvirkning ønskes av en bredt sammensatt ungdomsgruppe, så er skolene et godt sted å gjennomføre medvirkningen. Forskning viser til at skolene kan anvendes til rekrutteringsarena når det skal igangsettes medvirkningsprosesser, da dette er en enkelt måte å rekruttere på (Hagen, et al., 2016, s. 102). Dette inntrykket bekreftes i prosjektene her.

Skolen er her en type utpeking. Den er egnet dersom målet er å nå flest mulig ulike ungdomsgrupper. Dette på bakgrunn av at det ofte vil kunne være ulike typer elever i en klasse, og derved vil medvirkning ha stor effekt i forhold til å treffe mange ungdomsgrupper. Skolen var også et anvendbart sted å rekruttere enkeltelever til for eksempel åpne møter, konferanser eller til de faste medvirkningsgruppene. Dette fordi det er mange ungdommer, og det er som oftest ulike typer ungdom. Det var derfor mange av prosjektledere som benyttet skolen som rekrutteringsarena. Med denne begrunnelsen kan det hevdes at skolen kan bidra til å gi en mangfoldig rekruttering til medvirkning, dersom det er formålet i rekrutteringsfasen.

For å oppsummere så er det noen grupper av ungdom som i liten grad deltar i prosjektene her. Samtidig er det noen få prosjekter som har valgt en ganske lik type av ungdommer som rekrutteres til medvirkning. Det kan likevel konkluderes med at det i stor grad er en flerstemt og mangfoldig rekruttering til prosjektene her, når en ser på alle 10 prosjektene under ett. Ikke bare er det svært ulike typer ungdomsgrupper som deltar på relativt fast basis. Samtidig oppsøker prosjektlederne i stor grad også andre arenaer for å snakke med ungdom, og å informere om prosjektet.

7.2 Hvordan tilrettelata prosjektlederne for å motivere ungdommen både til delta i og underveis i medvirkningsprosessen

I empirien er det redegjort for hvordan prosjektlederne motiverer ungdommen til å delta i medvirkningsprosjekt. Prosjektlederne vektlegger at ungdommene kom med ideer til tiltakene. I noen av prosjektene var ungdommen selv som skulle iverksette og gjennomføre tiltakene.

Dedikerte prosjektledere med personlige kvaliteter

Medvirkningsprosesser er avhengig av at det er en person som er ansvarlig for prosessene. Forskningsrapporter påpeker viktigheten av dette. Det må være en fasilitator som kan igangsette og følge opp prosessene når ungdom skal medvirke (Hagen, et al., 2016, s. 85). Spesielt er dette viktig når medvirkningsprosess med ungdom skal gå over en lengre periode. I tillegg må det være en koordinator som har kompetanse og egenskaper som fungerer sammen med ungdommen (Vestby & Ruud, 2012, s. 73). Dette er tilfellet her. Alle prosjektene her har dedikerte prosjektledere som er opptatt av ungdommene, og av at deres innspill skal få konkrete resultater.

Belønningssystemer

Halvparten av prosjektene hadde, som nevnt, egne faste utvalg. Dette er en likende organisering som Strand (2007, s. 284) definerer som gruppeorganisering hvor det ofte anvendes ulike belønningssystemer som motivasjon. Prosjektlederne hadde ulike motivasjonsfaktorer for å belønne ungdommene for sin innsats i prosjektene, slik at ungdommene skulle få fortsatt lyst til å delta videre. Det ble nevnt ulike belønninger så som matservering, lønn eller igangsetting av tiltak som ungdommene ønsket seg. Et annet virkemiddel som ble benyttet, var å tilrettelegge i tråd med ungdommenes timeplan.

I Strands (Strand, 2007, s. 283) modell påpekes det at leder er særlig oppmerksom på relasjoner i en gruppeorganisasjon. Dette passer godt her. Prosjektlederne var opptatt av gruppas indre liv, og i denne sammenhengen var det å skape trygghet og trivsel viktig. Dersom det skal tilrettelegges for en flerstemt medvirkning, så vil det kunne bety at det medvirker ungdommer som har ulike sosiale behov. I denne sammenhengen vil det være av

stor betydning at prosjektleder fokuserer på de relasjonelle forholdene i gruppene. Ikke bare for å ta vare på hver enkelt ungdom, men også for inkludere sårbare ungdommer i gruppa.

Gode og inkluderende dialoger ved hjelp av medvirkningsmetodikk

Det var viktig for prosjektlederne at ulike ideer ble fremmet av ungdommene. Drøftingen viser at prosjektlederne er opptatt av å ha gode dialoger i møtene. Det er viktig å få frem hver enkelt ungdoms stemme og alle skal få sagt det de ønsker. Mange av prosjektlederne hadde prosesslederkompetanse som de benyttet aktivt. De benyttet ofte medvirkningsmetoder hvor det var stort fokus på å gi ordet til alle deltakerne i prosessen. I den kommunikative rasjonaliteten er dialoger sentrale. Her er særlig forståelsesprosessen grunnleggende for at en taler og en lytter skal forstå hverandre i en samtale (Habermas, 1990, ss. 78-79, 165). Av denne årsak er språket en viktig faktor i samtalene. Prosjektlederne er opptatt av at det gjøres tilpasning i møtene med hensyn på språk da det er noen grupper som har behov for tilrettelegging, eksempelvis yngre ungdommer hvor det forsøkes å snakke et enklere språk eller innvandrere med behov for oversetting og forklaring. Skal medvirkningsprosesser være inkluderende og åpne for ulike typer av ungdom, så må det tilrettelegges for den svakeste ungdommen språklig sett. Her var prosjektlederne oppmerksomme, og snakket om at manglende språkforståelse virket ekskluderende. Flere nevnte at de passet på at alle ungdommene forstod innholdet i samtalene, slik at de kunne få delta med sine innspill.

I kommunikativ rasjonalitet vil talføre deltakere ha en fordel i diskusjonene (Allmendinger, 2017, s. 245). Talføre personer vil kunne overbevise de andre deltakerne i de kommunikative dialogene. De kan da bruke sine evner slik at de på denne måten får gjennomslag for sine synspunkter (Amdam, 2012, s. 275). Det var også flere av prosjektlederne som spesifikt valgte å anvende talfør ungdom. Denne gruppen vil ha nevnte fordel i diskusjonene. Derfor var det også flere prosjektledere som eksplisitt sa at denne gruppen ikke var representativ for hele ungdomsgruppen. Med bakgrunn i dette vil det være positivt å ikke ha talførhet som kriterium for deltakelse, dersom målet er bred deltakelse i ungdomsmedvirkningen. Dette var også årsaken til at andre prosjektledere bevisst valgt å anvende ungdom som normalt ikke er med i ulike råd. I en bredt sammensatt prosess vil det være ulik talemåte hos deltakere (Healey, 2006, ss. 273-274). I et flerstemt perspektiv er det derfor viktig at gruppene er åpne og respekterer at deltakerne snakker ulikt, og har ulik språkforståelse.

Reell medvirkning som motivasjonsfaktor

Det er ungdommene som danner utgangspunkt for prosjektenes resultater. Dette betyr at medvirkningsprosessen kan således forandre seg under en i løpet av prosessen fordi den endres gjennom deltakernes innspill. Således kan resultatet bli annerledes nettopp på grunn av deltakerne (Innes & Booher, 2014, s. 12). Med andre ord er det deltakerne selv som utgjør kilden til mulige resultater. Dette betyr at dersom det er ungdomsgrupper som er fraværende, så vil ikke deres innspill synes i medvirkningen. I noen tilfeller kan det være at gruppene som ikke deltar, har andre preferanser enn de som deltar, slik at de deltakende ungdommene ikke kan bidra med deres innspillene.

Prosjektlederne er svært opptatt av å få til reelle medvirkningsprosesser hvor ungdommenes innspill gir resultater. Når ungdommene kom med innspill i medvirkningsmøter, søkte prosjektlederne å utarbeide løsninger som var mest mulig i tråd med ungdommenes innspill. I drøftingen ble et utvalg av prosjektenes tiltak satt inn i Arnsteins (1969) medvirkningsstige. Denne viste at det synes som om at prosjektlederne har reell medvirkning i prosjektene, slik som de også hevder i intervjuene.

Noen ganger gir ikke ungdomsmedvirkningen resultater. Dette poenget har midlertid i liten grad vært omtalt i intervjuene. I tilfeller hvor medvirkningen ikke er reell, vil dette oppleves verre for ungdom føler seg utenfor i samfunnet. De får bekreftet sin opplevelse av utenforskap (Hagen, 2017, ss. 7-8).

Halvparten av prosjektene hadde etablert representative medvirkningsgrupper. Disse gruppene er nært koplet på prosjektet. For at utfallet av en medvirkningsprosess skal ha legitimitet, vil det ofte være et behov for at det har vært inkluderende medvirkningsprosesser basert på tillitt og respekt. Dette er spesielt viktig når det er deltakere for eksempel er deltakere fra sårbare grupper. Da er det særlig viktig at resultatene blir trodd på, og at de andre deltakerne og omgivelsene oppfatter resultatene/løsningene er legitime (Bryson & Quick, 2016, s. 4).

7.3 I hvilken grad har prosjektlederne fokus på å fremme flerstemt og mangfoldig ungdomsmedvirkning, og hvorfor er dette viktig i medvirkningsprosesser for ungdom?

Medvirkning fant sted på ulike typer arenaer og møteplasser. Dette var et poeng for prosjektlederne. Ved at de var tilstede på flere og ulike arenaer, ville de møte forskjellige grupper av ungdommer. I intervjuene kom det frem at prosjektlederne har stort fokus på å nå ulike ungdomsgrupper. En bred deltakelse i prosjektene i sammenhengen her, gir et bredt tilfang av synspunkter, ideer og forslag til lokale utviklingstiltak som er viktige for ungdommen. På denne bakgrunn kan det konkluderes med at prosjektene treffer mange ulike grupper, og på den måten får ideer og forslag fra en bred ungdomsgruppe, selv om ikke alle ungdomsgruppene er representert.

Selv om prosjektlederne hadde mange arenaer å delta på, så nevnte de likevel at det var noen ungdomsgrupper som de i mindre grad klarte å få å medvirke. Når noen grupper utelates fra medvirkningsprosesser, vil prosessene først og fremst miste mangfoldet i både idetilfang og bredde i diskusjoner.

Det er imidlertid også andre argumenter til hvorfor det er viktig med deltakelse fra ulike typer av ungdommer i medvirkningsprosesser. Denne type argumenter handler om at medvirkningsprosesser kan ha effekter utover det å bidra med ideer og forslag. Et viktig aspekt ved medvirkning, er at deltakerne kan få en følelse av mestring gjennom prosessene. Deltakerne kan også oppnå en opplevelse av at de er deltakere i samfunnet (Hagen, 2017, ss. 5-6). Dette er for øvrig i tråd med deltakerdemokratiet, hvor deltakelse er viktig også for å bidra til deltakernes selvrealisering (Rasch, 2004, s. 14). Mestringstro er imidlertid ikke et aspekt som er nevnt i intervjuene, men som er en viktig effekt av ungdomsmedvirkningen. Samtidig legger informasjon om prosjektet «Program for folkehelsearbeid i kommunene» opp til at barn og unge kan få økt mestringsfølelse gjennom prosjektene (Helsedirektoratet, 2017, s. 4). Ut ifra hvordan prosjektlederne arbeidet, og de eksemplene de nevnte i intervjuene, så kan det hevdes at prosjektlederne hadde fokus på mestring i prosjektene.

Flerstemt medvirkning gir opplevelse av mestringstro til flere ungdomsgrupper

Med bakgrunn i empirien kan man hevde at prosjektlederne traff ulike ungdomsgrupper, og at det i prosjektene var ulike ungdomsgrupper som medvirker. Enkelte av prosjektlederne nevner at noen grupper av ungdom som i mindre grad deltok i medvirkningsprosessene. Innvandrerungdom ble av prosjektlederne nevnt som et grupper som deltar i mindre grad i prosjektene enn ønskelig. Andre ungdomsgrupper som ble nevnt som vanskelig å rekruttere var ungdom fra hjem med små ressurser. Det er som tidligere nevnt, særlig viktig at ulike typer av ungdommer deltar. Ikke minst, er det viktig at de sårbare ungdommene inkluderes i prosessene. Ikke bare for at de skal få en stemme i samfunnsdebatten, men også for at de skal kunne få mestringfølelsen ved å delta. Dersom også utsatt og sårbar ungdom inkluderes i sterkere grad i medvirkningsprosessene, vil dette bidra til å styrke selvfølelsen også i denne gruppen av ungdommer.

Om vi legger til grunn Freires (1999, ss. 71-111) argumentasjon vil ungdom kunne bedret sin situasjon ved at de får anledning til å delta i dialoger og samtaler om utvikling av sitt lokalmiljø. Dette er utgangspunktet for endringer (Freire, 1999, s. 95). Dette er slik som prosjektene her gjør. I prosjektene møtes prosjektleder og ungdommene i dialog og i et likeverdig fellesskap. Arbeidsverktøy er ofte refleksjon og bevisstgjøring, som for øvrig er Freires (1999) verktøy, i forhold til konkrete tema i prosjektene. Ungdommene og prosjektleder må sammen diskutere hva som er utfordringene, og hvilke tiltak som kan løse dem. Dette vil da være betydningsfulle effekter av medvirkningen, som er i tillegg til at innbyggerne får fremmet sin stemme i prosessene.

Medvirkning bidrar til mer medvirkning

Ved at ungdom medvirker i prosjektene her, vil de i dialogene læres opp til diskusjon og debatter. Ungdom som får denne type erfaring med diskusjoner og debatter som nevnt i empirien, kan også få en politisk mestringstro. Forskning viser at der hvor ungdom har fått en praktisk trening i debatt, så vil disse ungdommen få en tro på at de i fremtiden blir engasjert i politikk eller organisasjonsliv (Ødegård, 2011, ss. 39-40).

Samtidig viser annen forskning at en årsak til at innbyggerne ikke medvirker, er at de mener at de ikke kan delta fordi de har manglende kunnskap om kommunale strukturer (Klausen, et

al., 2013, s. 111). Ved å ha en innsats slik at flere ungdommer får politisk opplæring, vil dette gi flere av dem større mulighet til å velge å delta (Ødegård, 2011, ss. 9-10). Dette fordi at ungdommene som er gode til å debattere, ofte føler en større politisk mestringstro (Ødegård & Svagård, 2018, ss. 39-40). På denne bakgrunn kan det hevdes at prosjektene her, gir en praktisk opplæring som kan medføre at de ungdommene som er med her, i fremtiden vil kunne bli aktive i politikk og organisasjonsliv. Dette på bakgrunn av at medvirkningsprosjektene gir kunnskap om debattering, og som nevnte forskning viser, så vil dette senke terskelen for fremtidig deltakelse. På denne bakgrunn kan det hevdes at ungdommene som deltar i prosjektene nevnt her, vil ha større sannsynlighet for å delta i medvirkningsprosesser når de blir voksne. Dette betyr at det er særdeles viktig med deltakelse fra flest mulig ungdomsgrupper, og særlig grupper som kan ansees som sårbare. Når sistnevnte gruppe ikke deltar i medvirkningsprosesser, mister de også denne type opplæring og følgende av den.

Formålet i et deltakerdemokrati at innbyggerne får anledning til å medvirke i beslutninger (Rasch, 2004, s. 14). I tillegg vil medvirkning bidra til demokratiopplæring, som på sikt vil bidra til aktive og samfunnsinteresserte innbyggere (Buck & Geissel, 2009, s. 233). I denne sammenhengen har skolen en viktig rolle i demokratiopplæringen (Buck & Geissel, 2009, s. 234). Som tidligere nevnt, er det ofte på skolene at det er mulig å treffe ulike grupper av ungdom. Det er viktig av også demokratiske hensyn at mangfoldet i ungdomsgruppa kommer frem i medvirkningsprosesser. Dette betyr at når prosjektlederne benytter skolen i medvirkningssammenheng, treffer prosjektlederne flere typer av ungdom. Dette er også tilfellet i prosjektene slik som omtalt i empirien. Der fortalte 9 av 10 prosjektledere at de hadde hatt møte med skolen eller elevråd på skolen.

7.4 Avsluttende kommentarer

Denne masteroppgaven har sett på ungdomsmedvirkning med utgangspunkt i 10 intervjuer av prosjektledere for hvert sitt ungdomsrettede prosjekt. Det er prosjektledernes kunnskaper og erfaring som har dannet utgangspunkt for empirien, og for drøftingen. Det er her sett nærmere på hvordan prosjektlederne sier at de rekrutterer og gjennomfører medvirkningen, og hvilke faktorer de mener er viktige her. Dette har vært hovedinnretningen i masteroppgaven.

Samtidig ser vi hvordan prosjektlederne legger opp møtene og gjennomfører dialoger. Her lærer ungdommene å formulere egne synspunkter, diskutere, håndtere uenighet og eventuelt oppnå enighet. Særlig er dette en opplæring som vil komme til syne i de faste medvirkningsutvalgene da de varer over en lengre periode. Dette er en arbeidsmetodikk som er liknende slik det arbeides i for eksempel politiske utvalg eller ulike organisasjoner. På denne bakgrunn kan aktiviteten i prosjektene hevdes å være en opplæring i politisk aktivitet eller i organisasjonsliv. Prosjektlederne har imidlertid ikke snakket om eller nevnt dette under intervjuene. Dette aspektet er til stede i masteroppgavens valgte forskningslitteratur og teori. Demokratiaspektet kommer til syne når i prosjektenes arbeidsmetodikk vurderes i henhold til teoriene, men får ikke stor plass da det er prosjektledernes erfaringer som har vært i fokus i denne masteroppgaven.

Dersom masteroppgaven skal oppsummeres kort, hvor det skal sees på viktige momenter ved å ha en flerstemt ungdomsmedvirkning, så vil det følgende vært viktige punkter:

For det første medvirker ungdom i mindre grad i politiske saker enn resten av befolkningen (Klausen, et al., 2013, s. 109). Dette medfører at ungdom er en gruppen som i liten grad får bidra med innspill om deres behov og ønsker for lokalsamfunnet. Deres stemme blir derved også i liten grad tilstede når viktige beslutninger skal fattes i både lokalsamfunn og i den generelle samfunnsutviklingen. Samtidig er ungdom en gruppe som er avhengig av sitt nærmiljø, og derved blir det ekstra viktig at deres stemme høres. På denne bakgrunnen er medvirkningsprosjektene et viktig bidrag til at ungdommenes stemme fremkommer i utviklingen av konkrete ungdomsrettede tiltak i lokalsamfunnene.

Når det er gjennomføres ungdomsmedvirkning, slik som i prosjektene her, så ser vi at det er noen grupper også innenfor ungdomsgruppen som i mindre grad deltar. For at også deres synspunkter skal fremkomme i medvirkningsprosesser, må gruppen rekrutteres inn i prosessene. Som det vises til her, må det ofte være tilstede en bevissthet i rekrutteringsprosessen om hvilke grupper som mangler, for å sikre deltakelse også fra dem.

For det andre viser forskning at medvirkning bidrar til en mestringsfølelse for deltakerne (empowerment). Dette er særlig viktig å styrke selvfølelsen hos unge mennesker. De gruppene som ofte ikke deltar i medvirkningsprosessene, er ofte grupper som faller utenfor

også i andre sammenhenger. På så sett er det viktig å rekruttere disse gruppene, slik at også de får ta del i de positive sidene med medvirkning, så som økt mestringsfølelse.

For det tredje er et annet viktig aspekt med medvirkning og deltakelse i dialoger om samfunnsutviklingen, at ungdommen får demokratiopplæring. Slik opplæring kan gi aktive og kritiske samfunnsborgere (Buck & Geissel, 2009, s. 233). Dette er vesentlige sider av ungdomsmedvirkningen vist til her. Det er betydningsfullt at flest mulig ungdomsgrupper får anledning til å delta, og særlig de svakere ungdomsgruppene. Dette fordi at gjennom å tilrettelegge for medvirkning, vil disse ungdommene få ressursene slik at de i fremtiden vil kunne ha en mulighet til å delta politisk (Ødegård, 2011, s. 6).

For det fjerde kan medvirkning gi opplevelse av tilhørighet til samfunnet gjennom medvirkningsprosesser, slik som også forskning viser (Batt-Rawden, 2017, s. 180). Dette er da også slik som Freire (1999, s. 95) påpeker at gjennom refleksjon over situasjonen i ens liv, så vil det opparbeides en evne til kritisk tenkning og bevisstgjøring, og på denne måten kan endringer skje. På denne måten kan medvirkning sette i gang det Amdam (2011, s. 92) kaller for kapasitetsbyggende prosesser, hvor menneskene i lokalsamfunnet gjennom deltakelse og medvirkning lærer opp til å ta ansvar for utviklingsprosessene der.

Denne det femte indikerer forskning at medvirkning bidrar til mer medvirkning. Dette betyr at de ungdommene som medvirker i ulike prosesser i dag, er de som tror at de vil medvirke i prosesser i fremtiden (Ødegård, 2011, ss. 9-10). Av denne årsak er det betydningsfullt med brede medvirkningsprosesser hvor alle typer av ungdom får delta, også de som normalt ikke deltar i denne type prosesser. Ved at de svakere ungdomsgruppene får anledning til å delta i dagens medvirkningsprosesser, kan dette bidra til å øke deres sjanser for at de vil delta også i fremtidens medvirkningsprosesser.

7.5 Videre forskning

Det er to problemstillinger som kunne vært aktuelle i ett ny studie. Det kunne vært av stor interesse å spørre ungdommen som har deltatt i de ulike prosessene om hvordan de har opplevd medvirkningsprosessene. Her kunne det vært aktuelt å sett på ungdommer i ulike arenaene; ungdommer fra en skoleklasse, ungdommer fra en medvirkningsgruppe og ungdommer som deltar på et åpent møte. De vil ha ulik grad av deltakelse i

medvirkningsprosessene. Et aspekt her ville kunne vært i hvilken grad ungdommen mener at de har fått demokratiopplæring gjennom medvirkningen.

Den andre problemstillingen kunne vært å gå dypere inn i noen prosjekter, som en type case. Dette kunne vært observasjonsstudie hvor en medvirkningsgruppe følges over tid. I dette tilfellet ville det vært mulig å gå nærmere inn på hva som skjer i de ulike medvirkningsgruppene, og sett på hvordan dialogene er og hvordan beslutning egentlig fattes.

Referanser

- Allmendinger, P. (2017). *Planning theory*. London: Palgrave.
- Alvesson, M., & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund og Stockholm: Studentlitteratur.
- Amdam, R. (2011). *Planlegging og prosessleiing. Korleis lykkast i utviklingsarbeid*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Amdam, R. (2012). Fokus på prosess: Kommunikativ og samarbeidande planlegging. I E. F. Nils Aarsæther, *Utfordringer for norsk planlegging. Kunnskap, bærekraft, demokrati* (ss. 273-290). Kristiansand: Cappelen Damm Høgskoleforlaget.
- Arnstein, S. R. (1969, July). A ladder of Citizen Participation. *JAIP, Vol. 35, No.4*, ss. 216-224.
- Barne- og familiedepartementet. (Mars 2003). *FNs barnekonvensjon. FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo.
- Batt-Rawden, K. (2017). Et helsefremmende perspektiv på lokalsamfunn. I G. Tellnes, *Helsefremmende samhandling. Natur og kultur som folkehelse* (ss. 180-185). Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.
- Bergem, R., Dahl, S. L., Olsen, G. M., & Synnevåg, E. S. (2019). *Nærmiljø og lokalsamfunn for folkehelse. Sluttrapport frå evaluering av prosjektet. Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse. Rapport nr. 95/2019*. Hentet fra <https://bravo.hivolda.no/hivolda-xmlui/handle/11250/92948>: <https://bravo.hivolda.no/hivolda-xmlui/bitstream/handle/11250/2617619/Rapport%20nr%2095%20N%c3%a6rmilj%c3%b8%20.pdf?sequence=8&isAllowed=y>
- Bergem, R., Dahl, S. L., Olsen, G. M., & Synnevåg, E. S. (2019). *Rapport - nr. 95/2019. Nærmiljø og lokalsamfunn for folkehelse. Sluttrapport frå evaluering av prosjektet Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse*. Volda: Høgskulen i Volda.
- Bryson, K.; Quick, J.. (2016, August). *Theories of public participation in governance*. Hentet fra <https://www.researchgate.net/publication/282733927>: https://www.researchgate.net/publication/282733927_Theories_of_public_participation_in_governance
- Buck, A., & Geissel, B. (2009, Vol. 4 (3)). The education ideal of the democratic citizen in Germany: Challenges and changing trends. *Education, Citizenship and Social Justice*, ss. 225-243.
- Bukve, O. (2016). *Forstå, forklare, forandre. Om design av samfunnsvitenskaplege forskingsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Fangen, K. (2017). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Farner, A. (2011). *Verksted som verktøy. Å planlegge og lede workshops*. Oslo: Kommuneforlaget.
- FN-sambandet. (2020, 8 13). *Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner*. Hentet fra <https://www.fn.no/>: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/fred-rettferdighet-og-velfungerende-institusjoner>
- Freire, P. (1999). *De undertryktes pedagogikk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Friedmann, J. (1978, 6). Epistemology of Social Practice: A critique of objective knowledge. *Theory and Society*, ss. 75-92.
- Habermas, J. (1990). *Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och samhälle*. Gøteborg: Daidalos.
- Hagen, A. L. (2017). *Å høre til og bli hørt. Et notat om ungdom og involvering i kommunal planlegging. FoU-resultat 04:2017*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet, Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Hagen, A. L., Andersen, B., Brattbakk, I., Dahlgren, K., Ascher, B. E., & Kolle, E. (2016). *Ung og ute. En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom. AFI Rapport 6:2016*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet, Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Healey, P. (2006). *Collaborative planning. Shaping places in fragmented societies*. Palgrave Macmillan.
- Helsedirektoratet. (2017, Juni 12). *Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017 2027. En satsing for å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet*. Helsedirektoratet. Hentet fra Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017 2027. En satsing for å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet: https://www.helsedirektoratet.no/tema/folkehelsearbeid-i-kommunen/program-for-folkehelsearbeid-i-kommunene/Program%20for%20folkehelsearbeid%20i%20kommunene%202017-2027.pdf/_/attachment/inline/e03655e0-8769-465c-8d7b-742f01851a58:d085662920c55a2f4ff038d582
- Helsedirektoratet. (2020, 05 15). *Forebygging.no/handling*. Hentet fra Forebygging.no. Kunnskapsbase og publiseringskanal for folkehelse- og rusforebyggende arbeid: <http://handling.forebygging.no/folkehelsearbeid/>
- Innes, J. E., & Booher, D. E. (2014). A turning point for planning theory? Overcoming dividing discourses. *Planning Theory*, 1-19.
- Kassman, A., & Vamstad, J. (2019, VOL. 29, NO. 3). Local public administration as facilitator of political youth participation - good intentions and institutional shortcomings. *International Review of Sociology*, ss. 484-497.

- Klausen, J. E., Winsvold, M., Hanssen, G. S., Arnesen, S., Folkestad, B., Aars, J., & Christensen, D. A. (2013, April). *Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Hentet fra <https://distriktssenteret.no>: <https://www.medvirkning.no/wp-content/uploads/Innbyggermedvirkning-KS-UniRokkansenteret-NIBR.pdf>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014, Juni). *Veileder. Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. Hentet fra www.regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h2302b_veileder_medvirkning.pdf
- Kommunal og moderniseringsdepartementet. (2020). *Barn og unge i plan og byggesak. Hvordan sikre og skape gode oppvekstvilkår for barn og unge gjennom planlegging og byggesaksbehandling*. Oslo.
- Kommuneloven. (2020, 01 01). *Lov om kommuner og fylkeskommuner (LOV-2019-06-21-57)*. Hentet fra <https://lovdata.no>: https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2018-06-22-83/KAPITTEL_2
- KS. (2018, 9 24). www.ks.no. Hentet fra Kom igang med innbyggermedvirkning: <https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/innbyggermedvirkning/om-innbyggermedvirkning/kom-i-gang-med-innbyggermedvirkning/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lundberg, A. K., Bardal, K. G., Vangelsten, B. V., Brynildsen, M., Bjørkan, R., Bjørkan, M., & Richardson, T. (2020, Juli). *Strekk i laget: En kartlegging av hvordan FNs bærekraftsmål implementeres i regional og kommunal planlegging. NF rapport nr: 7/2020*. Hentet fra www.regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/contentassets/0847a707d08d49e8bf89f60dc659feab/rappo-rt_nf7_2020_strekk_i_laget.pdf
- Magnusson, S. (2020, Vol. 14 (6)). Constructing young citizens' deontic authority in participatory democracy. *Discourse & Communication*, ss. 600–618.
- Nordland, E. (1999). Paulo Freire - pedagogikk for medmenneskelighet og samfunnsendring. Innledning ved Eva Nordland. I P. Freire, *De undertryktes pedagogikk* (ss. 9-17). Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Palmy David, N., & Buchanan, A. (2020, Vol. 21 (1)). Planning Our Future: Institutionalizing Youth Participation in Local Government Planning Efforts. *Planning Theory & Practice*, ss. 9-38.
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)*. Hentet fra <https://lovdata.no>: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>

- Pløger, J. (2002). *Kommunikativ planlegging og demokrati - nye perspektiver i planforskningen. NIBR-rapport 2002:17*. Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR.
- Rasch, B. E. (2004). Innledning. I K. Midgaard, & B. E. Rasch, *Demokrati - vilkår og virkninger* (ss. 11-20). Bergen: Fagbokforlaget.
- Regjeringen. (2020, Mars 03). *Regjeringen.no*. Hentet fra Ungdomsråd: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/ungdomsrad/id2425384/>
- Sletterød, N. A., Carlsson, E., Kleven, H. H., & Sivertsen, H. (2014). *Ungdom og medvirkning i planlegging og lokalt utviklingsarbeid. Å slippe til og bli sluppet løs er to sider av samme sak. Rapport 2014:8*. Hentet fra <https://distriktssenteret.no>: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/05/Ungdom-og-medvirkning-i-planlegging-og-lokalt-utviklingsarbeid.pdf>
- Strand, T. (2007). *Ledelse, organisasjon og kultur*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Vestby, G. M., & Ruud, M. E. (2012, Juli). *Ungdom og lokal samfunnsutvikling Hvordan involveres ungdom på fylkeskommunalt nivå? NIBR-rapport 2012:16*. Hentet fra <https://distriktssenteret.no>: https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2013/04/ungdom-og-lokal-samfunnsutvikling_2012.pdf
- Ødegård, G. (2011). *Medborgerskap, politisk deltagelse og makt. Et ungdomsperspektiv*. Hentet fra www.regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/no/sved/odegaard_guro_medborgerskap_ungdomsperspektiv.pdf
- Ødegård, G., & Svagård, V. (2018, 1). Hva motiverer elever til å bli aktive medborgere? *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 28-50.

Vedlegg nr. 1 NSD sin vurdering

Prosjekttittel: Medvirkning fra barn og unge i plan- og utviklingsprosesser

Referansenummer: 520218

Registrert: 11.02.2020 av Kristin Audestad

Behandlingsansvarlig institusjon: Høgskulen i Volda / Avdeling for samfunnsfag og historie

Prosjektansvarlig (veileder): Grethe Mari Mattland Olsen

Type prosjekt: Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student: Kristin Audestad,

Prosjektperiode: 11.02.2020 - 01.02.2021

Status: 17.02.2020 - Vurdert

Vurdering: 17.02.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.02.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Nettskjema er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Tore Andre Kjetland Fjeldsbø

**Dette er invitasjon til prosjektledere innen
Helsedirektoratets satsinger «Prosjekt nærmiljø og
lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og «Program for
folkehelsearbeid i kommunene».**

**Vil du delta i forskningsprosjektet
” Ungdomsmedvirkning”?**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt. I dette skrivet gir vi deg informasjon om formålet med prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Intervjuene skal gjennomføres i forbindelse med en masteroppgave ved Høgskolen i Volda. Masteroppgaven vil se på konkrete medvirkningsaktiviteter som ble gjennomført i Helsedirektoratets prosjekter «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og «Program for folkehelsearbeid i kommunene». Formålet med masteroppgaven er å beskrive og analysere erfaringene med mobilisering av ungdommer i to Helsedirektorat-prosjekt.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Volda ved veileder Grethe Mari Mattland Olsen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det planlegges intervjuer med prosjektledere i de to prosjektene. I publikasjoner tilknyttet dette prosjektet er hver enkelt prosjektleder navngitt. På denne bakgrunn mottar du denne forespørselen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det et intervju. Det vil ta ca. 30-45 min. Intervjuet vil blant annet omhandle spørsmål om dine erfaringer med medvirkningsaktiviteter og om hvordan medvirkningsmetoden fungerte for ungdommer.

Det kan også bli tatt notater under intervjuet. Intervjuet registreres med lydopptak som via app sendes til Nettskjema, hvor også opptakene vil oppbevares. Nettskjema er utviklet og driftes av Universitetets senter for informasjonsteknologi (USIT) ved Universitetet i Oslo. Dette er en sikker løsning for datainnsamling via nett. Mer informasjon om dette ved å følge denne lenken; <https://www.uio.no/tjenester/it/adm-app/nettskjema/hjelp/tips-triks/diktafon.html>

I intervjuet kan det bli innhentet bakgrunnsinformasjon så som utdanning, yrke/stillingstittel og arbeidsgiver.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler alle personlige opplysninger konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun masterstudenten og veileder som vil ha tilgang til opplysningene og datamaterialet.

Navnet og kontaktopplysningene dine vil vi erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data, lagret på atskilte enheter.

I denne undersøkelsen er det ikke være mulig å være helt anonym for tidligere prosjektledere. Prosjektledernes navn er publisert i andre rapporter om Prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse, inkludert hvilke medvirkningsaktiviteter hvert prosjekt benyttet. Av denne årsak vil prosjektleder som deltar i dette forskningsprosjektet enkelt kunne identifiseres via andre publiserte rapporter. Bakgrunnsinformasjon, kontaktopplysninger ol. vil ikke oppgis i rapporten fra dette forskningsprosjektet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes senest 01.02.2021.

Når masteroppgaven er levert vil datamaterialet fra intervjuet inkludert opptak fra intervjuene, samt notater fra intervjuene slettes/destrueres på en sikker måte.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Volda har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Masterstudent Kristin Audestad –e-post: kristaud@stud.hivolda.no eller Veileder Grethe Mari Mattland Olsen – e-post: grethe.mari.mattland.olsen@hivolda.no NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Grethe Mari Mattland Olsen
Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Kristin Audestad
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ” Ungdomsmedvirkning”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- Det vil i masteroppgaven ikke oppgis hvem som er intervjuede prosjektledere. Imidlertid vil medvirkningsaktivitetene beskrives, slik at prosjektleders navn kan tilknyttes tidligere publiserte rapporter innenfor Helsedirektoratets prosjekt «nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» og «Program for folkehelsearbeid i kommunene».

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 01.02.2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

INTERVJUGUIDE

Spørsmål tilknyttet forskningsspørsmål 1: Forberedelsesfasen:

Hvordan var rekrutteringsprosessen for å få ungdom til å delta i medvirkningsaktivitetene?

- Kort informasjon om prosjektet, og om gjennomførte medvirkningsaktiviteter hvor ungdom var deltaker (eller målgruppe)
- Vi blir enige om hvilke(n) medvirkningsaktiviteter vi snakker videre om
- Når dere valgte medvirkningsmetode; var dette en metode dere kjøpte ferdig – eller fikk dere en metode tilpasset til dere eller utviklet dere metoden selv? I hvilken grad tenker du at metoden var skreddersydd for ungdom?
- Hvordan fant dere frem til de unge deltakerne? Oppfølgingsspørsmål: Hvordan foregikk søket etter dem? (vis til de ulike metodene)
- Hvordan ble det opprettet dialog med de unge?
- Var det en spesiell målgruppe av ungdommen som dere ville ha med – Oppfølgingsspørsmål: Hvor representative var de som deltok?
- Var det noen grupper av unge som du synes manglet i prosessen?
- Synes du at det var lett eller vanskelig å få ungdommen å delta? (Oppfølgingsspørsmål: Hvis «lett»: Måtte dere prioritere hvem som skulle delta? I så tilfelle; hvem ble valgt og invitert inn i prosessen. Hvis vanskelig: Ble det lagt ned ekstra innsats for å motivere dem til deltakelse i medvirkningsaktiviteter? Hva gjorde dere konkret?)
- Hva var de største utfordringene i mobiliseringsprosessen? (Oppfølgingsspørsmål: Her er det forskjellig erfaring i forhold til de ulike metodene; møtte ungdommen 1 gang eller var det en langvarig og krevende prosess?)
- Hva var de unges motivasjon for å delta i prosjektet?

Spørsmål tilknyttet forskningsspørsmål 2: Gjennomføringsfasen:

I hvilken grad ble gjennomføringen tilpasset ungdommens behov? Hvordan?

- Ble ungdommen oppsøkt der de er? Hvor fant aktiviteten sted? Var valgt møtearena tilpasset de unge?
- Hva var rammene rundt aktiviteten? Ble det knyttet noen virkemidler til aktiviteten, for eksempel mat?
- Møtte de unge opp til møter/workshop i forventet grad?
- – og hvordan har dette fungert?
- Ble medvirkningsmetoden i prosjektet tilpasset/tilrettelagt for de unge deltakere? Ble det tatt noen grep for å tilpasse metoden til at ungdom skulle delta? I så fall; Hvilke? Hvordan?
- Hvordan har de unge deltatt? Deltok de på lik linje med andre deltakere?
- Hvilke typer utfordringer var det som oppsto i selve prosessen (da med hensyn på at det var unge deltakere)? Hvordan løste dere disse utfordringene?
- Hvordan fungerte medvirkningen fra ungdommen? Var de unge likeverdige deltaker og hadde mulighet til å delta på linje med andre deltakere? Eller var det andre personer eller grupper som dominerte i prosessen?

- Ble de unge informert om resultatene av sin deltakelse?
(Under bolken tilhørende forskningsspørsmål 2, vil jeg måtte konkretisere spørsmålene og tilpasse til den konkrete medvirkningsaktiviteten)

Spørsmål tilknyttet forskningsspørsmål 3: Sluttfasen og læringsaspekter:

Hvilke erfaringer og refleksjoner har prosjektleder gjort seg etter avslutning av prosjektet angående mobilisering av ungdom i de konkrete medvirkningsprosessene? Hva har de lært?

- Hvilke erfaringer med medvirkning fra ungdom har du gjort deg i utviklingsarbeidet? (Altså hva slags vurderinger gjør du deg nå i forhold til mobilisering og involvering av ungdom?)
- Hvordan synes du at dere fikk til medvirkning fra ungdommen?
- Hvordan ble medvirkningsutfordringer i prosjektet løst?
- Hva ville du gjort annerledes dersom du skulle startet opp igjen i dag?
- Kan du fortelle om hva slags effekter dere har fått som følge av medvirkningen, altså utover kunnskapsinnhenting i møtet/workshopen)?
- Har prosjektet fått en oppfølger – har dere gått videre med deler av prosessene?